

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIX. PARS II.

LIPSIAE, MDCCLXXXVII.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. apud
Freres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Florentiae apud Ios. Molini, Holmiae
apud M. Swederum.

COPIES OF THE

RECORDS OF THE

MEDICAL DEPARTMENT

OF THE

UNITED STATES ARMY

AND NAVY

AND

I.

Kongl. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar Tom. VII.

i. e.

Noua Acta Ac. R. S. Suecicae Tom. VII. ad ann. 1786. Holmiae ap. Io. G. Lange 1786. 8. pagg. 328. Tab. aen. 8. item Tabulae quatuor integrarum plagularum typis impressae formulas aequationum continentes.

Trimestre I.

I. O. CAR. WILCKE absoluit tractatum de *typho*-P. 3.
nibus. Electricas vires agere, ita vt et electricae materiae aëreas particulas secum ferant, et ipsae ab actione aëris externi in varios motus agentur. Quae prolixius explicat et cum phaenomenis confert.

II. CAR. WILH. SCHEELE de *sale essentiali gal*-P. 31.
larum. Obtinuit illud ex sedimento infusi gallarum aqua frigida. Inesse ipsi gallarum infusioni, licet crystallisatione vulgari ostendi nequeat, forte quod gummoso cuidam autlali materiae tam arcte vnitum sit, vt non nisi fermentatione aut motu intestino seiungatur.

III. BENEDICTUS REINHOLD GEIER recens-P. 34.
set indicia *Spathi fluoris et galenae* prope *Cimbris-*
hamm in *Sconia*.

IV. AND. IO. HAGSTRÖM *foramen ouale* in septo p. 48.
auriculari cordis apertum reperit in cadauere feminae circiter quadragenariae, omnino quale *Hallerus* in foetu delineauit, nisi quod maius esset, vtpote adultae. Ductus arteriosus pro more occlusus.

- p. 49. V. OL. DE ACREL laudat obseruationes et quaedam addit.
- p. 50. VI. CLAUD. BIERKANDER edit *Calendarium Florae Vestgothlandicae* annorum 1757 — 1785.
- p. 57. VII. C. P. THUNBERG describit quasdam *Ambrosiacae* species.
- p. 60. VIII. GUST. PAYKULS nouam describit *Phalaenam* Suecicam, cui nomen dedit *Noctuae Thunbergianae* feræ.
- p. 64. IX. BENED. ANDR. EUPHRESEN describit *Phalaenas* duos Suecicos, quibus nomen: *Gobius Ruus* *sparr* et *cottus Bubalis*. Capti in Oceano Sconiae occidentali prope Bahusiam.
- p. 67. X. ANDR. SPARRMANN edit obseruationes de *Viverra Genetta*, et *Oriolo Galbula*.
- p. 73. XI. SAM. OEDMANN inquit, qualis avis fuerit *Catarrhactes* antiquorum.

Trimestre Secundum.

- p. 81. I. LEIONMARK pergit agere de *radicibus aequationum biquadraticarum*.
- p. 118. II. ERIC. PROSPERI edit obseruationes *Vulcani Holmienses Mercurii per discum solis transeuntis* 4. Martii 1786.
- p. 121. III. HENR. NICANDER eiusdem phaenomeni obseruationes *Holmienses*.
- p. 123. IV. ANDR. LIDTGREN *Londini Sconiae habitas*.
- p. 124. V. ANDR. FALCK *Scaræ institutas*.
- p. 158. VII. ANDR. HELLANT in vrbe *Laponiae Torneum habitas*.
- p. 126. VI. ADOLPH. MODEER *Oestri* historiam exhibet. Generis characterem statuit, quod nihil appareat maxillarum, dentium, caet. quae ad aliorum dipterorum os pertinent, sed oris loco tria puncta, vel eleuata, vel profundius insita. Vaginam, quae

ex femina ouulum animali impositum habet, non ita comparatam esse. vt punctura praestare locum ouo possit, ipsum vero ouum, insertum habere apicem acutum, quo viam sibi in cutem animalis aperiat, p. 128. duritie sua sustinere vncorum vaginae quibus circumdatur vim, his autem vncis et lamellis exterioribus vaginae effici, vt vulnus apice suo faciat et illi inferatur. Postquam perfectum animal ex pupa p. 133. exiit, haec ossis duritiem nanciscitur, in quam si status vrgetur vt in tibiam, sonus editur, tibiae venatoriae sono similis, vt eius loco pupa vacua possit adhiberi. Species has recenset 1) *Oe. Trompe* p. 134. *Oe.* quo nomine Lappones insigniunt, maximum, non adeo vulgarem. Mire in eo nominando LINNEUS. Est: *Oestrus niger thorace flauo* editionis primae Faunae Suecicae in Secundo *Oe. nasalis* describitur, et descriptioni adiiciuntur citata ad *Trompe* pertinentia, ipsumque nomen. In vltima systematis cet. editione deest omnino *Trompe*, omisso nomine vna cum citatis ad hanc speciem pertinentibus. A nullo adhuc auctore haec species descripta est. 2) *Oe. Tarandi* Lapponibus *Curbrua* 3) *Haemorrhoidalis* ouula anuj equorum inferens. 4) *Nasalis* ouula nasus equorum immittens. 5) *Bouis*. 6) *Ovis*. Singularum specierum characteres et historiam recenset, adhibitis qui de illis egerunt auctoribus, vt FRISCHIO, de REAUMUR, de GEER. Nondum omnes species absoluit. Cum LESKIUS ostenderit, ouium vertiginem (*Drehen der Schaafse*) non ab oestri laruis esse, sed a vermibus, Noster suspicatur, prodesse ipsas has laruas contra vertiginem humores auferendo, qui alias vermibus prodesse possint, vti-
turque LESKII obseruatione, non tam oues adul- p. 155.
tiores vertigine laborare, quam agnos, qui, cum nullam adhuc aestatem vixerint, ouula oestri recipere non potuerant.

Trimestre tertium.

- p. 161. I. LEIJONMARK pergit agere de *radicibus equationum*.
- p. 180. II. MODEER continuat enumerare species oestræ
 7) *Elaphi*. 8) *Antilopum*, quem PALLAS in Russia reperit. 9) *Fasciculosum*, quem LEPECHIN, etiam in provinciis Russiae observauit. 10) *Hominis* in America meridionali hominibus infestum. Retulit de eo Prof. CAR. LINNE *Nordische Beyträge* P. I.
- p. 186. III. CAR. BLOM describit *Betulam hybridam*.
- p. 191. Aër Platanoides pater eius indicatur, ad quem omnino accedit foliis, quae sunt alterna, ex singula gemma frondescente bina, erecta, petiolata, tripartita vel quinquepartita, dentata, dentibus apicibusque lorum acutissimis, glabra, nervoso venosa, petiolis sesquialongiora. Describit etiam amenta feminina; masculina nondum observauit, tempore, quo contemplatus est arborem, betulae albae amenta masculina decidua iacebant sub arboribus, sub illa hybrida nihil eorum vidit; omnino desint, sequenti anno est examinaturus. Reperta est arbor in loco *Ornäs Dallandiae*, unde *Betulam Ornäs* appellat.
- p. 193. IV. FRID. MALLET agit de *mutuis planetarum apparentiis* in primis *stationibus*.
- p. 215. V. SAM. FAHLBERG describit *insulam St. Bartholomaei* nuper Suecis concessam. Est inter illas, quae Europaeis occidentem versus nauigantibus ante continentem Americae occurrunt, *supra ventum* vocatae. Noster de situ, climate, plantis insulae agit. Haec pleraque ipsi communia sunt cum vicinis, et aliunde nota, interest tamen Suecorum, de iis, quae in sua reperiuntur, doceri.

Trimestre quartum.

I. LEIJONMARK concludit tractationem de ra- p. 244.
dicibus aequationum.

II. SAMUEL FAHLBERG absoluit historiam na- p. 248.
turalem insulae S. Bartholomaei. Plantas enume-
rat, quarum usus oeconomicus est. Animalia do-
mestica vix sunt nisi caprae. Aquae defectus vac-
cas et equos nutriri prohibet. Ouium lana post
aliquot generationes in crines rigidos abit forte
propter calorem.

III. C. B. THUNBERG, *orthides* ordinat, qua- p. 261.
rum aliae sunt ipsi *cornu nullo*, aliae *antico*, aliae
postico.

IV. ZACH. NORDMARK Problema aliquod geo- p. 262.
metriae sublimioris soluit sola analysi geometrica,
nullo adhibito calculo infiniti.

V. ADOLPH. MODEER agit de *pennatulis*, qua- p. 267.
rum formam cum constituat stirps, a qua exeant
velut radii gerentes caliculos, in quibus latent ani-
malcula, stirpis autem partes sint rachis, cui insident
radii, et stipes, ex harum partium conditionibus
genera distinguit, conquisitis sollicitè, quae aucto-
res tradiderunt. Infixas fundo maris esse stipite
pennatulas, at aliis corporibus etiam viuis adhae-
rere, non natare in mari nisi vi auulsas, itaque
non libere, pluribus confirmat.

V. P. I. BERGIUS, de *insectis herbariis infestis*. p. 302.
Sunt illa in primis Ptinus Fur, Dermestes mollis,
et Therms pulsatorius. Graueolentibus vix satis
arcentur, cum odor expiret. Ptinus et Dermestes
aegre ferunt calorem, itaque prodest herbarium
collocari hieme prope fornacem calentem. Si fri-
gida hieme voluantur folia plantas ferentia, excu-
tiuntur laruae, et necari possunt. Id conuenit
etiam fieri vere et autumnò, cistam vero, in qua
asseruantur, ita collocari, ut circa eam et infra illam

fordes saepius possint auerruncari, item aëri liberi aestate transitus pateat per cameram, vbi locum suum habet. Glutini, quo plantas firmat, admiscet paululum mercurii corrosiui albi.

P. 310. VII. CAR. N. HELLENIVS nouum coleopterorum genus describit, cui nomen *Serropalpi* dat, a palpis serratis, quibus ab aliis distinguitur, vt: *Mordella* et *Elatere*, ad quos ceterum habitu accedere possit. Rarius est, vt ipsa palporum conditio, ne quidem inter palporum discrimina *Fabricio* nominata. Dum species recenset, alteram, quae generi occasione dedit, in Finlandia repertam, alteram quae, LINNEO *Elater Buprestoides* dicitur. Hoc speciei nomine non potest quoniam et alteri est: Thorax caput excipiens. Sunt autem generis noui characteres.

Antennae setaceae, *Palpi anteriores* profundi ferrati, articulo ultimo truncato, apice excanato, *Thorax* antice conuexus, caput excipiens, postice depressus marginatus, angulo vtrinque prominente subdentato.

II.

Neue Beyträge zur Natur- und Arzneywissenschaft herausgegeben von C. G. SELLE, der Arzneyg. D. und Professor, Arzt des Charitehauses und Mitglied der Königl. Akademie der Wissenschaften in Berlin. Drittel Theil. Berlin, bey Mylius, 1786. in 8. II plagg.

(i. e.)

Nouae symbolae ad scientiam naturalem et medicam, auctore C. G. SELLE —

Plurima scitu vtilia medico atque praeclare facta gestaque a Cl. Auctore enarrantur in hac vtilissima colle-

collectione, quorum paulo vberiore epitomen
adhibere expedit.

Primam libri partem SIGISMUNDI FRIDERIC
HERMSTÆDT *experimenta et observata physico-
chemica* occupant. Isque Cl. et sagacissimus vir pri-
mum modum exponit, aërem dephlogisticatum plu-
rimis sumptibus parandi atque in nosocomiis adhibendi.
Copiosa experimenta Cl. virum docuere, aërem de-
phlogisticatum materiam caloris elementarem pu-
rissimam esse, saltim maxima ex parte ex ea consti-
tui. Adhibitus autem in nosocomiis militaribus
Borussicis hic aër ad morbos curandos efficacem se
quidem praestitit, experimenta autem voto non re-
sponderunt, inprimis quoniam furni ad hunc aërem
evoluendum idonei nimis magno pretio parandi
vix permittunt, ut hic aër ad copiosos usus queat
praeparari, et quoniam retortae a nitro facile, et
ante finitum laborem, corroduntur. Ipsius etiam
nitrosi acidi pars in aërem dephlogisticatum ex ni-
tro paratum transit, aëremque hunc ad plurimos
usus medicatos ineptum reddit.

Aër autem ad usus medicatos ut efficaci modo
valeat dephlogisticatus, opus est, ut pretio exiguo
queat comparari, utque alia nociva parte imbutus
non sit. Easque ob causas dephlogisticatus aër ex
nitro, praecipitatis mercurialibus aliisque calcibus
metallicis praeparatus ad medicos usus adhiberi ne-
quit. Facilis etiam ad eum evoluendum operatio
chemica esse debet. Naturale autem corpus, quod
pretio non magno venditur, et aërem dephlogistica-
tum purissimum copia admodum magna continet,
magnesium vitriariorum est, cuius vnciae XVI car-
bonum igni in retorta terrea expositae, aucto sen-
sim igne aëris dephlogistici purissimi 1528 polli-
ces cubicos largitae sunt. Magnesium, nullam
ponderis iacturam passum, in retorta residuum ad-

ditis olei vitrioli Saxonici vnciis XVI. aëris dephlogisticati purissimi iterum 1856. pollic. cubic. deinde indeque patuit, magnesi vitriariorum cum acidotriolico iuncti libram vnam 3384. pollic. cubic. aëris dephlogisticati dare. — Intenso admodum igne, vt retorta eo canderet, ad euoluendum aërem non opus fuit, eadem adeo retorta eidem vsui postea iterum inseruiente. — Modos postea exponit Cl. Vir, sed vix in epitomen redigendos, aërem dephlogisticatum ex magnesio in nosocomiorum vna ita praeparandi, vt furni ad talia apti construuntur, quibus et nosocomiorum conclauia calefaciunt, ipseque aër copiose ex magnesio retortis imposito, quae ignem ab eodem furno accipiunt, obducitur.

p. 21. *De extractis vegetabilium parandis.* In his parandis semper eo respiciendum est, vt essentia et maque eius, quod extrahitur, in extracto continetur, indeque neque levis, neque negligendus labor est, quem pharmacopola in parandis extractis impendit. Primum est in parando extracto, vt omnes partes inutiles atque non efficaces in extrahendo separentur. Corporum etiam praesertim vegetabilium ratio habenda est et constitutiuarum partium, num resina, gummi, aut salinum principium in eo contineatur. Nec coctione partes, praesertim volatiles sunt, extrahi debent. Metallica vasa quaecunque extractis parandis vix inseruiunt; omnia enim vegetabilia, praeter sales medios, acidum phlogisto obtusum atque inuolutum continent, quod facile euoluitur. Succus ex taraxaci radicibus in cupreo vase inspissatus extractum subnigrum, foetidum, admodum nauseosum dedit. Alia eiusdem succi pars in vase ferreo inspissata extractum subnigrum, admodum constringens exhibuit. Tertia pars

pars in vitreo vase inspissata, extractum lucidi coloris, saporis mellei, grati, dedit.

Radicum graminis extractum in ferreis aut cupreis vasis paratum semper metalli partem continuit. Earundem vero radicum succo in vase vitreo inspissato extractum Noster obtinuit a melle vix distinguendum, quod mora aliquot septimanarum intercedente moleculas saccharum referentes deposuit. Omnes alii vegetabiles succi in metallicis vasis inspissati semper metalli partem continuerunt, in vitreis vero vasis praeparati longe blandiores euaserunt.

Ferrum autem licet innoxium putetur, eius particulae tamen extractis vegetabilium admixtae aut obsunt, aut saltem extractorum vim mutant. Mixtionem praeterea partium extractum constituentium mutant, indeque, licet etiam innoxium metallum sit, tamen ab eo admixto longe alias virtutes extracta acquirant necesse est.

Maxime autem in extracto quocunque obtinendo id notandum est, ut omnes efficaces constitutionis partes corporis, ex quo paratum est, illi insint. Infusa cum feruente aqua odoriferae plantae extractum dederunt omnibus notis bonum, odorem adeo plantae suae conseruans, attamen ob resinosas partes copiose admixtas minus pellucidum. Ut autem voto suo penitus satisfaceret Noster, ex substantiis vegetabilibus odorem spargentibus oleum primum destillauit, idque extracto dein admiscuit eo modo parato, ut vegetabilia cum frigida aqua infunderentur, infusum colatum ad syrupi consistentiam inspissaretur, inspissatum iterum cum aqua frigida solueretur, quod demum, sedimento resinoso deposito satis copioso, blanda euaporatione in extracti consistentiam redigitur. Si autem ex corporibus, quae aequam partem aut saltem satis notabilem

tabilem gummosae et resinosaе materiae continens
extractum parandum est, praestat resinam cum
ritu vini alcalifato extrahere et seorsim inspissare
postea gummosae parti, cum aqua frigida extractum
resinosam in euaporationis progressu admiscere.
Stannea vasa praeparationi extractorum maxime
seruiunt, quae scilicet ab acido vix soluuntur, nec
alio facile modo nocent.

p. 51. *De mercurio dulci praeparando alia tractatione*
agitur. Dulcis mercurius in officinis pharmaceu-
ticis venum proflans saepe corrosius, indeque me-
tus iustus est, ne medicus, hoc dato, medicamen-
ti loco venenum praescribat. Perfecte dulcis me-
tem mercurius is est, qui acido salis communis pe-
rissimo iunctus copiam tantam mercurii continet,
vt et igne intercedente fortissimo nullus amplius
mercurius illi coniungi possit. Optima methodus
mercurium vere dulcem et ab omni venenatae re
suspicionem liberum parandi haec est, vt quatuor
vnciae mercurii viui purique totidem vnciae olei vi-
trioli adfundantur, cuius vero specifica grauitas
1,500 excedere debet. Haec mixta forti et continen-
te igne in albam solidamque massam mutantur,
cui in mortario terreo tritae mercurii viui vnciae
duae cum dimidia, et salis communis decrepitatae
vnciae quatuor et dimidia admiscuntur. Sublima-
tus ex his mercurius dulcis altera vice sublimatus
medicamentum admodum tutum et praeclari vius
praebet.

p. 63. *Descriptio tincturae antimonii saponaceae, ex qua*
acidorum ope sulphur et regulus restitui possunt. Prae-
parationis modum exponere pagellarum nostrarum
angustia vetat. Constat ex hepate sulphuris antimo-
nium continente, quod aqua solutum adfuso vitrio-
li acido praecipitatur. Praecipitatum hoc cum ali-
quali caustico, donec fuerit solutum, coquitur, tan-
dem

dem oleo amygdalarum addito in saponis formam inspissatur, qui demum cum spiritu vini alcalisato soluitur. — Cauendum in ea praescribenda est, ne acidis iungatur.

Anal. sis chemica calculi biliaris crystallinam for- p. 70.
nam habentis. Adseritur, calculis biliaris omnibus vnas easdemque partes constitutivas esse, variam autem earum proportionem diuersam calculorum formam efficere.

Sequuntur nunc SELLE, V. Cl. *adnotata medica,* p. 75.
et primum quidem, *de maligna febre.* Proprii, quem sustinuit auctor, morbi historia enarratur, eoque exemplo antiqua ista, at neglecta veritas confirmatur, dari febres non inflammatorias, quae gastricae non sunt, nec euacuationem vllam per vomitum aliumue permittunt, in quibus materialis caussa magis in irritato nervoso systemate, siue potius in irritatione et depresso simul actione fibrae vitae, quam in irritante, sita est. Optandum sane esset, ut medici fines limitesque euacuationum in acutis probe scirent!

De corticis Peruviani in febribus continuis remittentibus usu. Cautelas praesertim enarrat Cl. Vir, quas in exhibendo cortice Peruviano ipse observat. Nunquam eum in inflammatoriis (quod probamus) febribus, neque in gastricis, neque in primo malignarum stadio exhibet, neque in alterius stadii primis temporibus, nisi periculum vrgeat, ubi remissionedurante exhibendus est. Nec corticem facile exhibet, si spasmus in vasorum systemate vrget. Adjungit insuper illi medicamenta euacuationem salutarem futuram aliquo modo promouentia, serpentariam, camphoram, *kermes minerale*, squillam, caet. Vtilissimum, quod in hac tractatione subitanea, quae rem totam haud complectitur, datur, consilium id est, ne tyrones corticem Peruvianum nimis

nimis large exhibeant : praestat enim, si in continuis usu peccari debet, peccare in defectu, quam in excessu.

p. 86.

De tepidorum balneorum in continuis usu. Pertus est (principem hanc medicinam, quae omnibus aliis in continuis efficacia praestat, et quam saepius cum exoptatissimo citissimoque successu et non adhibuimus) tam utilem, ut eam pro praestantissima ad febres continuas habeat. Euacuatis in febribus ex rheumaticis, gastricis et impuris mixtis, quales frequentissime apud vulgum occurrunt, sedibus, sanguinem detracto, Noster aegros in balneum tepidum demisit, neque ullo exemplo vitiosus effectus balnei nocius constitit. Maximam partem actionis salutiferae inde Cl. Vir explicat, quod cutem molliant, et illius spiracula referent, solida relaxent, indeque etiam adserit, ea in febribus nervosis maxime iudicari. (At nos ea cum successu maximo non in nervosis solum febribus, sed in omnibus etiam, quarum causa per humorum omnium totius corporis systema sparsa est, adhibuimus, in putridis, inflammatoriis, in illis scilicet putredine aduersa, in his emollientia. Effectus, quem praestiterint, voto semper respondit, et quum balnei haecenus tantum adhibita in summo febrilium morborum periculo plerumque sint, in eoque omnia praestiterint, quaecunque vel ab efficacissima medicina expectare licet, spes est utique, fore, ut amicissimi huius medicamenti usu magis perulgatus princeps lethalitatis in acutis fons, in salutem generis humani praefocetur.)

p. 89.

De apoplexia maligna. Adseritur, neque tamen experimentis euincitur, dari apoplexiam malignam, quae eandem, quam nervosae febres, morrendi methodum requirat. Exemplum repetita id docuisse Cl. Vir adserit: Febres apoplecticae soporolae.

rosae, quae in rei testimonium adducuntur, quoad naturam suam recentioribus incognitae adeo haud fuerunt, vt Noster quidem autumat.

De puerperarum febre. Casus quatuor admodum notabiles puerperarum hac febre defunctorum eum extispiciorum historia enarrantur. In omnibus lymphaticus humor in abdomine profusus naturam morbi prodidit. In singulari casu lac verum ex vteri discissi substantia exprimi potuit. In alio cadauere lac foetidissimum in abdomine obuium HERMBSTAEDT, V. Cl. ad examinandum datum lactis omnes notas exhibuit, nisi quod alcali volatili, facile euoluendo per fixum lixiuiosum salem, gauderet. Exemplum etiam enarratur natae puerperarum febris ab inflammatione a scisso in partus doloribus vteri orificio inducta. — Essentia puerperarum febris in humoribus lacteis, in visceribus abdominalibus, vtero praesertim, accumulatis, quaerenda est. Symptomata talium humorum depositorum semper adesse debent in morbo, cui puerperarum febris nomen competit.

Plures caussae sunt, quae hunc morbum puerperio proprium quasi reddunt, et quum in *purulentorum* (sed non semper *purulenti*, qui deponuntur, humores sunt, vt ipse Auctor fatetur: suetam alias auctori curam in omnibus exacte determinandis atque suo vero nomine indicandis aliquoties hic desiderauimus) humorum accumulatione constat, quaestio iure mouetur, vnde hi humores oriantur, cuiusnam naturae sint, et quid vasa exhalantia ad dilatationem (adeoque *dilatata* esse debent, vt lacteum humorem demittant?) perducant.

Responsio ad has quaestiones satis apta non est. Lympham tamen deponi *posse* ob relaxationem vasorum exhalantium *generalem* (?) ob lympham nimis abundantem, ob praesentem irritantem et spasmos

spasmos concitantem causam, quae moralis et physica, in peritonaei adeo inflammatione sita esse potest. Hinc plurimae eaeque admodum diversae causae ad vnam eandemque materialem faciem possunt.

p. 109. *De belladonnae effectibus.* Mutitatem perfectam post apoplexiam natam radicis belladonnae grana statim sustulerunt. Mirabili hoc effectu ductus Nobilissimus eandem medicinam in variis aegrotantibus, spasmi, paralyfi, epilepsia affectis tentavit, sed frustra. Epileptici insultus quidem tam satis diu siluerunt hac medicina data, aegris adeo quibusdam ex nobis socomio dimissis, sed redeunte morbo post tres aut quatuor menses redierunt. Amaurosin etiam applica Polonica recisa natam intactam haec medicina reliquit.

p. 112. *Vomitus lethiferi exemplum, a renibus suppurantibus orti.*

Vomitus lethiferi a calculis vesiculae felleae ductae exemplum. Nulla penitus, aut pauca tantum symptomata hepatis adfecti aderant. Hinc conclusio auctori fuit, calculos in renali systemate latere. Febre postea nata vomitus nulla arte compescendus siluit, at febris mortem induxit. Cadaver vere inciso vesicula fellea calculos crystallorum formam habentes exhibuit, quorum analysin, a HERMBSTAEDT, V. Cl. institutam supra indicavimus.

p. 118. *Rabiei caninae a morfu canis irati inductae exemplum.* Puer post morsum canis vehementer iratus, non vero rabidi, cuius quippe vita sine omni rabie dum haec scriberentur, adhuc persistit, in veram rabiem incidit, absque tamen aquae metu, rabiesque post aliquot dierum intervallum iterum siluit. Saepius postea malum, antilyssis, antispasmodica

et anhelminticis licet efficacissimis tentatis, re-
surdit.

De scabiei aetiologia. Dispositionem quandamp. 126.
cutis necessariam esse (quod iane nemo unquam
mortalium facile negauerit), ut acari scabiei in cute
generentur. (Nec generantur in initio, sed in con-
tagio tactos propagantur. Non de *generatione*, sed
de eo sermo esse debuisset, quod sedem in cute fi-
gunt ibique multiplicentur acari, quae etiam WICH-
MANNO mens fuit.)

De altera pyretologiae methodicae ab auctore no- p. 128
stro conscriptae *editione*. Vberime ea enarrantur,
quibus altera haec editio locupletata prodiit. Ori-
gines etiam systematis febrium, quod condidit, sa-
tis copiose enarrantur.

Sed quae nunc sequitur historia, legentium p. 152.
omnium merito attentionem, et dolorem adempti
uniuerso orbi hominis et regis maximi mouet, hi-
storia scilicet morbi, quo vir vere immortalis, FRIDE-
RICUS II. confectus demum obiit. Hanc historiam,
quae peculiari etiam titulo:

*Krankheitsgeschichte des höchstseligen Königs von
Preussen FRIEDRICHS des ZWEYTEN Ma-
jestät, von CHRISTIAN GOTTLIEB SELLE.*

Berlin 1786. in 8. pagg. 64.
prodiit, eo diligentius perscribere Noster potuit,
quoniam ipse Rex valetudinis suae curam ipsi com-
miserat. Ut exteri inprimis, ad quos Germanice
scripta vix semper perueniunt, etiam sciant, quae-
nam magnus hic vir fuerit passus, vberiore pau-
lulum huius libelli praeclare scripti et argumenti
gravitate praepollentis epitomen exhibere con-
uenit.

Nondum prouectus aetate Rex ventriculi lan-
guorem et sensibilitatem saepe expertus est, ita,
Tom. XXIX. Pars II. O vt

vt stomachus leui vomitu alimenta saepissime rederet. Tanta semper, appetitu ciborum licet digestionem persistentibus, intestinali tubo erat sensibilitas, vt non solum ab aliquot rhabarbari granis quater aut quinquies purgaretur, sed etiam alui fluxibus spontaneis, quibus natura, ad leuamen sui, per totum etiam vltimi morbi decursum vsa est, crebro esset obnoxius.

Elapso aetatis anno XXVIII. arthritide et haemorrhoidum symptomatibus vexatus est. Arthritis intercedente temporis interuallo quodam regularis euasit. Haemorrhoidibus tollendis aluina purgatione et euacuantibus opera data est.

Aetatis anno XXXVI. hemiplegia correpta est, antiphlogisticae curationi facile cedente, nec postea vlllo symptomate se prodente.

Aetatis anno LXXIV. anni 1785. Ianuario mense Nosstrum Rex consuluit. Bene se habuit, languore tantum et colica subinde vexatus non diu perdurantibus. Ipse Rex haec symptomata haemorrhoidibus, Noster vero detritae senio vsuque digestionis vi adscripsit. Vere eiusdem anni arthritidem insultus lenior humores vix satis a peregrina materia liberare visus, causae futuri morbi partem effecit.

Iunio mense dum acidulis Egranis sueto vteretur, ob aluum ab iis non satis liberam Nosstrum consuluit. Obstructiones viscerum, praesertim hepatis, ipse Rex suspicatus est, Noster vero, languorem organorum digestionem inferuentium suspicatus, rhabarbarinorum usum et copiosam equitationem suasisit, ad stagnationes in abdomine praepediendas.

Colicae interea atque alui fluxus copiose redeuntes Regem in insignem languorem coniciebant. Rex, vires decrescentes accusans, morbum omni
medica

medica curatione maiorem putabat, Noster vero
Regi venaesectionem et vomitorii usum sua-
vit: metuens vero hanc medicinam Rex, quam
audacem quoque COTHENIUS, V. III. declarabat,
venaesectione adhibita, pilulis ex sagapeno et robo-
rantibus extractis usus est.

Pluuiosae tempestati in Silesia, parum tecto
corpore, se exposuit. Perfrigerium causae morbi
producendae, augendae contulit, inprimis Rege
febriles, quibus vexabatur, motus in itinere par-
tim supprimente, partim negligente.

Nota nunc Nostro pectoris hydropis et apo-
plexiae suspicio admodum augebatur, Reged. XVIII.
Septembris asthma conuulsivo correpto, quo ta-
men vomitoria medicina liberatus est. Sed ab hoc
consultu fatalis morbus initia sua cepit. Dolores
enim in articulis nati arthritici satis indicabant asth-
ma conuulsuum ab arthritidis materia natum, na-
turam autem arthritidi producendae non suffecisse.
Nec extrema vexans articulorum dolor materiem
domasse visus, morbi mortisque seminium post se
reliquit. Remansit molesta tussis sine sputis pluri-
mis, aucto simul digestionis languore.

Suasit Noster salis mirabilis Glauberi *continuum*
usum, sed refracta dosi, quoniam a scrupulo vno
soli purgatio nata est. Pituitam sale solutam rheum
quinto vel sexto quoque die datum eduxit. Medi-
camentis ad arthritidem laudatis specificis vix fidem
nec Rex, nec Noster adhibuere. Calor ab amaris
et constringentibus quibuscunque auctior in summe
irritabili corpore haemorrhoides statim excitauit.
Ad sputa promouenda oxymelle squillitico cum suc-
cessu usus est.

Dyspnoea sensim nata magis a circulatione in
abdomine praepedita, quam a pectoris vitio oriri
iudicauit, mouit Nostrum, vt praeter *mirabilem salem*,
cuius

cuius vsus continuatus est, *terram foliatam tartari* cum *millefolii extracto* et *sulphuris balsamo* funderet: sed Rex hoc medicamento parum vsus est.

Noctes inquietae. Sudores remissuri. Tussis dyspnoea, auctae. Grauitatis circa diaphragma sensus insignis. Suasit Noster salis mirabilis Glauberi et rhabarbari continuatum vsus, vt alius quodam die responderet. Vesicatorium suris applicatum effecit, vt liberato pectore somnus tranquillus esset.

Pectoris tamen affectio ex parte etiam ab abdomen nata effecit, vt morbus a laxantibus semper leuatus a quacunque indigestione exacerbaretur. Finis Nostro in medendo is erat, vt medicamentis simplicissimis atque blandissimis omnibus excretionibus subueniret. Hinc clysteribus alius hanc sudores matutini thea pota accelerati, vesicatoria suppurante humores deriuati, sputa squillitico oryza melle soluta, vires bona diaeta instauratae sunt. Aliis medicamentis locus non erat: ipse enim Rex quae certum et determinatum effectum non habebant, constanter repudiabat.

Grauioris pectoris affectiones metum asthma conuulsui recurrentis incusserunt. COTHEURNI V. Ill. gummi ammoniacum cum aceto scillino, quoque anodynum minerale HOFFMANNI et infusum ad flatum pellendos suasit, sed haec in viam vocata non sunt. Noster alcalinum vegetabile fixum salem cum succo citri saturatum suasit, sed nec ad hanc medicinam sumendam Rex commoueri poterat.

Februario ineunte languor virium incrementum somnusque temulentiam aemulans circulationis in pectore turbatae metum iustum incussit. Spiritus defecit in lenta etiam ambulatione. Praeceptum noui vesicantis vsus, et ex asa foetida clysteris.

Haec

Haec efficere, vt per mensem Rex satis bene se haberet.

Sed vix diuturnae hae induciae fuerunt. Palpitatio cordis matutina, spiritus sub ambulationis moderamine maximo interceptus, vertigo, pulsus bonus antea fortisque in dyspnoeae insultibus spasmus contractus, inordinatus, somnus plurimus. Humor in cauitatibus collectorum metus intensior. Alterantibus medicamentis vix locus, ob vires deficientes. Leuamen attulere Glauberi mirabilis sal, rhei puluis, clysteres ex asa foetida. Perussit tussis, sudore remissus fluente. Pedes per diem intumuerunt. Seri ex vlceribus artificialibus fluxus aegre processit. Dyspnoeae insultus cum trachea in pectore et oris sudoribus frigidis iuncti.

Martio mense congestiones versus caput natae venae sectionem indicarunt, quae vero instituta congestiones non leuauit. Tensius in nucha sensus apoplexiae metum incussit. Natus vero d. XVI. Martii alui fluxus cum torminibus hunc metum dispulit. Hirudines ano applicatae sunt. Interne sal mirabilis cum nitro datus est.

Acris autem materia, quae insigni copia in corpore continebatur, effecit, vt in curando euacuationibus naturalibus promouendis maxime opera daretur. Medicamenta ex sulphure antimonii aurato, oxymelle squillitico, praescripta sunt. Camphoram, quam ad sudorem promouendum suavit Noster, Rex recusauit.

Somnus a tussi nocturna turbatus. Languor spiritus renascentis arthritici insultus ancipitem reddidit. Rex erectus et antrorsum flexo corpore paene sedens cubare tantum potuit. — Sinistro pedi impositum vesicatorium inflammationem intensam contulit, tantamque, vt vulnus mox ad sanationem esset

esset perducendum. — Pulsus post meridiem bilis, labia pallida.

Tussis ineunte Aprili continens, sputorum pers, nouum asthmatis conuulsiui metum incutit. Sed remiserere haec paululum, vesicatorio inter pilulas posito. Puluis interne ex antimonii aurati sulphure, camphora, squilla et elaeosaccharo foeniculi datus est. Os autem somno durante distentum, pallida vrina, pulsus paruus, languidus aut conuulsiuum asthma aut hydropem significatione. Languor increascens spem recuperandae letudinis omnem ademit.

Is languor laxantium, medicinarum vsum interdixit, Rege tamen ad eas semper redeunte. — Spasmi Aprili mense medio intensiores. Conatus ad vomitum, congestiones ad caput, sputa sanguine tincta. Hirudines ano applicatae et diarrhoea sponte nata leuamen attulerunt. — Suasit Nollet pilulas ex guaiaci gummi, sapore, sulphure aurati et opio, sed rex eas recusauit, opium purum copians. COTHENIO, V. Ill. in consilium vocatus, pilulae ex serpentariae Virginianae radicibus, quassiae et cascarillae extracto et massa pilularum de styrace praescriptae sunt, clysteribus simul ex vegetabilibus carminatiuis et roborantibus in vsum vocatis. Equitationem vix tulit Rex. Sputa purulenta, tantum a corrupta lympa nata. Rex aut pectoris hydropem, aut oedemate pulmonum certo laborabat.

D. XXVIII. Aprilis febrilis insultus subito natus est, qui elapsis aliquot horis sudore terminabatur. Inde insigne leuamen, sed dextrum crus ad genuum usque intumuit. Diarrhoea per octo dies perorans pituitae biliosae plurimum eduxit, symptomataque pectoris et abdominis tantopere leuauit, ut ipse Rex sorte sua contentus esset. Haec etiam non permisit, ut alui fluxus cascarillae extracto sedare-

etur, *crisin* eam *subalternam* reputans. Sumisit mediu-
m salem, a THEDENIO praeceptum, tartaro vi-
triatolo analogum. Somnus bonus. Sudores mo-
derati nocturni. Appetitus, frigidorum praesertim,
permagnus. Durantibus haemorrhoidalibus moti-
bus acidi in primis viis vestigia.

Ita morbus per trium septimanarum spa-
tium perduravit. Cessante autem alui fluxu et tu-
more pedis subsidente, mutata in deterius omnia,
tussi incremente, somno cum stupore aucto, viri-
bus magis languentibus, ciborum tamen appetitu
persistente.

Iunio mense utriusque pedes intumuerunt, sed
sine pectoris leuamine. Pressionis sensus in dia-
phragmatis regione, decubitus supinus non feren-
dus, convulsionones, terrores in somno, os tumi-
dum, splendens, pectoris hydropem praesentem
indicarunt. Noua medicamenta adhiberi vix pote-
rant, morbo videlicet insanabili et nulla medicina
superando. Hinc Rex in aperientium et laxantium
vlu persistit. — ZIMMERMANNUM vocari iussit.

Febris interea iterum nata, spasmis intercurren-
tibus. Octauo Iunii die abscessus in dorso sponte
natus plurimum leuaminis attulit, ita vt Rex equum
conscendere iterum posset. Vlcus mox consolida-
tum est. Impositum eius loco vesicans vlcus exci-
tauit; quod ad mortem vsque humores profudit.
Inde etiam tumor inferiorum articulorum intensior
factus est, qui morbum quidem mitigauit, sterto-
rem vero et decumbendi difficultatem non minuit.

Sanguinis sputum d. XXIV. Iunii equitatio in-
duserat.

Extractum taraxaci ZIMMERMANNUS suasisit,
quo Rex etiam per temporis quoddam spatium
vlus est.

Quarto Iulii die vomitus cum abdomine tumido. Hydropis abdominalis infausta initia, tumor euacuantibus non cedente. Aduocato Nostro de statu suo certior fieri cupiens, quum intelligeret, se hydropse laborare et lethifero morbo, iussit vt medicinae vrinam mouentes ipsi praescriberentur et crurum lumborumque cutis incideretur. Bacheri pilulae et pilulae ex squilla cum saponibus frustra tentatae sunt. Nec vrinariae viae facile moueri poterant, plurimis humoribus, in sano etiam statu, ad intestina vergentibus. Suasit Noster tincturam cum tartari sale et liquore anodyno, quae incommoda morbi maxime leniit et qua ad mortem usque Rex usus est. Articulorum incisionem, a Rege licet vehementer optatam, Noster, ob graenae metum, vix permisit.

De acido in ventriculo Rex sensim questus est, quod quum nulli nec absorbenti, nec euacuantis medicinae vellet cedere, nouum arthritidis insultum praefagiit, in tam desperato rerum statu ad modum metuendum. Quarto Augusti die erysipelatofus tumor in sinistro crure subito natus est, cuticula simul in vesiculas eleuata, magnam humorum copiam profundentes. Haec inflammatio acores dispulit, ciborum appetitum, somnum restituit. Spasmi etiam interni penitus remiserunt. Fomentationes antisepticae continuo in usum vocatae. Humor quotidie ad quartam mensurae partem profluens odorem teterrimum habuit. Rex interea sorte sua satis contentus, spem quandam habuit recuperandae bonae valetudinis, tumore inprimis lumborum et scroti decrescente.

Talis Regis status per IX dies, ab inflammationis initiis fuit. Appetitus ciborum praeter naturam magnus erat. Noctu intra XII et XIII. Augusti diem motus febriles cum turbato somno nati sunt,

sunt, iique sequenti nocte recruduerunt. D. XV. Augusti ad undecimam vsque matutinam horam somnus perduravit, quo superato rerum suarum curam, satis attente, sed vltimam, gessit. Rediit paululum vigor post aluinas euacuationes quaedam. Subito autem vocatus Noster Regem sui quidem conscium vidit, at languidum admodum, ita vt eorum, quae ad imperii sui curam pertinent, nil perageret. Dum crus deligabatur, doloris sensum expertus est. Ulcera, doloris licet nullo sensu praesente, cadauerosum odorem sparserunt. Os subfloridum, nec oculi suetum suum vigorem perdiderant. Ad incessum etiam potens in sella consedit somnumque ibi placidum et sudorem calidum, blandum, expertus est.

Remissionis hoc esse tempus reputans Noster lethiferam exacerbationem altero demum die instare putabat. At Rex, praegressa aluina deiectione paene involuntaria, de frigore conquestus est. Hora nona tussicula continua cum insigni stertore nata est, quae, intercepta sensim respiratione, hora XVII. Augusti matutina altera, vitae gloriosissime gestae finem imposuit.

Conuulsium asthma vitae finem imposuit, cum quinta febris exacerbatione ingruens. Squilliticum quidem oxymel cum Sinensi thea et foeniculi aqua sputorum decessum iuuare visum, sed vires nimis exhaustae et oppletum pectus efficaci medicinae locum non dederunt. — Morbus a primo asthma-tis conuulsiui insultu per undecim menses perduraverat. Omnibus suis medicatricibus viribus intensis quater, bis diarrhoea excitata, bis abscessibus inflammatoriis cutaneis natis, natura morbum durum superare non valuit, corpore senio, immensus laboribus et morbo quippe nimis fracto.

Morbum mortisque periculum Rex aequo animo et sine metu tulit. Putabat ante vitium febris insultum, fore, ut mitior morbus euaderet. Nec sub hac febre mens tam serena erat, ut mortis terriculum recte aestimare potuisset. Nec cum stertore iuncta tussicula ipsi infrequens fuerat.

p. 358. *De sale urinae perlato* PROUSTII, et de hoc sale ad phosphori praeparationem adhibendo. Duos subtiliores sales in urina contineri MARGGRAFIUS iam docuerat, secundi vero urinae salis naturam ignorabat, saltim dubitabat, quum ex phosphoro natum sit. CLAPROTH, V. Cl. experimentis probauit eum ex phosphori acido et alcali minerali constitutum esse. Phosphori acidum ex hoc perlato sale obtinetur, digestionem salis cum vitrioli acido, quod alcali minerali nubit, et cum eo salem mirabilem Glauberi constituit, phosphori acidum vero a vitculis suis penitus liberat.

III.

IOHANNES KAEMPF, Fürstl. Hessen-Casselscher Oberhofraths und ersten Leibarztes, für Aerzte und Kranke bestimmte Abhandlung von einer neuen Methode die hartnäckigsten Krankheiten, die ihren Sitz im Unterleibe haben, besonders die Hypochondrie, sicher und gründlich zu heilen. Zweite vermehrte und verbesserte Auflage, welcher die Beantwortung der dagegen gemachten Einwendungen angehängt ist. Leipzig, bey Weidmanns Erben und Reich MDCCLXXXVI. in gr. 8. 576 pagg. c. tab. aenea.

i. e.

De noua methodo morbos pertinacissimos sedem suam in infimo ventre habentes, imprimis

mis malum hypochondriacum, tuto et funditus sanandi. Editio altera auctior et emendatior, cui responsiones ad obiectiones factas adnexae sunt.

Praestantissimi operis et vere secularis, a fido viro et veterano practico profecti, epitomen copiosam in commentariis nostris exhibuimus *. Altera haec editio, priore auctior admodum atque praestantior, plura continet antiquam veramque Illustris auctoris doctrinam partim confirmantia, partim illustrantia. Additae etiam plures morborum historiae efficaciam methodi ab Ill. Auctore commendatae magis confirmant.

Omnia autem, quae huic editioni accesserunt, exponere hic vix licet, quum plurima eorum pars magis illustrandis atque explicandis dictis ab Ill. viro inseruiat, quam novas observationes cognoscendis abdominalibus morbis inseruientes, aut noua ad medendum praecepta contineat. Nimis enim firmata erant, quae Ill. Vir scripserat, et nimis studiose elaborata, quam vt mutari vehementer, aut augeri admodum potuissent. Accessit tamen practicae parti vberior explicatio caussarum, quae efficiunt, vt clysteres viscerales decedant prius, quam conuenit.

Hae caussae sequentes sunt: 1) intestini recti p. 234. nimia irritabilitas et ad spasmos cum sphincteris relaxatione aut ani procidentia iunctos propensio. Expedit hoc in casu clysteres lenientes, antispasmodicos, roborantes iniicere, et quidem ita, vt per singulas horas, matutino tempore, quatuor vnciae ano iniiciantur. Quae praecepta si satis diu observantur,

*) Vid. Commentar. nostror. Vol. XXVII, P. I. p. 34

vantur, saepius euenit, vt temporis progressu clysteres perfecte retineantur. Summa tamen neruorum mobilitas, intestinalis tubi fere paralyticus, et tamen admodum irritabilis status subinde clysterum omnium vsum penitus interdixerunt. His etiam qui manuſtupratione virium magnam partem auferunt, clysteres vix remanent, ob intestinalis tubi et vicinarum partium morboſam ſenſibilitatem. Neque hi facile clyſterum viſceralium ope curantur.

2) Vanus iſte, at frequens admodum clyſterum metus efficit, vt vix retineantur.

3) Singularis neruoſi ſyſtematis idioſyncraſia ſaepe efficit, vt et leniſſimi clyſteres vix ferantur. Praeſtat tunc clyſteres maxime blandos efficere, in initiis ſaltem curationis, vbi complures aegri irritantia valde ingredientia, anagallidem, arnicam caet. vix ferunt. Saepe etiam aceſcens ad clyſterem decoctio, eiusque conſiſtentia, calor, caet. efficiunt, vt clyſteres ſine effectu decedant.

4) Tenefmus a ſanguine haemorrhoidali collecto aut ab acrimonia haemorrhoidali aliſue inductus efficit, vt clyſteres ſaepe decedant. Demulcentia, oleoſa, hic in vsum vocanda, ſanguis ſtagnans educendus, fomenta frigida, ſemicupia adhibenda ſunt, ad ani praefertim procidentiam neceſſaria. Demulcendo acrimonias ſimarubae cortex plurimum praefſtitit. Annofſi ſubinde inſarctus acres dum decedunt, intestinale tubum tantopere irritant, vt ſuetos ſibi antea clyſteres non ferat. Tunc mucilaginofa, oleoſa iniicere expedit, donec, ſopita irritatione, clyſteres iterum ferantur.

5) Vermes tenefmum et irritationem in intestinali tubo excitando clyſteribus retinendis ſaepe obſunt.

6) Laxantes medicinae cum clyſteribus datae efficiunt ſaepe, vt, irritatione concitata in intestinali tubo,

tubo, vespertini clysteres remaneant, matutini vero post applicationem mox decedant. Tunc autem matutini clysteres demum applicandi sunt, vbi aeger aluum deposuit.

7) Impura in intestinali tubo materia in fermentationem concitata, pituitae copia abundans a vinculis suis liberatae, flatus, indigestio. Materia infarciens in intestinis tenuibus haerens exitum si molitur, non tamen penitus liberata. Inde saepe efficitur, vt clysteres cum impulsu saepe plurimo decedant, matutini praesertim.

8) Crassorum intestinorum praeternaturalis constitutio. Plicae intestinorum crassorum deorsum vergentes.

9) Modi, quo clysteres scite applicari debent, ignorantia. Clysteris iniiciendi nimia quantitas, vltus nimis repetitus. Clysteres ante aluum depositam applicati. Instrumentorum et machinarum non satis apta structura, caet.

Liber ipse censuras mites admodum vbique expertus est, ita vt docti viri perspicaciam auctoris mirarentur admodum, nec in theoria nec in medendi methodo quicquam taxarent. Attamen fuere quidam iique haud infimi subsellii doctores, qui varia, imprimis contra infarctuum existentiam, agendi methodum, caet. dubia mouerent.

Primum est, naturalia forsan quaedam phaenomena pro infarctuum indiciis esse habita. Sed ipse Auctor licet ingenue fateatur, se deceptum seductumque subinde symptomata, aliam causam morbidam indicantia, pro infarctuum indiciis habuisse, ingenuam tamen et graphicam maxime horum symptomatum in ipso opere picturam exhibuit, vt, si et error in cognoscendis infarctibus locum habere possit, is sane vix admodum frequens existat, imprimis

primis apud eos, qui usu quodam eo peruenerunt, ut fallacia indicia a veris distinguere valeant.

Alterum, quod motum est, contra doctrinam Nostri dubium, in eo consistit, ut partim ipsi infarctus, pituitosi praesertim, vix tam frequenter existant, quoniam in cadaueribus tam raro occurrunt, partim autem materies pro infarciendo habita decedens non morbosa, sed a clysterum irritatione in intestinalem tubum deducta et ex muco simul, quo intestina obducta sunt, composita sit. Noster autem vix putat, clysterem lente roborantem atque discutientem tepide applicatum vllas posse inducere congestiones, quum eas auertat et acrimoniam praesentem obtundat, tranquillitatem statumque naturalem restituat. Observationes etiam, quas Noster copiosissimas profert, probant, clysteres viscerales insignem usum saepe attulisse, nunquam vero nocuisse, si etiam in eorum usu excederetur admodum. Nec obsuerunt copiosissime adhibiti in alui fluxu, quem sedarunt, concitatis infarctuum deiectionibus, profuerunt ex hypochondriis summo pere laborantibus, aluo, somno et ciborum appetitu restitutis, profuere, verbo, omnibus, nocere nulli, et infarctus pituitosos dum depulerunt, vix hi infarctus pro talibus habendi sunt, qui ab ipsis clysteribus producantur, quod iam ingens infarctuum copia, praegresso non admodum frequenti clysterum usu reiecta demonstrat. Ipsa etiam infarctuum decedentium copia, natura, externus habitus, color, cohaesio, caet. satis probant, vix esse multa in iis, quae naturam eorum pituitae aut muco naturali similem probent. Raram demum existentiam infarctuum in cadaueribus quod attinet, hi aut breui ante mortem, aut durante morte solvuntur, aut vix omnes ab anatomicis obseruati sunt, crebris tamen apud eos etiam de eorum praesentia obser-

observationibus prostantibus. Nec in omnibus
egrotis clysteres viscerales infarctus pituitosos edu-
cunt: Plures curati et non curati sunt, clysteribus
copiosissime adhibitis nulla infarctuum particula de-
cedente. Hi clysteres naturalem intestinorum
mucum deduxissent, si multa eorum in hunc
actio esset.

Haec de his censuris, quibus dubia paululum p. 388.
theoria Nostri de infarctibus viscerum abdomina-
lium reddita est, et ad quas Noster egregie respon-
dit, eoque modo, ut satis pateat, Nostrium sua fidae
observationis firmo fundamento innixa protulisse,
censores vero ductos magis theoreticis ratiociniis,
quam experientia. Eaque quam parum valeant in
omnibus rebus ad practicam medicinam pertinen-
tibus, nisi repetita et usu confirmata observatio ac-
cesserit, erroribus innumeris in medicinam a theo-
reticorum ratiociniis introductis facile probatur.

Alii vero maiori studio ipsam practicam operis
partem adgressi sunt. Quae vero protulere, vix
ad dubia referenda sunt; quaestiones enim ab iis
motae eo magis respiciunt, ut Auctor methodum
suam omni, quae possibilis est, perspicuitate ex-
ponat, non neglecta harum circumstantiarum men-
tione, quibus aut tempus eam adhibendo sine uti-
litate consumitur, aut noxae manifestae ab ipsa me-
dicina adferuntur. Tandem etiam indicia infar-
ctuum depulsum, et finis adeo curationi im-
ponendi desiderantur.

Signa infarctuum in visceribus abdominalibus
saepe admodum dubia sunt, et Nostrium adeo, in
cognoscendis his occultis vitiis licet versatissimum,
saepius fefellerunt. Hinc etiam quando nulla a
clysteribus visceralibus utilitas expectari debeat, cer-
te dici non potest. Accidit adeo Nostro, ut cura-
tione in nervorum morbis per plures annos pro-
tracta,

tracta, clysteres demum viscerales ad alium finem, intestina humectanda, caet. adhiberentur, utque clysteribus insignis atrae bilis copia cum aegrotantium magno leuamine educeretur. Si autem dubium in aegrotantibus infarctuum indicia adsunt, aliis indicationibus manifestioribus praesentibus, Noster clysteres viscerales non adhibet, si vero medendi via per certam indicationem adhibitis omnibus, morbus rebellis persistit, tunc clysteribus in usum vocatis, tentatur, quid hi valeant, qui saepe ea praestiterunt, quae drastica intensissima vix praestiterant. Si vero decedunt infarctus, usus eorum continuandus est.

In usu autem eorum tam diu persistendum est, donec alius non amplius praeternaturalis sit. Tunc mora quadam interiecta ut plurimum expedit ad clysterum usum recurrere, ut scilicet regeneratio infarctuum in debilitato intestinali tubo caueatur, quidam enim aegri, eductis licet omnibus, et alio ad naturae normam penitus respondente, antiqui mali recidivam passi sunt. Nervorum etiam morbi, licet ut plurimum ab infarctibus viscerum abdominalium pendeant, his decedentibus tamen subinde non curantur, si videlicet nervorum turbae cerebrum insanabili modo perturbaverunt. Sic puellam Noster a convulsionibus quidem epilepticis liberare, at sanare non potuit convulsionem nervorum noctu redeuntes, sanissimo licet intestinali tubo clysterum usu reddito. Vbi vero atra bilis aut pituitosi infarctus iam decesserunt, ipsaeque praegressae causae infarctus praesentes indicant, in clysterum usu Noster diutissime et pertinacissime persistit. Isque in doctissimo quodam viro lethifer evasit, decedentibus post clysterum usum infarctibus carnis praegrandibus aegroque collapsis penitus viribus pereunte.

Ipse autem Noster horum clysterum vsu intestinale tubum suum ab atra bile liberavit, et quidem sine vlla valetudinis suae noxa per integri anni spatium continuato. Hi clysteres pristinum intestinale tubo et abdominalibus visceribus vigorem sanguinique naturalem crasin suam penitus restituerunt. Alius aeger, continuato per trium annorum spatium clysterum vsu, perfecte conualuit. Continuatus itaque clysterum vsus rarissime nocuit, saepissime commodi plurimum attulit, licet insanabiliter adfecta intestina vix restituat, et, nisi maxima cura adhibeatur, nervosum systema admodum tenerum delicatumque habentibus saepe obsit. Attamen et in hac morbose mobilitate nervosi generis clysteres tepidi subfrigidae saepe morbum admodum levarunt, imo sanarunt, et plus opis attulerunt, quam a curatione roborante et constringente illo modo expectari possit.

Haec eorum summa paene est, quibus altera haec doctissimi operis editio locupletata prodiit, et quae talia utique sunt, ut haec editio priori admodum praeferenda sit. Plurima enim in priori non satis dilucidata in altera hac studiosius exposita sunt, accessere illi etiam, ut iam exhibita a nobis epitome docet, observationes plurimae, quibus varia ad hanc doctrinam pertinentia admodum illustrantur.

Nos autem, qui clysterum-visceralium usum in infarctibus varii generis utilissimum experti sumus, pluresque tractauimus aegros tali infarctu laborantes ab eoque dirissime excruciatos, confirmata saepissime ea vidimus, quae Illustris et venerabilis Auctor de cognoscendis et curandis infarctibus protulerat. Attamen, quod vero pace dignissimi viri dictum esto, quaedam etiam vidimus, quae clysterum visceralium usum quodam modo infirmare visa sunt.

Frequentiam infarctuum, quod attinet, quidem est, quod ab Auctoris sententia admodum decedamus, quum res ipsa et continuo usu probata atque confirmata observatio eam satis probet. Sed quaenam infarctuum species frequentissima sit, ex nostra sententia nondum satis expeditum est. Pituitosorum infarctuum frequentiam summam Noster accusat et atrabilariorum: verum pituitosorum post clysterum visceralium usum decedens, licet fuisse tales infarctus in intestinali tubo probet, non tamen simul probat, praeter pituitosos, alios non adfuisse. Sane si infarctus sanguinei adfuerint, motum vasorum, circulationem impeditam, et viscerum actionem non probe succedentem, ob debilitatem et languorem partium pituita copiosius generetur necesse est, licet primarii infarctus sanguinei, non pituitosi sint. Ab eodem fonte etiam atram istam bilem, seu feculentam sanguinis materiem generari, cuique perspicuum est, in observandis viscerum abdominalium morbis vel leuiter versato. Haec autem atra bilis si decedit adhibito clysterum usu, infarctus quidem, qui decesserint atrabilarii dicendi sunt, licet principes, ii videlicet, qui atrabilariorum causam constituunt, verum sanguinei existant. Quin ipsa atra bilis sanguinis ut plurimum aut faex est, aut ab ipso corrupto sanguine nascitur, qui stagnans corruptusque in visceribus aut in viscerum abdominalium lateribus demum feculenta forma, aut tali, quae nicotianae puluerem referat, excernitur.

Patet itaque, pituitosos infarctus plerosque et atrabilarios sine sanguineis haud esse, quum a sanguinis intercepto aut turbato admodum circulo oriantur. Patet etiam, imprimis si reputemus quam exigua adminicula sanguinis in abdomine circulatio habeat, praecipuis in hominibus sedentariis,

aut lauta diaeta, intercedente simul otiosa vita, mentibus, et quantopere intercipi turbarique circulatione in abdomine materie peregrina infarcto deest, hos infarctus, qui globorum lapideorum, melleorum, caet. forma decedunt, cum sanguineis mixtos esse, neque diuerfas istas species a Nostro commemoratas *scorsim* in corpore, saltem non frequenter dari, rarosque eos esse, qui a sanguineis aut non inducti, aut cum iis non iuncti sint.

Sanguinei autem infarctus abdominales quum frequentissimi sint, mirati sumus, eos tam parce a Nostro esse memoratos, theoriamque, quam exprobat, et curationem fere omnem magis aliis infarctuum generibus, quam vere sanguineis conuenire. Et hi cogniti non admodum difficiles, saltem vix difficiliores aliis, curationem, etiam per efficacissimos clysteres viscerales admodum difficilium reddunt.

Videtur adeo methodus efficacissima Auctoris infarctibus aut mere, aut ex maxima parte sanguineis vix semper conuenire, saltem non tam frequenter nec tam efficaciter in usum vocata. Sanguinea enim vasa in hominibus praesertim, quorum viscera admodum tenera, irritabilis, facile in motum excitanda, vasaque eadem sunt, ab infarciendo sanguine admodum dilatata, relaxata, subinde ab infarctibus acrioribus erosa, saltem erosioni accessoria et quasi emollita, et ad scissuram, si externa nulla intensior accesserit, admodum procliuia, clysteres resoluentes, quodam saltem modo irritantes, simulantes vix ferent, absque scissura atque notabili interna sanguinis profusione, et quidem non infarciens, sed sanguinis sani corporique necessarii, qui scilicet ex relaxatis nimis subito vasorum profluxerit.

Haec vero omnia augebuntur, si continu-
quem suadet Noster, clysterum visceralium
accesserit. Regula est in omnium obstructione
curatione obseruanda, sed saepissime a practico
glecta, vt vasis obstructis, dilatatis, et atonia eor-
gradu aucta, quo ab infarctu inducta dilatio
cesserit, laborantibus eodem tenore robur et
trahendi vis reddatur, quo dilatans et infarci-
materies educitur. Clysteres vero viscerales, si
mis soluant, impacta vasa et ab infarciendo mate-
obturata, proderunt quidem, resolutio eo, quod
vasa infarciunt, nocebunt vero sanguinis vere
profusionem inducendo.

Idque nos aliquoties obseruauimus. Mulier
tenerae et mobilibus nervis praeditae, quae loco-
lis fluxus interceptionem a terrore passa fuerat
postea omnibus symptomatibus sanguineorum
infarctuum laboranti, sanguinem etiam post unum
nes cardialgias vomenti corruptum, piceum, et
fae puluerem referentem, in progressu vero
sultus satis fluidum, floridum et sanum, clysteres
viscerales lenissimos ex verbasci floribus, chamae-
millae florum particula et taraxaci herba et radicibus
bus praecepimus. Res initio ex voto cessit,
etiam infarctus picei egererentur plurimi. Sed
dum omnia probe succedere putabam integram
curationem laetus pollicebar, accidit, vt cum
infarctibus sanguis piceus floridusque tanta copia
cederet, vt lapsis insigniter viribus mortis pericu-
lum haud exiguum esset. Sed instauratis paululum
viribus expectatione, diaeta et medicamentis con-
fortantibus, notisque residuorum adhuc infarctuum
praesentibus, clysteres iidem paene iterum praeci-
cepti sunt et subfrigidi quidem, qui vero, magis
infarctibus et solutis tantam iterum sanguinis fu-
cum infarctibus profusionem ex intestinali tubo ex-
citauit.

arunt, vt aegrae paene exsanguī et in summum
rum periculum coniectae misera et summis tor-
mentis labefactata vita vix restitui atque conser-
uari posset.

IV.

LE PECQ DE LA CLOTURE *Doctors und Pro-
fessors der Chirurgie bey der medicinischen Facul-
tät zu Caen, etc. Anleitung für Aerzte nach
Hippocratischen Grundsätzen epidemische Krank-
heiten zu beobachten, durch eine Reihe wichtiger
Volkskrankheiten erläutert und bestärkt, welche
nach dem Gemälde der Epidemien des Hippokra-
tes sind entworfen worden. Aus dem Französi-
schen. Leipzig in der Weygandschen Buchhand-
lung 1785. 8. 719 Seiten.*

i. e.

LE PECQ DE LA CLOTURE *), Doct. et Prof. Chi-
rurgiae in Acad. Cadomensi, Assess. Colleg.
med. Rothomagens. Medici Nosocomii,
quod a Deo nomen habet, et med. morbo-
rum epidemicorum, Institutio medica, qua
scribuntur regulae ad bene obseruandos mor-
bos epidemicos secundum Hippocratis exem-
plum, et Obseruationes subiiciuntur. E Gall.
vers. Lipsiae ex bibliopolio Weygandi 1785.
8. 719 pagg.

P 3

Est

*) Observations sur les maladies epidemiques, ouvrage
redigé d'après le tableau des Epidemiques d'Hippo-
crate, et dans lequel on indique la meilleure me-
thode d'observer ce genre des maladies etc. à Paris
1776.

Est hicce libellus vnus ex iis, qui non possunt non placere plurimis. Siue enim ducem habentes, quem secutus est Noster, HIPPOCRATES, siue argumenti dignitatem, quae talem tamque vitem imitatore[m] requirebant, siue obseruationem, accurat[i]onem et dexteritatem in explicatione[m] menda morborum epidemiorum imagine, quae vbiuis ostendit, pauci sunt medici, qui hanc adhaerentur, nulli, qui superent. Non enim multum Cl. CLOTURE HIPPOCRATEM spernere, vt delirum senem, (id quod multi hodie faciunt, etsi eum a limine quidem salutarunt, vel nomen eius habere sciunt) sed potius, quam bene vetus obseruandi studium naturae consentiat, curate ostendit, suo ipsius exemplo docet, male sibi consulere, nare sine hoc velint. Dolemus ergo, versionem libelli vtilissimi incidisse in manus interpretis rariorii, qui omnia ad lucrum refert, ad conscribendum nihil, et etiamsi vtramque linguam, Gallicam Germanicam, minus bene callet, tamen totus in corrumpe[n]dis libris, nec lectorum habet respectum. Sed videamus, quam fieri potest breuiter me, de libri praestantissimi argumento.

- P. 1. Praeit institutio, quomodo et possint, et debent medici morbos epidemios obseruare, ad exemplum Hippocratis. Describit Noster breuiter, at vero naturae apposite praecepta obseruandi Hippocraticae paucis ita exprimit, vt obseruemus quique constitutionem aëris, morbos principes eorumque cum aëre consensum, durationem, et exitum, tuncque ordinem dierum decretiorum item artem praedictionum inueniamus. Ex his colligitur, curationem febrium naturae deberi, ideoque purgandum esse vel ab initio, si quid turgeat, ergo obseruationem habendam artis basin, et etiamnum reperiri verum
- P. 14.
- P. 18.

na, quae ante bis mille annos docuerat Hippocra-
 Deinde scribit dotes obseruatoris, inge p. 27.
 um, patientiam, cum dexteritate copulatam,
 attentionem, fidem, hisque subiicit imaginem arti-
 cis, cum morbos epidemios obseruare audet.
 Quo pertinent *pathologicae animaduerfiones*, ad exem-p. 34.
 lum diui Hippocratis, *obferuatio signorum*, quae p. 38.
rudatatem, coctionem, crifin et metaftafin indicant,
 aeque tam certa esse dicit, quam quae certiffima,
 ius exemplis et veterum, et fui ipsius; *signa crifin* p. 66.
antecedentia, pulsus criticos, praefertim BORDENII,
 quos defendere ftudet; *dies criticos*, quos, vel ad-
 versariis refragantibus, etiamnum firmos esse con-
 tendit, immo vero subdit *tabulam* eorum, quosp. 86.
 ple hoc in libro naturae conuenienter litteris con-
 signat, et, quam raro morbi acuti diebus non
 criticis iudicentur, abunde profitetur; *diaeteticos* et p. 89.
pharmaciae ftudium, quoad medicamentorum actio-
 nem, quod impensius commendat, sed errores me-
 dicorum redarguit; *sectio cadauerum*, quae si rite p. 97.
 instituitur, multum lucis affundere tenebris potest,
obferuationes meteorologicae, quae mire iuuant artem p. 103.
 et artificis ingenium, modo caute adhibeantur, et pro-
 be cognoscatur constitutio diei cuiusque, tempe-
 statum et annorum. Tunc veritas decretorum
 Hippocraticorum abunde confirmatur, pulsus cri-
 tici *ασφάλεια* quinque casibus ostenditur, et pro-p. 133.
 pria obseruandi ratio, eaque laudabilis explicatur. p. 140.
 Enim semper orditur Noster ab constitutione p. 144.
 aëris, deinde subiicit topographiam, historiam
 morbi epidemici catholicam et singularem, eius-
 que comparisonem.

lam sequuntur *obferuationes morborum epide*-p. 153.
miorum a. 1770. Describitur vniuerse constitu-
 tio humida et tepida, vnde proueniebant febres
 biliosae, posthaec putridae, tunc vero memoran-
 tur

- p. 168. tur speciatim *angina catarrhalis cum exanthemata*
- p. 176. *rubro*, primum benigna, post maligna, *febris catarrhalis et peripneumonia*, quam bene explicat.
- p. 218. conferendo veterum et recentiorum placita de
- p. 246. *tarrho*; *colica conuulsiva*, quae fere biliosa vel metallica erat, euacuantibus cedebat.
- p. 271. Praeceteris memoratu dignus erat *morbus epide-*
- p. 330. *mius*, i. e. *febris verminosa putrida maligna*, non a natura, sed mala medicatione talis, cuius fomes latebat in primis viis, h. e. humor biliosus cum vermibus, qui spasmos et conuulsiones efficiebant. Cessabant haec post emetica et laxantia illico, subleuatis vermibus, quae et putredinem humorum, et peticularum eruptionem impediabant. Hoc 471 historiis morbi declaratur.
- p. 391. Neque contemnendae videntur *animaduersiones*
- p. 393. *in hunc morbum epidemium*. Multum Noster sperat
- p. 394. ab vento septentrionali et austro, aërem expurgante
- p. 396. contagium et malignitatem negat, et symptomata docte explicat, emeticum laudat, venaesectionem damnat.
- p. 412. Similiter describitur, *constitutio autumnalis a*
1770. vnaque *epidemia*, quae municipium Lou-
- p. 475. *uiers* occupauit. Praecedebat *apoplexia catarrhalis*, et *febris miliaris*, sequebatur *febris putrida pestilentialis*, cum *exanthematis copulata*, eaque propter multiplicationem, contagium et mira symptomata summe periculosa. Coepit ab nausea, lassitudine, anxietate, morfu ad cordis scrobiculum, vomitu bilis porraceae, deinde typum febris continuae remittentis ostendit, inde a die quarto usque ad septimum increuit, hoc tandem venerunt surditas, maculae purpureae, rarius postulae, post has vero miliare rubrum vel album. Iam vero morbus fieri malignus, et in mortem transire visus. Die 14. erupit sudor viscidus, fetidus, anxietatem auferens,

rens, alius biliosa, interdum inflammatio amygdalarum et palati, bubones. Rarius incidit perfecta et vera crisis. Haec ulterius *observationibus* confir. p. 498. mat Noster, et *cogitata* de natura morbi addit, p. 587. quem putridum, contagiosum, exanthematis stipatum et pestilentialem appellat, et notatione situs loci ceterarumque rerum huc pertinentium clario. p. 592. rem reddit, addendo etiam *specialia momenta*, quibus p. 603. docetur, contagium minui coeptum esse, cum transportarentur aegri in nosocomium, et quatenus hoc illudue signum bonum vel malum fuerit, explicatur.

Restat *constitutio hiemalis a. 1770. quae morbum* p. 628. *epidemicum carceris continet*. Fiebant passim anasarca, hydrops pectoris, rheumatismus acutus et febris p. 631. catarrhalis, cachexiae, speciatim vero grassata est *febris maligna putrida contagiosa*, in qua vermes et p. 678. aphthae, grauitas epigastrii, pressura ventriculi, et odor oris grauis aderant. Noster vero se intra *explicationem aphtharum* continuit.

V.

D. SAMUEL GOTTLIEB VOGEL'S *Sr. Königl. Majest. von Großbritannien Hofmedicus, Landphysicus und Garnisonmedicus zu Ratzeburg, Handbuch der praktischen Arzneywissenschaft zum Gebrauch für angehende Aerzte. Zwote verbesserte und sehr vermehrte Ausgabe. Erster Theil. Stendal bey Franzen und Grosse 1785. 8. 444 Seiten. Zweyter Theil 1785. 295 Seiten, (ohne die Recepte.)*

i. e.

D. SAMUEL. THEOPHILI VOGEL Reg. Magn. Britann. Med. Aulae, Phys. provincial. et med. milit.

milit. Ratzeburgens. Compendium medicinae practicae in vsum tyronum medicorum. Editio secunda correctâ et multum aucta. P. I. Stendal. apud Franz. et Grosse 1785. 8. 444 pagg. P. II. 1785. 295 pagg. (praeter formulas vtrique parti adiectas.)

Prodiit primum hocce compendium a. 1781. *) placuitque medicis, etsi non ab omni parte absolutum. Iam vero hinc inde plura addidit Noster scitu memoratuque digna, vsus propria aliorumque experientia et scriptis, atque de adiiciendis optimis in quoque morborum genere auctoribus. Fuere tamen, qui multa vulgaria et nota inesse dolerent; Fuere alii, qui alia proferre auderent, prouti iudicia doctorum quorundam esse solent hominum. Sed haec parum ad nos, potius accedamus ad rem. Constat *pars prima* quidem *septem* capitibus. Agitur

- p. 1. 1. *De febribus quidem generatim.* Queritur Auctor, quod non liceat semper medicis, rem ipsam, quum bene norunt, curate describere. Adfert ergo potiora momenta.
- p. 30. 2. *De febribus intermittentibus.* Nihil omisit, quae ad naturam harum febrium bene intelligendam et curationem spectant. Nec minus memoravit nuper laudata remedia specifica.
- p. 177. 3. *De febribus continuis.* Et hic ea congesta sunt, quae medici scire interest.
- p. 290. 4. *De febre diaria.* Praeter communia bene docet, febres intermittentes annuas, semestres et menstruas fere huc pertinere, et similiter, vt diariam, esse curandas.

5. *De*

*) V. Comm. nostr. Dec. III. suppl. III. p. 521.

5) *De syncho simplici.* Post definitionem et p. 297. divisionem sequitur apta explicatio symptomatum et curationis via, subiectis, vt moris Nostro est, potiorum scriptorum nominibus.

6. *De febribus biliosis.* In his videtur potissimum sequi STOLLIIUM ducem et magistrum, neque male, cum in hoc febrium genere facile princeps sit, sed non ita, vt caeco impetu ad imitandum deferatur. Prae ceteris explicat innumeras p. 333. species huc referendas, nisi errare velis, distinguit tamen ab his *febres pituitosas*, et subdit tandem *febre p. 335. trem flauam Americanam.* Inter medicamenta nec p. 338. oleosa reiiicit omnino, et bene describit methodum p. 353. medendi.

7. *De febribus putridis.* Copiose ac docte per p. 366. tractauit, praesertim quoad complicationem, rem hic maximi momenti reputandam. *Formulae* sunt fere scopo medici aptae et bonae.

In altera parte continentur bina capita, priore editione iam comprehensa, sed hic loci multum auctiora, puta

1. *De febribus neruosis.* Has diuidit Noster p. 1. in lentam, acutam et malignam, et parotides criticas non semper tutas putat, multiplices causas p. 16. admittit, curationem per arduam bene docet. p. 23.

2. *De febre rheumatica, et de rheumatismo generatim.* Vtrumque rheumatismum, acutum et longum, memorat Noster, et febrem ostendit esse p. 49. inflammatoriam, catarrhalem putridam, reperiri p. 53. vero purpuratum, scorbuticum, venereum, cancerosum, scabiosum et verminosum rheumatismum, deinde subdit species, causas et discrimen, quod p. 81. hunc et arthritidem intercedit, item curationem, variis causis adaptatam. Noua sunt, quae sequuntur.

3. *De*

- p. 147. 3. *De febribus lentis et hecticis.* Statuit Noster, non spectanda esse varia auctorum nomina, sed causas, unde profectae sunt, easque late percen-
- p. 149. set, sine quarum cognitione curatio fieri tuto non
- p. 185. potest. Prae ceteris suadet, ne nimius sit medi-
- p. 189. cus in exhibendo cortice, cum magis obsit, quam
- p. 190. prosit, laudat opium, sed caute datum, GRAFFI.
- p. 191. THI medicamentum in medio relinquit, balnea tepida non reprobant, et viſtum varium commendat.
- p. 192. 4. *De febribus catarrhalibus, et de catarrhis in genere.* A se inuicem distinguit Noster febrem catarrhalem benignam, inflammatoriam, biliosam,
- p. 199. cuius e familia fuit ea, quae nuper sub nomine *influenzae epidemicae* increbuit, putridam et lentam nervosam, et quae cuique respondeat medendi via, breuiter apponit.
- p. 231. 5. *De febre lactea.* Hanc esse profitetur Noster febrem quotidianam remittentem, eamque quidem cum BURSERIO sententiam non fouet, quae secretio lactis excluditur, sed magis inde fieri putat, nec periculosam esse, vel medicamenta desiderare, auerti vero omnium optime cita lactis secretionem.
- p. 246. 6. *De febre puerperarum.* Cum de huius febris natura valde disputent medici, primum adfert varias sententias de mali originibus, deinde docet, eam esse multiplicem, raro inflammatoriam, saepe gastricam, ideoque requiri variam curandi rationem, nisi falli et labi velint medici. Hanc vero naturae apposite, etsi conuenienter, descripsit. Post formularum delectum sequuntur quaedam *addimenta*, quae pertinent ad febres intermittentes, epidemias ex siluis caesis oriundas; quartanam in gravidis cum hydropse iunctam non finiri fere, nisi ab puerperio, varias corticis dari formas, putridis resistere lichena islandicum et sinapi.

VI.

Nova acta Regiae Societatis Scientiarum Vpsaliensis. Vol. III. pagg. 300. 4. c. tabb. aen. XIV. 1780. Vol. IV. pagg. 382. 4. 1784. Vpsaliae ap. Io. Edman.

More consueto, ex harum commentationum numero eas tantum indicabimus, quarum argumenta ex historia naturali arteque medica petita sunt.

2. *Renes connati spinæque dorfi incumbentes*, V. III. auctor ABRAH. BAEK. Praeternaturales coalitio p. 32. nes alii iam commemorarunt auctores, praeter BARTHOLINUM, quem Noster etiam laudat; SANDIFORTIUS in primis et LIEUTAUD. In eo, quod hoc loco proponitur, exemplo, infimi renum apices inter se conferbuerant; vasa sanguifera et vterque ren vterque separatim habebat.

3. *De Aphtharum sede Observationes* IONAE p. 36. SIDREN. Tribus cadauerum incisionibus ostenditur, aphthas ultra faucium terminos neque in oesophago neque in intestinis nasci, eas non vlcera esse, sed pelliculas, quarum materia, antequam in ore prodeunt, primas vias afficiat, deinde vero per glandulas et vasa oris fauciumque eliminetur et papularum formam induat.

4. AD. MURRAY *Descriptio anatomica canalis* p. 41. cuiusdam in interiore substantia corporum ciliarium oculi, nuper observati. Praemittuntur observationes nonnullae de tunica choroidea, annulo ciliari, corpore processibusque ciliaribus et iride. Canalem ciliarem, de quo exponit Noster, primus indagavit FEL. FONTANA Florentinus, eumque MURRAYO coram monstravit, qui deinceps eundem diligenter

ligentius in multis tam humanis, quam brutorum oculis perscrutatus est. Cingit autem et peruat ille canalis spatium, quod inter anulum ciliarum et limbum corneae duasque radices corporis ciliaris intercipitur. Tria habet latera, quorum exterius a concava scleroticae facie, alterum posterius ab annulo ciliari et radice longa corporis ciliaris, tertium denique anterius a radice breui cum iride connexa formatur.

P. 59. 5. TORB. BERGMANN *producta ignis subterranei chemice considerata.*

P. 137. 6. EIUSDEM *Dijquisitio chemica de terra gemmarum. De utraque Dissertatione alio loco, cum opusculorum BERGMANNI Volumen tertium indicaremus, ad lectores retulimus.*

P. 171. 7. *Decas plantarum nouarum ex insulis mari australis transmissa a GEORGIO FORSTERO.* Nomina tantum indicabimus. Ex Diandr. monog. Banksia *Gnidia, pilosa, prostrata*; ex Pentandr. Monog. Cinchona *corymbifera*; ex Hexandr. Monog. Gahnia *Procera*; ex Polyandr. monog. Mallocoeca *crenata*; ex Polyandr. tetrag. Drimys *Winteri, axillaris*; ex Gynandr. Diandr. Forstera *se-difolia*; ex Polygamia Monoecia *Ischaemum murinum*.

P. 187. 8. *Iafione Capensis descripta et icone illustrata a PETRO IONA BERGIO.* Haec species foliis lineari lanceolatis ferratis, ferraturis spinosis distinguitur a *I. montana*, quae foliis linearibus integerimis praedita est.

P. 190. 9. *Tres nouae plantae descriptae ab ANDREA SPARMANN, M. D.* Cleome *iuncea*; floribus gynandris octandris, caule fruticoso, aphylo. Lepidium *oleraceum*; (ex loco natali) floribus tetrandris, foliis oblongis, ferratis. Mimosa *simplex*, foliis simplicibus, septemneruiis, obouatis.

10. *Kaempferus illustratus* a C. P. THUNBERG. p. 196.

Plantae a Kaempfero in laponia collectae, et sub laponicis nominibus descriptae secundum systema sexuale dispescuntur, simulque nonnullarum, quas LINNEUS ignorauerat, notae specificae indicantur.

11. *Cussonia nouum plantae genus e promontorio* p. 210.

bonae spei, descriptum ab EODEM. Ad classem quintam System. sex. eiusque ordinem alterum pertinet. Notas genericas constituunt, *inuolucrum nullum, perianthium monophyllum crenatum, semen biloculare*. Binae recensentur species: *C. thyrsoflora*, foliis quinatis, foliolis simplicibus ternatisque, cuneatis, apice dentatis; *C. spicata*, foliis septenis: foliolis simplicibus ternatisque, lanceolatis, apice serratis.

12. ROI. MARTIN *Commentarius de Hernia* p. 225.

ita dictae congenitae ortu et sede, et de partium corporis foetus, quae ad eius illustrationem pertinent, administratione anatomica indeque emanantibus curationum quibusdam rationibus. Studiose describitur testium iter ex abdomine in scrotum, viresque, quibus hac sola via descendere cogitur; dein explicatur ratio et modus, quo fieri possit, vt cum teste aliqua intestini vel omenti portio in tunicam vaginalem a peritoneao ortam decidat, tandem adduntur nonnulla, quae medicum hernias istas congenitas curaturum scire oportet. Strangulatur nempe hoc ramicis genus non abdominalis annuli angustia sed contractione sacci vaginalis, quem pondere distractum irritari et crassiorem reddi ideoque valide adstringi necessarium est. Circumiacentes partes firmitus quoque in hernia congenita, quam in reliquis herniis, inter se et cum teste cohaerent, fibrarumque muscularium tensione vehementiores dolores excitant. Hinc fit, vt intestina tali modo de-

delapsa aegerrime possint in sedes suas naturales reduci. Si tamen aliquando neque saccus adstrictus est, neque cum partibus adiacentibus conferbitur, Taxis omnino fieri potest, in qua tamen administranda semper est cauendum, ne testis tollatur, et ne bracheria adhibeantur, quae non possent non insignes molestias aegroto creare. Quare, si opus est cingulo, quod intestina in abdomen reducta cohibeat, lintea fascia, pila munita, ferreis brachiis longe praeferenda est. — Hydrocele vaginalis piriformi inprimis et longiuscula figura a scrotali distinguitur.

Dissertationum mathematicarum, quas hoc volumen habet, titulos tantum enumeramus.

p. 241. 12. *Observationes quaedam Astronomicae habitae in Observatorio Stockholmensi a PETRO WARGENTIN.*

p. 248. 14. *Nova Analysis Aequationum 2^{ae} 3^{ae} et 4^{ae} gradus a FRID. MALLET.*

p. 257. 15. *De inveniendis orbitis Planetarum et Cometarum, datis tribus radiis vectoribus cum angulis interceptis, ab ERICO PROSPERIN.*

p. 262. 16. *Specimen geometricum methodi inuersi tangentium a ZACCH. NORDMARK.*

V. IV. 1. *Nouae Insectorum species descriptae a C. L. THUNBERG.*

p. 1. *Definiuntur, Dermestes fulcatus, senestratus, ruber, linearis, ater, bipustulatus, fasciatus; Ptinus ferraticornis, testaceus, faber; Hister pulicarius, Silpha histeroides, biguttata; Cocinella pallida, sexnotata, 13notata, marginata; Chrysomela globosa, cuprea, undata, bipustulata, lens, exclamationis, gibbosa; Hispa cornuta, scabra; Curculio Parisinus; Leptura Parisina, bipustulata; Cantharis chrysomeloides, caeruleocephala, lepturoides; Dytiscus ovalis; Carabus violaceus, nitidulus; Cicada punctata, reticulata, variegata, cinerea, excla-*

exclamationis; Ichneumon *biguttatus*; Sphex *coronata*; Tipula *8 punctata*, *Parisiensis*; Empis *flavipes*; Oniscus *corallinus*. Horum Insectorum plurima Sueciae, agri inprimis Vpsaliensis, indigena sunt; nonnulla Parisiis reperiuntur.

2. *Curculio Zamiae*, *nova et singularis Insecti* p. 29.
Species e Capite bonae Spei descripta a. c. p. THUNBERG. Character specificus hic est; *C. longirostris*, *ruber, thoracis linea nigra, rostro setaceo longissimo* (corpore quadruplo longiori.)

3. EIUDEM *Kaempferus illustratus Sectio se-* p. 31.
cunda.

4. *Observationes mineralogicae in India orientali* p. 41.
a IO. GERH. KÖNIG institutae et societati R. Sc. Vpsal. oblatae a IO. IAC. FERBER. Describuntur nonnullae Granitis, Porphyritis, Cotis, silicis, calcarei, Schisti, et Ochrae species, ex quibus tamen nulla admodum memorabilis nobis videtur.

5. *Commentatio chemica de causa fragilitatis ferri* p. 51.
frigidi, auctore TORB. BERGMANN. De hac Dissertatione alibi iam retulimus.

6. EIUDEM *Meditationes de Systemate fossilium* p. 63.
naturali. Has etiam alio loco indicauimus*), vt et sequentem Dissertationem.

10. *De Ferro et Stanno igne commixtis*, auctore p. 221
EIODEM.

11. *Falco Albicilla* a S. ÖDMANN. *Albicillam* p. 225
Noster a vulturum genere, quo illam Linneus alii-
que retulerant, segregat, et Falconibus vindicat,
characterem eius specificum his fere verbis com-
plexus: *Falco Albicilla*, *cera pedibusque flavis*, cor-
pore fulco, cinereo, maculato, vropygio cauda-
que albis. Adduntur observationes nonnullae de
huius avis ingenio et viuendi ratione.

12. *Musci*

*) Vid. Comment. Nostr. Vol. XXVII. P. III. p. 480.
Tom. XXIX. Pars II.

- p. 239. 12. *Musci in Suecia nunc primum reperti et descripti* ab OL. SWARTZ. Recensentur notis quibus describuntur: *Buxbaumia foliosa*; *Splachnum sphaerocarpum, angustatum, Mnioides, Mnium capillare, Bryum virens, laterale, bimum*; *Hypnum Hallianum, nitens, Trichomanoides, aquaticum*; *Fontinalis secunda*; Ex Algis, *Iungermannia sertularioides, Trichomanis, fissia, purpurea, pulcherrima*; *Lichen rufus, Iolithus, impressus, niger, Oederi, confusus, muscorum sphaerocephalus, furfuraceus, fulvus, laticornis, tigrinus, fulgens, flavescens, crassus, luridus, perizoides, brunneus, Ulmi, frigidus, muscitola, aculeatus, vermicularis, tenellus, pullus, nigrescens, granulatus, rupestris, tenax, palmatus, marginalis, scrobiculatus, herbaceus, fluviatilis, erosus, compactus, radiceformis.*

Elenchus Commentationum mathematicarum quae hoc volumine continentur:

- p. 129. 7. *Observationes Eclipsium tertii satellitis Iovae inter se et cum tabulis comparatae* a P. WARGENTIN.
- p. 179. 8. D. MELANDERHJELM *Disquisitiones circa Lunae theoriā ex principio gravitatis derivandam.* 9. BJUR.
- p. 252. *Dissertatio de difficultatibus ulteriorem Theoriae lunaris promotionem impredientibus.*
- p. 338. Adiecta est huic volumini, *Vita MARTINI STRÖMER, Astron. Prof. Vpsal. et Vita NICOLAE ROSEN a ROSENSTEIN. Med. Prof. Vpsal. Archiatri reg. etc. de qua alio loco retulimus.*

VII.

Historia et examen chemicum fontium muria-
ticorum Salzensium, nec non experimenta
et cogitationes circa magnesiā, auctore
CHRN. GOTTLOB GMELIN. Erlang. 1785. 4.

Prima haec commentatio auctoris per multorum
iam annorum seriem in inquirendo variosque
usus adhibendo isto fonte occupati, rubro suo
laqueatissime respondet: Praecedunt autem ali-
qua de historia fontis, qui suum nunc salem du-
bitus Wirtembergici, in quo scaturit, parti imper-
tur; anno iam 1383 vestigia eius occurrunt; ast
anno demum 1735 aedes percolatoriae (Coradir-
maeuser) extractae, quum sylvae vicinae, con-
sumis quotannis 5000 ligni abiegni orgyis, in dies
maiores fierent; arcessitus Dom. DE BEUST, quem
amen incautius fodiendo, dulcibusque aquis ad
fontem salum aditum parando grauissimum et per
multos subsequentes annos non resectum damnum
attulisse conqueritur Auctor. Inuentus postea no-
vus fons, qui quamuis singulis horis mensurarum
1000 praebere videri possit, tamen si per horam
ultra 4000 hauriantur, salsedine multum imminui-
tur, quod quidem Auctor ingeniose ex eo deri-
uat, quod paucior haec superstes aqua dulcibus
aquis continuo accessuris non resistere amplius
possit; inuentus etiam in montibus vicinis sal fossi-
lis, cui subiacent illi fontes. Impetrantur autem
ex ista fonte quatuor pondere specifico di-
uerse salis culinaris species; prima ordine pulcer-
rima, candidissima, purissima, leuissima; quarta
saepe amaro (procul dubio muriatico) et sale ammo-
niaco fixo inquinata, solis pecoribus destinata et
hinc Vieh-salz nomine distincta. Quatuor etiam
iam

iam a 100 fere annis, auctore ciue 10. HEGNI
terrae (Hallerde) in Suecia et Heluetia cum fructu
ad corrigendum solum adhibitae, potissimum
pseae indolis, in ea salis officina veneunt speciei
altera, virgultis aedium percolatoriarum (quas
fius describit Auctor) adhaerens, lixiuio amaro
adhuc humectata, et cum terra in fundo istarum
aedium reperiunda mista; altera ex spuma, quae
aquae, dum coquitur, innatat, ex tartaro cacalio
acrescente (*Pfannenstein*) confusa; altera ex calce
et limo furnorum salariorum destructorum, lixiuio
amaro humectatis; postrema denique ex lapidibus
gypseis prope salem fossilem erutis, in puluerem
comminutis, et lixiuio amaro pariter madefactis.

- p. 11. Ab his transit Auctor ad examen trium illorum
p. 12. rum fontium, noui quidem, recentissimi, vetustissimi.
p. 18. mi. Prior ille destillatione bituminosi aliquid
p. 19. nifesto prodidit, et praeter salem, gypsum, terram
que calcaream magnesia etiam aliquid habet; quae
bituminosa illa materies multum laboris in exco-
quendo sale facessat, suadet auctor, ex muria illa
siccitatem vsque cocta prius spiritum salis expelli
et ex eo, quod superest, exusto atque in aqua sole-
to sal culinare parari, quod satis album nunc pro-
diturum sit; monet etiam, ne, qui vitrioli acido in-
stillato, terrae calcareae in liquoribus praesentium
experiri tentant, nimis praepropere iudicent, lentum
enim non raro et paulatim delabi selenitem. Fons
recentissimus, 1783 demum detectus, gypsi me-
iorem copiam continet, quam nouus, bituminum
minorem, terrae aequalem. Fons vetustissimus ma-
gnesium plurimam in se habet, cuius pars vitrioli
acido soluta haeret; ex huius igitur lixiuio residuum
magnesium suum parat Auctor.

Ultimo denique capite magnesium exagitat P. 25.
 Auctor, cuius historia, etsi BERGMANI, SCHEFF-
 ERI, BILHUBERI laboribus videri posset
 exhausta, heic tamen aliqua incrementa cepit; ma-
 gnesia vsta, aequae ac calce iniecta, non tamen
 tam vehementer, aquam calefieri; eandem ab oleo
 vitrioli infuso in flammam exardescere non mo-
 nuit Auctor, neque experimentum a PELLETIER
 ceptum, qui magnesium aëre fixo praegnantem
 crystallorum forma indutam vidit.

VIII.

JOSEPHI LIEUTAUD, Regis Galliae Archiattrorum
 Comitum, Historia anatomico-medica, si-
 stens numerosissima cadauerum humanorum
 exspicia, quibus in apricum venit genuina
 morborum sedes, horumque referantur
 causae, vel patent effectus. Recensuit
 quondam, et suas observationes numero
 plures adiecit, vberimumque indicem no-
 sologico ordine concinnauit ANTONIUS POR-
 TAL Doct. Med. et Societ. Reg. Scient. Mon-
 speliens. nec non Anatomes Professor. Re-
 cudi iam nunc curauit, correxit et supple-
 mentis locupletauit IOANNES CHRIST. TRAUG.
 SCHLEGEL, Med. atque Chir. Doct. et Med.
 apud Longobasilenses. Vol. I. Longosa-
 lissae impensis Io. Sigism. Zolling 1786. 8.
 534 pagg.

Cui non dictum hoc LIEUTAUDII opus praecla-
 rum est, qui post MORGAGNIUM secundas tu-
 lit? Hoc, quia ne in Gallia quidem comparari am-
 plius

plius poterat, et tamen utilitatis ac existimationis summae credebatur, recudi curavit bonis sub auspiciis Cl. SCHLEGEL. Inest liber primus, et finit obs. 1776. quae *status extra viscera sistit*. Animus est, tribus voluminibus omnia comprehendere et huic subicere quartum e propria penu. Fuit feliciter!

IX.

Observationes medicae varii argumenti. Praemittitur methodus examinandi aegros. Edidit IOSEPHUS EYEREL. Sylloge I. Viennae et Lipsiae apud Georg Philipp Wucherer 1786. 8. 70 pagg.

Est Cl. EYEREL vnus ex amicis clarissimis et suauissimis STOLL, et, quos tanto sub duce observauit morbos, breuiter, at satis bene describit.

- p. 1. Praemittitur *methodus examinandi aegros*, quae quidem, etsi nec noua, nec inaudita continet, tamen eo spectat, vt inde ad magistrum praestantium colligere liceat. Versatur vero Noster in aetate, sexu, patria, domicilio, vitae genere, sanitatis praegressae conditione, epocha morbi, statu aegri praesente, ac remediorum vsu, et quid in quoque fieri debeat rite memorat, addendo speciatim potiora de respiratione, tussi, praecordiis, aluo, vena, pulsu, calore, colore ac exanthematis momenta. Inde ducitur *notio directrix*, i. e. notio morbi, praesertim ex natura febris stationariae et annuae sumpta, et veluti elicitae indicatio, in casu dubio vero *indirecta medendi methodus* sequenda, quae sub auctore Nostro in eo consistit, vt vires nec nimiae sint, nec langueant, egestiones rite fiant, nec sympto-

symptoma vllum vehementer vrgeat. Exempli loco adduntur febris quaedam mitissima, peripneu. p. 38. monia letalis, status in febris nervosus a depositione p. 45. ad encephalum facta, variae inflammationum thoracis p. 51. formae, vnde certe tirones possunt multum proficere.

X.

D. ERNST SCHWABENS *Anweisung zu den Pflichten und Geschäften eines Stadt oder Land-Physikus mit einer Vorrede vom Herrn Hofrath GRÜNER. Erster Theil. Erfurt bei Ge. Adam Keyser 1786. 8. 274 Seiten.*

i. e.

D. ERNESTI SCHWABE (Medici Ilmenauensis) Institutio officiorum et actionum physici civici et provincialis. Praeposita est praefatio Cl. GRÜNERI. P. I. Erfordiae apud G. A. Keyser 1786. 8. 274 pagg.

Etsi reipublicae et magistratui nihil sanitate publica prius ac antiquius esse debet, pauci tamen dantur physici, qui et possint, et velint bona quavis suadere, et praeter haec scribere praecepta sciant, quibus continetur omnis physici scientia. Haec inopia succurrit Noster, iunior quidem medicus, nec physicus publice constitutus, multis tamen, si cognitionem materiae spectes, longe praestantior, quia potiora momenta satis bene repetiit. In praefatione scripsit Cl. GRÜNER viam imaginem virtutum physici, quibus instructus esse debet, sed haec satyrae similior est, quia pauci hodie id de se dictum putent.

Quod ad libellum ipsum pertinet, absolutum
18. capitibus, quae strictim persequemur.

p. 1.

1. *De officiis physici, quoad aërem salubrem.* Magni est aëris vis in sanitatem civium, ideoque iubet Noster respicere ad loci situm, lacus et stagna, aedificia et moenia alta, viarum et cloacarum puritatem, coemeteria, patibula et opificia sordida et quid singulis in casibus fieri debeat, bene docet.

p. 27.

2. *De aqua potabili.* Inquiri Noster studiosus in bonitatem aquarum, quae vulgo ad bibendum adhibentur, et quomodo quaeque examinanda sit, superaddit.

p. 43.

3. *De cereuisia.* Narrantur notae bonae mae cereuisiae, itemque adulterationis, quae vulgo hominum adhibet.

p. 62.

4. *De vino.* Eius bonitatem Noster abunde ac praeclare docet.

p. 79.

5. *De spiritu vini.* Cum usus moderatus non adeo spernendus sit, ut multis videtur, praecepta dat abusus cauendi, praesertim in tabernis publicis.

p. 91.

6. *De pane bono.* Laudat primum eas plantas, quibus, fame ingruente, vesci licet, (tales, ni fallimur, scripsit Cl. WILLEMET) deinde percenset varios secalis morbos, tandem memorat panis boni notas.

p. 103.

7. *De carne bona.* Inquiri in morbos pecorum, et quae caro fugienda sit, quae sumenda, refert.

p. 112.

8. *De cura pomorum, vegetabilium, lactis, butyri, casei et ouorum.* Et in hac materia bonus est dux et monitor vir Cl. notas integritatis et corruptionis appellans.

p. 121.

9. *De officio physici sub ingressu morborum epidemiorum.* Praecaueri et a finibus saepe auerti possunt,

sunt, si magistratus prouidentia superaccedit. Ie-
guntur ergo cautiones necessariae.

10. *De institutione eorum, qui aegris adsunt.* p. 142.

Hac in re cum fere vbique vnanimis sit querimo-
nia, non dari tales homines, scribit Noster regu-
las, quae in erudiendo et faciendo sequi debent.

11. *De opificiis, quatenus ad officium physici per-* p. 172.
tinent.

Constant quaedam opificia tota sordibus,
quibus aer impurus fit, atque sanitati ciuium acuer-
sus. Haec certe, quia non possumus omnino de-
precari, tamen debent cura magistratus et physici
eorum fieri minus pestilentialia.

12. *De cura sanitatis plebis.* Repetuntur com- p. 179.

munia praecepta, et adaptantur plebi, quatenus
eius scire talia interest, sed desunt alia, quae ne-
quaquam desiderari debebant.

13. *De cura pharmacopoliiorum.* Narratur sur- p. 194.

dis fabula, quoniam haec praetor non curat, et
pharmacopoei doctoris titulo superbientes facile
eludunt, praesertim si de taxa quaeritur.

14. *De cura hominum apparente morte oppresso-* p. 208.

rum. Hoc vnum ex primis est, quod physico in-
cumbit, vt id genus hominum adiuuet, velutique
ab inferis excitet. Qua ratione quibusue praesi-
diis id fieri debeat, Noster breuiter expressit.

15. *De cura pauperum morbis obnoxiorum.* p. 218.

Dixerat quondam poeta: *Pauper ubique iacet*, id-
que cernitur maxime tum, cum aeger est. Hunc
seruare atque ex orci faucibus eripere, physici est.

16. *De physici officio, quoad chirurgos et obste-* p. 227.

tricas. Ad viuum exprimuntur fines, quousque
progrediantur in arte sua, et quid in Germania
physicus conferre possit ad impedimenta artis au-
ferenda.

p. 239. 17. *De cura physici, quoad morbos pecorum epidemios.* Sunt pia desideria, memorat tamen No-
ster luis genera et praesidia.

p. 256. 18. *De officio physici, quoad medicastros.* Parti-
net id genus hominum ad physicum, quatenus sa-
nitati publicae praeest.

XI.

An Inquiry how to prevent the Small-Pox and
Proceedings of a Society for promoting Ge-
neral - Inoculations at stated Periods, and
preventing the Natural Small-Pox in Che-
ster, by JOHN HAYGARTH *), M. B. F. R. S.
Chester printed by I. Monk for I. Johnson,
No. 72. St. Paul's Church-yard, London,
and P. Broster, Chester 1784. 8. 223 pagg.

i. e.

Inuestigatio, quomodo variolae praecaveri de-
beant, et conamina Societatis, quae pro-
mouendae generalis inoculationis certa pe-
riodo et cauendarum naturalium variolarum
curam Chesterae sibi sumsit, auctore IOANNE
HAYGARTH, M. B. F. R. S. Chester apud
I. Monk. 1784. 8. 223 pagg.

Cum, qua sit insitio variolarum praestantia et
utilitas, adhuc disceptent ac digladiantur me-
dici,

*) JOHN HAYGARTHS *Untersuchung, wie den Blattern
zuvor zu kommen sey. Aus dem Englischen übersetzt
von Dr. IOH. FR. LUDW. CAPPEL. Berlin und Stet-
tin bey Friedrich Nicolai 1786. 8. 100 Seiten.*

Recherches sur les moyens de prévenir la petite ve-
role, et procédés d'une Société établie à Chester
pour rendre l'inoculation generale, par M. DE LA
ROCHE, à Paris chez Buiffons 1786. 8. 216 pagg.

dici, peropportune venit hicce CL. HAYGARTH libellus, quo et eius commoda denuo stabiliuntur, et infitionis communis laus praedicatur. Donec enim alter hanc medicinam amplexatur, alter reprobatur, fautor vero quocunque tempore artem hanc contagii plenam exercet, et sic ansam praebet variolis naturalibus, fieri non potest, ut ciuibz placere ac prodesse possit. Aliam vero viam ingressus CL. HAYGARTH, utrumque et perfecit, et reportavit bonorum plausum.

Praeit *introductio*, in qua Noster uniuersae ne-
gat, contagium vestimentorum ope transferri ad
alios, vel caelum loci, ubi grassantur variolae na-
turales, esse infectum. Idque proprio usu et ex-
perientia ex hominum animis euellere studet. Quod
ut eo melius faciat, ipsam scribit *inuestigationem*,
quomodo variolae praecaueri debeant, certis paragra-
phis comprehensam.

1. *Variolae sunt morbus contagiosus.* Hoc do-
cet infitio. p. 13.

2. *Variolae inde ab eo tempore, quo primum in-
ciderunt, ab contagio profectae sunt.* Ad hanc sen-
tentiam comprobendam utitur vir Cl. communi ori-
ginum historia, qua certum est, variolas, si quam
urbem vel municipium occupant, semper aliunde
propagatas esse contagii ministerio. p. 13.

3. *Miasma variolosum aëris aditu potest dissolui.* p. 17.
Vfus Noster experimento chemico, quo patet, men-
struum post cuiusdam materiae solutionem fieri
pellucidum, abunde docet, variolas propagari solo
aëre, quem odor specificus prodit, hunc vero,
etiamsi miasmate varioloso plenum, tamen esse pel-
lucidum, ac retinere vim nocendi ac inficiendi.
Hoc etiam ab analogia plantarum et animalium cer-
tum facit. p. 18. p. 20. p. 22. p. 23.

4. *Sin-*

- P. 24. 4. *Singuli homines infectioni expositi raro salui, i. e. sine contagio euadunt. Hoc exemplo mathematico et experientia stabiliendum curat.*
- P. 31. 5. *Spatium, quod infectionem et initium febris variolosae intercedit, fere inde a sexto die usque ad decimum quartum est, et idem fere proprium variolae naturalibus est. Primum hoc auctoritate Cl. DIMSDALE probat, deinde nouem casus memorat, unde conferendo et comparando sumtio firma fit. Si forte serius eruperunt variolae, dubia est observatio.*
- P. 48. 6. *Homines ad recipiendas variolas apti vere inficiuntur, respirando aërem infectum. Fieri hoc solet, si quis aegris sub tempore eruptionis ad desquamationem usque adest: (Hoc quinque casibus illustratur) et si recens adhuc miasma est (ergo suspecta quaeuis crustula et variola matura) si aërem respirat, vel vestimentis, cibis, utensilibus aliorum vitur, si miasmati diu conseruato exponitur. Neque hic Noster experientia destitutus abit.*
- P. 67. 7. *Vestimenta, utensilia, alimenta, nunquam aut perraro miasmati exposita contagium propagant. Resumit Noster hac sumtione id, quod antea concesserat, et contendit, magis hoc spectare ad aërem, minus ad vestimenta, quia hoc fit perexiguum, facileque dissipetur. Refellere hinc studet communem opinionem, medicos et chirurgos hac via nocere posse plurimis. (Sunt tamen haec ita comparata, ut multa contra dici possint.)*
- P. 86. 8. *Aër est contagiosus quidem, sed non, nisi loco quodam paullum distante ab miasmate varioloso. Demonstrat hoc Noster probabiliter, et observationibus confirmat, maius esse periculum, ubi quis inter miasma et aërem transeuntem est.*
- P. 109. 9. *Miasma isthoc praecaueri potest, si arcentur homines apti ab arctiori consortio, donec destructum fuerit.*

fuert. Ratio ex ante positis satis clara est, sed hanc ita adhibet Noster, vt vulgarem de ortu variolarum epidemiarum sententiam reprobet, et nec aëris qualitatem, nec corporis constitutionem huc aliquid conferre profiteatur.

Quibus praemissis, redit Noster ad propositum, p. 117. et aperte docet, *variolas posse omnino auerti, cavendo ab rebus inficientibus.*

Scribit ergo *regulas praeferuatorias*, quae huc p. 118. vnice pertinent, et quomodo a ciuibus acceptae et obseruatae sint.

Sequitur *modus, quo Societas vniuerse inferi cu-* p. 123. *rauit variolas*, quem possint imitari nostrates medici, et subiiciuntur *quaestiones*, quibus forte dubia p. 135. diluantur, nec non *appendix*, qua certiores fiunt p. 137. lectores ex litteris Cl. WATERHOUSE, iam in America caueri contagium arcendo aegros a sanis.

Finiunt *acta Societatis inoculationi communi fa-* p. 147. *ventis*, quibus quid fecerit, et quomodo cauerit, abunde liquet, et *conclusio lectori dicata*, i. e. con- p. 209. cisa veluti repetitio argumenti, vnde possit, quid optatu et factu opus sit, intelligere.

XII.

Pharmacopée des Pauvres ou Formules des Medicamens les plus usuels dans le traitement des maladies du Peuple, avec l'indication des vertus de ces Medicamens, de la Maniere de les employer, et des Maladies auxquelles ils conviennent. Ouvrage destiné à servir aux Hôpitaux, Maisons de Charité et à toutes Personnes, qui veulent soulager les Pauvres, par M. IADELOT, Professeur de la Faculté de Medecine en l'Université
de

de Nancy, Medecin de l'Hôpital St. Charles, Membre de l'Academie et du Collège de Médecine de la même Ville, Associe regnicole de la Societé Royale de Medecine de Paris, et de l'Academie de Dijon. A Nancy, chez H. Haener, imprimeur ordinaire du Roi, Rue St. Dizier No. 337. 1784. 8. 212 pagg.

i. e.

Pharmacopoea pauperum siue Formulae medicamentorum vſitatissimorum in tractatione morborum vulgi vna cum indice virtutum medicamentorum, modi, quo adhiberi debeant, morborum, quibus conueniant. Opus scriptum in vſum nosocomiorum, eorumque hominum, qui prodesse pauperibus volunt, auctore IADELOT, Prof. Med. in Vniuers. Nanceiana, et Medico Nosocom. S. Caroli, Acad. et Colleg. Med. nec non Societ. Med. Paris. et Acad. Diuionens. Sodal. Nanceii apud Haener 1784. 8. 212 pagg.

Si verum est, medici boni primam curam esse debere, vt proſit quam plurimis, laudandum extolendumque putamus Cl. apud Nanceianos medicinae Professore, IADELOT, quod hoc opusculo perutili ciuium ſaluti proſpicere voluit. Multi enim cupiunt aegros iuuare, ſed neſciunt, qua ratione fieri debeat. Ad hos ergo hoc ſcriptum pertinet, in quo et delectum formularum mireris, et breuem vſus commemorationem. Infunt *ptiſonae*,
 p. i. eaeque obuiae et paratu faciles, *infuſiones aquoſae*,
 p. io. *decoſta*

decocta et apozemata, quae a se Noster distinguit, p. 16.
ita quidem, ut illa genus, haec vero species con-
stituant, *vina medicata et aceta*, quo referuntur p. 27.
oxymel scilliticum, compositum et colchicum, spiritus
Mindereri, terra fol. tart. liquida, item *infusiones* p. 39.
spirituosae, i. e. quaedam elixiria stomachica, *potio* p. 42.
nes emeticae et purgantes, quae mixti sunt generis, p. 50.
potiones proprie tales, *emulsio*, quae *simplex* et p. 64.
anodyna tantum est, *Looch*, quae pauca exemplar p. 65.
sistit, *pulveres*, in quibus etiam legitur is, qui ex p. 68.
radice Bryoniae constat, et quem nuper medicus
quidam, HARMAND DE MONTGARNY, dixit esse spe-
cificum antidyntericum, *electuaria, opiata et boli*, p. 77.
in quibus quaedam sunt alias non obuia, *pilulae*, p. 90.
quae etiam Bacherianas continent, *lotiones, garga-* p. 99.
rismata, collyria, quorum in numero est, quod ap. 109.
LANFRANCO nomen habet, ad vlcera venerea p. 111.
aptissimum, tandem cetera *remedia externa*, i. e. p. 115.
snapismi, emplastra, unguenta, linimenta, fomenta,
cataplasmata.

Porro certiores facit lectores Noster de
incendio, quo deflagrauit officina typographica,
et addit nouas *obseruationes de compositione medica-* p. 130.
mentorum, addendo emendationes et additiones, i. e.
sistuntur quaedam formulae nouae vna cum explica-
tione praeparationis et vtilitatis; quae inter legen-
dum placuerant. Sequitur *tabula formularum* in p. 156.
vsum eorum, qui singulas quaerunt, et iterum *ta-* p. 170.
bula quaedam de *actione medicamentorum internorum*,
i. e. explicatio terminorum technicorum, iis per-
quam vtilis et commoda, quibus, etiamsi medici-
nae theoreticae expertibus, cura aegrorum com-
missa est, ut possint cauti ac prouidi in eligen-
do esse.

XIII.

D. IOHANN FOTHERGILL'S, *der Königl. Gesellschaft der Aerzte — Sämliche medicinische und philosophische Schriften, nach den neuesten Ausgaben aus dem Englischen und Lateinischen übersetzt und mit Anmerkungen begleitet. Erster Band. Altenburg in der Richterschen Buchhandlung 1785. 8. 336 Seiten. Zweeter Band 1785. 376 Seiten. (5 tabb. aen.)*

i. e.

D. IOANNIS FOTHERGILL — *Opera omnia medica et philosophica, ex sermone Anglicano et Latino versa et animaduersionibus locupletata. P. I. Altenburgi apud Richterum 1785. 8. 336 pagg. P. II. 1785. 376 pagg. (addit. 5. tabb. aen.)*

Non eget laude nostra b. FOTHERGILL, nec haec collectio commendatione nostra, cum sparsim editae hae commentationes, viuo auctore sint, satis ergo est apposuisse nomina.

Vol. I. praeter auctoris vitam, continentur diss.

- P. 22. *de usu emeticorum*, quae non prorsum spernenda
- P. 94. *est; tabulae meteorologicae a. 1751 - 54*, in quibus
- P. 196. nihil desideres, nisi quod imperfectae sint; *origines*
- P. 202. *succini, obs. de manna, de vita hominis apparentet*
- P. 211. *mortui aëris inspiratione restituta, de rupto dia-*
- P. 223. *phragmate, obs. in Siberia factae, de angina putri-*
- P. 239. *da, descriptio andrachnes, relatio de machina magni-*
- P. 323. *tica Knightii.*

- P. 6. Alteri volumini insunt *obs. de usu corticis ad glan-*
- P. 19. *dulas duras, de Gummi Gambiensi, Experimenta,*
- P. 24. *quomodo olea, resinae et adiposae res possint aquae*

com-

commisceri mucilaginis ministerio, curatio tussis con- p. 41.
versiva, obs. de cicuta, de hydrocephalo, de malo ischia- p. 47.
tico, de utilitate maturatae paracenteseos, quae ceteris p. 60.
palmam praeripuisse dicitur, de hemiplegia, casu p. 73.
memorabili illustrata, de obstructione a fecibus indu- p. 87.
ctis, quam cortici peruiano Noster adscribit; de p. 91.
tabellis mortuorum Londinensibus, in quibus quaedam
monentur vitia; de usu balsamorum ad phthisin, quae p. 105.
omnino reprobantur, sed substituuntur meliora de p. 116.
phthiseos curatione; relatio de cortice Winterano, de p. 150.
morbo faciei doloris pleno, de arbore, unde terra Ia- p. 164.
panica colligitur, de cura feminarum, ubi menstruari p. 184.
desunt, historia hydrophobiae, observatio de angina p. 202.
pectoris et de morbis pictorum, historia caffeeae, vita p. 234.
Collinsoni et Alex. Russell. Finiunt collectionem p. 252.
Pothergillii cogitata de coloniis Americanis, quae sa- p. 304.
tis declarant, quam bene cognitum habebat homi- p. 346
nium ingenium.

Sunt vero haec commentationum contentarum
 nomina, quae quidem non placent nouitate, sed
 commendatione viri, a quo profecta sunt. Grata
 enim eius vel posteris erit memoria.

XIV.

*Frage, woher entstehen so viele Faulfieber? Warum
 sind die Frieselfieber so selten? Ist jenen nicht vor-
 zukommen, und wie könnte dieses geschehen? Sammt
 der aus Erfahrungen gezogenen und durch prak-
 tische Fälle bekräftigten Antwort. Vorgelegt von
 IOHANN IAKOB WERNISCHEK, Seiner Hoch-
 fürstlichen Eminenz des Herrn Kardinals und Erz-
 bischofs von Wien wirklichen Leibarzt. Wien ge-
 druckt in der K. K. Taubstammeninstitutsbuchdru-
 ckerey, 1786. 8. 67. Seiten.*

Tom. XXIX. Pars II.

R

i. e.

i. e.

Quaestio, unde oriuntur tot febres putridae?
Cur adeo raras sunt febres miliares? Nonne
illae praecaveri possunt, et quomodo hoc fieri
potest? Adiecta est responsio ab experientia
deducta et casibus practicis confirmata, aucto-
re IOANNE IACOBO WERNISCHEK, Eminen-
tissimo Cardinali. et Archiepiscopi Viennensis Archi-
atro. Viennae, litteris instituti furdorum et
mutorum 1786. 8. 67 pagg.

Constat inter omnes, quantopere multo abhine-
re tempore Viennae febres biliosae aut vere gra-
vissimae sint, aut certe grassari dicerentur. Quicquid
enim morborum ibi incidit, erat ex biliosa familia,
cum contra paucis annis ante miliares palmas age-
rent. Iam ergo subito abiit ad plures febris vtra-
que, et in eius locum succedunt febres putridae,
eaeque tam dirae, ut nuperrime multos in orcum
detruderent. Mirari ergo subit, quid sit, quod tali
celeritate commutentur ibi febres veteres et statio-
nariae. His curiosis sciendique cupidis scriptus
hicce libellus videtur, in quo nec veri studium, nec
naturae contemplatio, nec digna materiae tractatio
desideratur. Poterit vero hac via prodesse et exter-
is medicis, cum hodie ubique terrarum non desint
inepti morborum fabri, per inscientiam vel impru-
dentiam scilicet. Nam ex iis, quae Noster curate
ac probabiliter scripsit, abunde colligitur, multas
febrium putridarum, ut vulgus nominat, hoc no-
men non mereri, neque sanguinem resolutum osten-
dere, ergo ne causam quidem esse in humorum
putredinem ponendam, causas vero, a quibus febres
putridae Viennensium oriuntur, videri varias et
multiplices, contra vero aliquas ex iis deberi ac-
moniae,

Praef.
p. 5.

niae, vnde olim purpura nata erat, immo transi-
 in febrium reliquarum in familiam putridam pro-
 caueri posse, ideoque non vnā eandemque me-
 diā viam adhibendam videri, nec solis nominibus,
 quam scopulis, adhaerescere licere, quia hac no-
 tum confectione nihil peius, nihil calamitosius
 veri humano reputandum sit; solent enim tunc
 temporis medici in solo cortice peruiano, campho-
 acidis ceterisque antisepticis salutem omnem
 perere. Neque rem suam Noster male tuitus est,
 piequendo momenta singula singulis quaestioni-
 bus. Hinc venit

Quaestio I. *Quinam est ille morbus, quem vulgo* p. 9.
rem putridam nominant? Percenset Noster gene-
 ram symptomata febris putridae, sed negat, febrem
 illam, quam quidam e Viennensibus medicis hoc no-
 mine insigniunt, ita appellandam esse, quia non, vt
 illae putridarum formae, statim ab initio ingra-
 uant et malignitatem ostendant, ergo tantum ob
 similitudinem quandam posse dici *febrem putridam* p. 12.
signam, saepius magis ad febrem malignam stricte
 rem referendam videri.

Quaestio II. *A quibus causis oriuntur febres pu-* p. 13.
dae nostratium? Negat Noster iure suo, in hisce
 morbis spuriiis, de quibus quaeritur, iam sub prin-
 cipio adesse quandam humorum putredinem, vnde
 nomen et forma morbi possit repeti, eaque de rep. 17.
 materiali eorum causam videri quandam acrimo-
 niam, ab praegresso morbo residuam, vnde, tanquam
 fomite, febris ipsa naturam putridae induat. Ar. p. 19.
 tum ergo sub auctore Nostro discrimen est, quia,
 quandam acrimoniam sumas, facile intelligitur
 quo, quomodo possit pars quaedam humorum pu-
 tridine infici, sanguine immuni. Iam vero hoc omni- p. 20.
 bus febribus putridis accidit, ergo etiam spuriiis
 Viennensium. Nam in his ea, quae superius addu-

- p. 22. xerat, incidunt. Tot ergo dantur febrium putridarum differentiae, quot cogitari possunt acrimoniae specificae, a quibus, tanquam fermentis, dimanant. Fiunt ergo istae febres epidemicae sensim petentimque putridae.
- p. 24. Quæstio III. *Cur febres putridae nostratium increbrescunt? Cur adeo perniciosae sunt, nihil etiam gignunt?* Inquit Noster copiosius in causis, a quibus febres istae proficiscantur, et negat, hoc esse mutationi aëris deberi, quia eius natura eadem persistit, neque victus rationi, quia multi parcius vitare, ac olim, debent; magis vero accusandum vitæ neglectum morborum, maxime tamen pervertit medendi viam. In ea ergo opinione Noster docet, quod sic cruda materia vel non coquitur, vel non expellitur. Illud fieri crebra venæsectione, melius, do antiphlogistica et refrigeratione externa, quæ materiam peccantem magis reprimant, quam emoluant. Quod ubi temere negligitur, non potest non sequi febris quaedam putrida. Haec quidem propositum vfu et experientia edoctus profitetur, et huc referunt febres catarrhales ac rheumaticas vernas, in quibus ob neglectam transpirationem purpura non vix dum tamen eius eruptio mala reliqua bene arde runcet.
- p. 36. Quæstio IIII. *Fierine potest, ut istae febres putridae praecaveantur? Qua ratione hoc consequatur? Quomodo vehementia mitiganda?* Reprobat Noster et damnat medicamenta putredini aduersa, si per se miscue adhibeantur, quia saepe plus obsunt, quam prosunt; hinc auctor suaserque est, ut, qualis acrimonia prima, vnde febris sic dicta putrida nascitur, est, rite internoscatur. Quod nisi fit, curatio non possibilis est. Appellat ergo exempla et praecepta.
- p. 39. Nam ubi materia primis viis insidet, ab euacuanti bus orditur, dein subiicit diuretica et leniter acida.

ro vitium humoribus inest, cortex primas habet, p. 41.
 et acida et leniter diuretica veniunt. Vbi a corrupto
 lylo est, prima est cruditatis in coctionem muta- p. 43.
 et expulsio. Vbi ab rheumatica febre proficis- p. 46.
 tur, tunc febris putrida verna quidem persimilis
 re putridae est, et cedit iis, quae transpirationem
 ent, vel iuuatur ab purpura veniente. Vbi bilio- p. 48.
 indolis est, optime iuuat diuresis et acida metho-
 . Vbi ab inflammatione, exanthemate etc. orta p. 50.
 salubris cortex est, nec non camphora et acetum.
 i atrabilaria est, caute adhibenda sunt resoluentia p. 52.
 getabilia, et laxantia leniora.
 Quae vt melius influant in legentium animos, p. 57.
 didit Noster septem obseruationes. Nec male,
 ia via per exempla et breuior, et tutior esse solet.

XV.

phorismi de cognoscendis et curandis febribus.
 Edidit MAXIMILIANVS STOLL, S. C. R.
 A. Maieft. Consil. Medicinae clinicae Profes-
 sor P. O. Vindobonae, typis Iosephi No-
 bil. de Kurzbeke, Caes. Reg. Aulae Typ. et
 Bibliop. 1786. 8. 306 pagg.

clarissimus Viennensium professor, STOLL,
 vnus ex iis, quem exteri magni faciunt, quia
 Hippocraticam medendi viam sine pompa et am-
 plis verborum sequitur, magnorum virorum mo-
 . Magis placet, quia neminem spernit alto super-
 ilio vel laceffit. Aliter agit opposita chirurgorum
 ohors, fastu ridiculo tumidorum, quae plausus bo-
 rorum non fert ob malam institutionem et inscien-
 am magistrorum, et tamen, talis cum sit, pessime
 det cum nobilissimos medicos, STOERCKIVM,
 FERRO, TISSOTVM, GRVNERVM aliosque exagi-
 R 3 tare,

tare, tum hunc virum, cui nemo ex barbitonforis et chirurgis scilicet par est, fuit, erit, hinc illinc multis verbis diuexare. Stulta et vana est gloria, quae maledictis comparatur.

Magna fama erat, Cl. STOLLII aphorismos febribus et rei dignitate, et verborum concinnitate fore insignes, neque spes vana fuit. Et si enim se exemplum BOERHAAVII summi composuit, et quod hodiernum tyronum vsui apta putabat, inde veluti repetiit, tamen ea, quae nuperorum practico diligentia addidit, suo quaeque loco resumit, meliora substituit, falsa correxit, obscura illustravit, hypothesebus abstinuit, ordinem alium adhibuit, et sic partes professoris praeclare tuitus est. Quam diuersus ergo a coryphaeo chirurgorum paulum rogantiori, BRAMBILLA, putandus est, qui nec ipsi magistris scribere pudet leges minutulas, quomodo docere debeant partes, solidas et fluidas. Hec Bellum factum scilicet!

Sequamur ergo, quam fieri potest breuissime virum clarissimum. Orditur enim

- p. 1.   *Febris in genere*, quam esse statuit affectionem vitae, conantis mortem auertere, reprobando symptoma humorum, eumque morbum totius substantiae appellando, communes causas strictim memorando, hisque superstruendo febrium diuisiones.
- p. 6.   *Febris stationaria*. Eam primam ponit Noster quia ceteris febribus et morbis longis dominatur, easque veluti in suam potestatem redigit; cuius vero quae causa proxima sit, non liquere proficitur.
- p. 8.   *Febres annuae*. In his ponitur febris inflammatoria, biliosa, pituitosa et intermittens; varia pro vario anni tempore, iubeturque medicus in cura habere rationem febris annuae et stationariae.
- p. 12.   *Febris inflammatoria*. Bene describitur synochus

imputr
deinde
Fe
cis, inq
rebr r
terno
loria,
conuul
cretae
tae, cu
quae
est, et
pleuri
quam
praele
symp
et ple
tam
monia
excip
ta, f
freq
diast
ac m
et id
ptor
med
zen
fita
affi
est
loc
te
imp

imputris, cum simplex, tum composita et chronica,
deinde subiicitur

Febris inflammatoria cum inflammationibus topi-P. 16.
is, inque his *phrenitis*, quam ab inflammatione ce-P. 17.
rebri repetit; *angina*, quae cum et sine tumore ex-P. 23.
terno incidit, memorata paullo copiosius *inflamma*-P. 25.
thoria, parcius *suppuratoria* et *gangraenosa*, *stirrhusa*,
convulsiva, et *aquosa* s. *oedematosa*, quae debetur se-P. 33.
cretae ex arteriis lymphae et ad glandulas deposti-P. 35.
tae, cui subest *pleuritis humida* s. *angina bronchialis*, P. 38.
quae pleuram non occupat, omissa ab scriptoribus
est, et plurima effata veterum ac recentiorum de
pleuritide sibi propria habet; *peripneumonia vera*, P. 40.
quam bene expressit Noster, quoad exitum varium,
praesertim futuros abscessus, et sub finem subdidit
symptomaticae peripneumoniae species; *pleuritis* P. 58.
et *pleuroperipneumonia latens*, *chronica*, quam *occul-*
tam nominat, si febricula lenis est, *pleuroperipneu-*
moniam vero, si thoracis oppressio simul adest, quam
excipit *pleuritis sicca*, seorsim et egregie considera-P. 61.
ta, *paraphrenitis*, diaphragmati propria, et longep. 78.
frequentior, quam vulgo creditur; *inflammatio me-*-P. 80.
diastimi, *pericardii*, *cordis*, sed haec paullo contractior,
ac materiae dignitas et difficultas requirit; *hepatitis* P. 81.
et *icterus multiplex*, ubi simul monet, infinita sym-
ptomata, in morbis acutis occurrentia, quae vulgus
medicorum malignitati assignat, ab hepate venire;
ventriculi inflammatio et intestinorum, *nephritis* et ve-P. 95.
stae urinae inflammatio, neglecta ea, quae vterump. 99.
afficit, omisissque complicationibus. P. 109.

Sequitur post hunc recensum

Febris biliosa, quae inter febres annuas princeps P. 114.
est, et fere parasitica, quia facillime morbis aliis
sociatur, diuersis sub formis ludit, hinc naturae pro-
teiformis, variis sub nominibus apud veteres et P. 119.

recentiores veniens, et bene ab Nostro distincta
atque diuisa.

p. 127. *Febris pituitosa*, quae laxos homines inuadit, et
variis nominibus comprehenditur, solis naturae vi-
ribus exhaurienda, cui fere, vt species quaedam,

p. 130. subest *peripneumonia notha*.

p. 133. *Febris intermittens*. Hic veterem diuisionem in
vernā et *autumnalem* Noster magni facit, et pru-
denter recenset varias formas ac lusus, causam prae-
disponentem ignorare se profitetur, forte neruinam,
de contagio peculiari subdubitāt, methodum me-

p. 150. dendi variam bene scribit pro re varia, opium lau-
dat in maligna, syncopali, mortuali.

Iam transitur vterius, et explicantur

p. 154. *Febres continuāe remittentes*, quarum cognitio
repetenda ex febribus simplicibus, nomen vero mi-
nus tutum reputatur. In his numeratur potissimum

p. 157. *Febris ardens*, ob frequentiam, discrimen, sa-
nandi laborem, veluti conflata ex biliosa et inflam-
matoria, et tertiā; hisque accommodata medendi
ratio. Agmen claudit

p. 161. *Febris putrida*, cuius signa apprime docet No-
ster, in medicamentis maxime laudat arnicam.

Quibus praemissis, memorantur

p. 174. *Febres epidemicae intercurrentes*, in quibus sunt
Variolae, secundum SYDENHAMVM descriptae,
sex stadiis comprehensae, puta contagii, febris, eru-

p. 177. ptionis, febris maturatoriae, suppurationis etc. ad-

p. 184. nexa *insitione*, quam prophylaxin satis certam et tu-

p. 191. tam Noster praedicat.

p. 198. *Morbilli*, in quibus distinguitur stadium conta-
gii, eruptionis, exarescentiae, commendatur metho-

p. 199. dus antiphlogistica, non neglecta insitione.

p. 203. *Scarlatina*, contagio propaganda, alias febris
regnan-

regnantes aemulans, et simili modo perlananda;
forte infitione cauenda.

Post has scribitur

Febris indeterminata, incognita, noua, i. e. docen- p. 208.
tur regulæ, quas sequi hoc in casu medicus debeat,
si quando, quo referat, nouum morbum nesciat.
Sunt vero hae ex intimis artis repetitæ. Quod ut
eo melius perspiciatur, explicantur *symptomata febr-* p. 217.
ilis, inque his, præter solita, leguntur etiam exan-
themata, i. e. miliaria, peticulæ, erysipelas, et aph-
thæ, quas ipsis intestinis assignat Noster.

Restant adhuc

Febres sporadicae et singulares, in quibus exem- p. 281.
pli loco allegatur *febris lactea*, quæ et ephemera
est, et protracta, hæc vero ad cardinalem refertur, p. 282.
quoad curationem, ubi Noster depositum lac negat
et pus verum defendit, deinde *febris lenta hæctica*, p. 289.
bene explicata secundum varias causas, et subiecta
speciatim *phthisis pulmonalis*, cuius curatoria metho- p. 300.
dus fere iubetur antiphlogistica.

Finiant doctum opusculum *monita et præcepta*, p. 310.
i. e. quaedam cautiones practicae.

XVI.

*Auszüge aus den besten medicinischen Probefchriften
der vorigen Jahrhunderte, von CHRISTOPH IA-
COB MELLIN, der Arzneygel. Doctor, der Kai-
serl. Acad. der Naturforscher Mitglied, Physicus
der Reichsstadt Kempten. Vierter Theil. Kemp-
ten, gedruckt und verlegt von der typographischen
Gesellschaft. 1786. 8. 378 Seiten *).*

R 5

i. e.

*) Adscriptus etiam ob mutatum redemptorem alius titu-
lus:

i. e.

Excerpta ex optimis disputationibus medicis
priorum seculorum sumta, auctore CHRISTO-
PHORO IACOB MELLIN, Med. Doct. Acad.
Cæs. Nat. Curios. et Moguntinae Sodali, Ci-
uitatis Imperialis Campodunensis Physico,
P. IV. Campoduni, sumtibus societatis typo-
graphicae 1786. 8. 378 pagg.

Graum est fesso a practicis theoreticisque labori-
bus medico, paullulum requiescere, ac luden-
di temporis vel laxamenti causa redire ad veterum
maiorumque monimenta, vt, quid et quatenus de
medicina bene meruerint, in grabato videamus. Huc
valent ista excerpta, quae ex disputationibus seculi
decimi septimi potissimum dedit Cl. MELLIN. In-
sunt enim hoc volumine quarto argumenta 230.
libellorum minorum, breuiter et strictim expressa,
sicque prouisum iis est, quibus vetus disciplina placet.
Sed repetere multis, nefas putamus. Satis est, no-
minasse.

XVII.

*Practische Fieberlehre von D. IOHANN CLEMENS
TODE, K. Hofmedicus und Professor an der Uni-
uersität zu Kopenhagen. Erster Theil. Kopen-
hagen und Leipzig bey Faber und Nitschke 1786.
8. 198 Seiten.*

i. e.

Practica doctrina de febribus, auctore D. IOAN-
NE CLEM. TODE, Reg. Med. Aul. et Professore
Vni-

lus: Nachlese von Auszügen aus den besten alten medi-
cinischen Probeschriften von CHRISTOPH IACOB MEL-
LIN — Kempten 1786.

Vniuersitat. Havniensis. P. I. Hauniae et Lipsiae apud Fabrum et Nitschkium 1786. 8. 198 pagg.

Sunt hodie medici multi, qui theoriae inopiam minuere ac infucare gestiunt praxin vbique iactando, et nihil aut bonum, aut praestans reputando, nisi quod praestice agitur, dicitur, scribitur. Quorum in numero facile princeps Cl. TODE est, cui sordet theoria, quia eam in iuuentute neglexit, cui displicent maiorum studia, quia in his rudis vel male informatus est, cui ridiculi videntur homines, qui mutuum theoriae et praxeos consortium strenue defendunt, et medico cuique pernecessarium statuunt. Neque vero indignum tali iudice opusculum est, quod nobis indicendum sumsimus. Quod etsi spernendum omnino non est, tamen nec noua, nec inaudita, quae antea dicta vel visa nemini sint, quidem continet, sed nota, vulgaria et obuia cuius medico, interdum et falsa, ita tamen, vt haec suo more, i. e. breuiter ac perspicue, memoret, sine vlla testium et obseruatorum nube. Eatenus recte professus (in praefat.) est, hunc librum suum ipsius esse, neque vero negauit, se CVLLENVM senem in docendo, FORDYCIVM in ordinandis febrium symptomatis secutum fuisse, nequaquam ad verbum exscripsisse. Quasi vero hoc alii fecerint, quos alta mente repositos habet. In verbis simus faciles, modo conueniamus in re. Haec enim cum scribit, ipse concedit, se quidem antecessoribus credidisse, si decreta bona et vera inuenisset, sed sine honorifica nominis ac loci commemoratione, quod quidem alii faciunt. Quid ergo amplius? Est haec de lana caprina disputatio fere superuacua, nisi velit Cl. TODE cum laruis et umbris dimicare. Iam videamus de ipsa opella,

la. ad quam scribendam, quantum opinamur, allexit
Cl. BURSERII obiectio.

- P. 1. Insunt primae parti *communia praecepta de febre*,
et quidem incipit *introductio*, in qua explicatur *notio*
practicae doctrinae de febribus, a qua abesse iubet
- P. 4. Noster inuestigationem causae proximae, diuersitatis
epidemiorum morborum, typi febrium intermitten-
tium, utpote inutilia (?), deinde laudatur dignitas
- P. 12. materiae et commendatur coniunctio partis genera-
lis et specialis; (quasi vero hoc nunquam ab aliis fa-
ctum, vel ab professoribus male neglectum sit) post
- P. 29. haec sequitur *sectio prima*, in qua *descriptio febris*
propriae quae pulsu celeri, calore, lassitudine, functio-
num laesione ponitur; *sectio secunda* sistit *distinctionem*
febris ab aliis morbis, qua seiungi morbi febriles
et febres a se inuicem debent, confusionis vitandae
- P. 33. ergo, hinc distinguitur *febricitatio* s. *pyrexia* a *febre*,
P. 35. illa genus dicitur, haec species; ulterius explicatur
symptomata pyrexia, quatenus aliis morbis super-
P. 38. accedit, adduntur *molimina febrilia*, quae ab utroque
P. 42. diuersa sunt, *febres symptomatae*, quae ab alio mor-
bo pendent, *phlogoses*, quae quidem febrem sympto-
maticam adiunctam habent, neque vero ad febres
P. 48. ipsas pertinent, *exanthemata*, quae maioris in cura-
tione momenti esse solent, sub auctore Cl. ROBE,
P. 50. quam ipsa febris; *febris localis*, quam soli febri in-
termittenti attribuit *febricitatio spuria*, quo referun-
tur pseudopyrexia naturalis, vel producta studio siue
per accidens et simulata, calor fugax, congestio et fe-
bricula hysterica. Haec quidem praecepta bona
per se sunt, neque tamen omni exceptione maiora.
Nam quisque morbus cum febre copulatus *febris*
dici meretur, sed quatenus morbi vel prima, vel se-
cunda pars est, hoc vero medicus bene attendere
propter curationis modum debet. Haec etiam causa
est, quare in exanthematis epidemicis nollemus fe-
brem

brem adeo negligere, vt Cl. TODE visum est, quia in hac maior vis est ad cognoscendum et curandum, quam in solis exanthematis, quia, experientia duce, non satis est, nosse variolas, magis verò, cuius naturae sit febris adiuncta, inflammatoria, an putrida, biliosa, maligna. Etiam *febris localis* non soli intermittenti propria est, sed communis ceteris, maxime inflammatoriis, quia haec siue quadam localitate (sit venia verbo!) mente fingi non possunt. Sistit vero

Sectio tertia; Considerationem signorum characteri p. 64.
ficorum, siue, vt rectius dicamus, notationem *symptomatum febrilium*, puta horroris, caloris, sudoris, pulsus, lassitudinis, sensus, laesionis functionum, motuum, limitum naturae, et coniunctionis plurium, durationis, decursus et typi, affectionis vniuersi corporis, et independentiae febris. Haec quidem breuiter et probabiliter dicuntur, sed ita, vt plura illustratio nis ergo, salua notione practica, addi et possent, et deberent.

Sequitur *altera pars*, in qua continentur *cetera* in febribus *accidentia symptomata*, paucis nominata non explicata, et *syndrome symptomatum*, i. e. applicatio praeceptorum ad singulos casus, progrediendo a febre simplici ad compositam, et exemplis illustrando. Hic ergo dantur *spasmus febrilis et debilis*, quomodo sese produnt, et curantur. Medicamenta quae iubet adhibere Cl. TODE, scopo accommodata sunt, sed cuique medico satis nota.

XVIII.

Institutionum medicinae practicae, quas auditoribus suis praelegebat IO. BAPT. BVRSERIVS DE KANILFELD, volumen primum, pars prima. De febribus. Praemittitur commentariolum de inflammatione. Mediolani

MDCCLXXXV.

MDCCLXXXV. in 8. 347. pagg. Eiusd. volum.
pars II. 450 pagg. Lips. ap. Gleditsch.

Praeclarum atque vtilissimum opus molitus est b.
BVRSERIVS, amplum quidem atque volumino-
sum, attamen vtilissimae lectionis, in quo febrium
paene omnium origines, caussae, symptomata, at-
que medendi ratio praeclare atque ad naturae ipsius
normam exponuntur, plurimaeque tam veterum
quam recentiorum de febrium differentiis natura, cu-
rationibus, caet. opiniones discutiuntur, excutiuntur
atque ad naturam atque veritatem reducuntur. Ipse
enim b. vir, lectis, quotquot congerere poterat, de
febris tam superioris, quam nostri aevi auctoribus,
diligenter notauit, in quo conuenirent, discederent-
que, ex iisque febrium diuisionem, natura simul,
obseruatione sedula chastoque ratiocinio in vsum
vocatis, genera, species, adstruxit, quae omnia fu-
se in vtilissimo hoc libro exponuntur. Omnibus etiam
febris medendi methodus adnexa est, simplex,
efficax, morboque probe accommodata. Nec ni-
mius fuit in medicamentis, nec parcus nimis,
*„pharmacorum enim cuiuscunque generis siue profusio-
nem siue abusum semper reprobare et vitare consuevit,
paucis, sed lectissimis contentus, naturaeque viribus
maxime confusus.,,*

p. 41. **E**xpositis celeberrimorum medicorum ab HIPPO-
CRATIS inde temporibus de inflammatione doctri-
nis, suam Noster ipse chaste profert. Sanguinem in
inflammata partem vberius et vehementius influe-
re, omnia inflammationis symptomata probant. Plus
autem sanguinis adferri, quam per venas deferatur,
probat modus febrilis sanguinis intensior, inflamma-
tionis tamen expers. Accidere etiam potest, vt sanguis
in partem ita impellatur, vt orificia vasorum latera-
lium, vel poros inorganicos vrgeat, dilatet et sibi in
aliena loca vias faciat. Inde vasa replentur, disten-
duntur,

duntur, et ab his rubor, tensio, tumor, frequentior pulsatio. Calor a phlogisto per actionem et motum intensum euoluto nascitur. Nerui, dum haec omnia fiunt, distrahuntur, diuelluntur, indeque multiplex dolor, punctio. Dolor spasmus excitat, isque pulsus duri, vibrantis, causam continet. Cordis actio aucta ad inflammationem inducendam non necessaria est, alias quaecunque obstructio febrem concitans inflammationem etiam concitaret. Sanguinem ad partem copiosiore atque velociorem vocat minor resistentia: praeter hanc vero etiam irritamento in parte opus est, vt inflammatio nascatur. Idque irritamentum efficit, vt arteriae validius velociusque et contrahantur, et laxentur, atque citius solito, et frequentius dato tempore depleantur. Si citius solito deplentur, minus resistentiae influxuro sanguini opponunt, indeque copiosior celeriorque in eas erit, quam in reliquas partes, sanguinis influxus.

Hic stimulus, si peculiarem partem, nec sensibilem valde, nec aliis valde consentientem occupat, et brevis durationis est, eam quidem inflammat, febrem vero non mouet. — Inflammatoria sanguinis constitutio, si inflammationem praecedat, causa inflammationis, si vero sequitur, effectus eiusdem dicenda est. Natura huius constitutionis in fibrosa et concrescibili sanguinis parte nimis coacta ponitur, atque distinctio vtilissima inter diathesin sanguinis et humorum inflammatoriam, atque inter generalem inflammatoriam diathesin stabilitur. Deinde enarratis inflammationis symptomatibus, diuisione varia, exitu, ad curationem illius transitus est, vbi fueta ad eam auxilia proponuntur, purgantia vero, ad reuelandum, nimis laudantur, quae scilicet ipsa natura, et vniuersum coctionis negotium contraindicat, plurimumque ad malas, praesertim per indurationem affectae partis, terminationes inducendas confert.

Balnois

Balneis e contra tepidis vix fatis laudis datum, nec epispasticorum, quae alias multum ad sanationem quidem conferunt, contraindicationes probe expositae sunt.

p. 101. *De febre generatim.* Definitiones veterum atque recentiorum copiose, paene nimis copiose, addita ubique censura, exponuntur, tandemque dicta etiam iam antea a Cll. viris, videlicet nec in pulsu, nec in calore certum ubique febris indicium esse, confirmatur. Ex copiose enarratis de febrium causa proxima opinionibus auctorum tandem conclusio Nostro est, nullam constitui posse causam febris proximam, quae simul omnibus febribus communis reuera esset, indeque etiam febris generalem definitionem dari non posse. Brevis etiam et absoluta generica febris descriptio, quae definitionis loco sit, plurimum difficultatis habet: indeque magni interest, ampliorem diligentioreque tradere febris descriptionem, quae nunc satis fuse enarratur.

Si vero coniecturae quidam locus est, febris natura causaque proxima partim in fluidis, partim in solidis corporis nostri partibus quaerenda est: humores enim a naturali blanditie, mixtione, caet. in febre tantopere deisciscere, ut motus cordis atque arteriarum multiplici modo perturbetur, simulque omne fibrarum, tam musculosarum, quam nervosarum, genus ita affici, ut spasticae ac inordinatae quarundam partium contractiones insolitaeque affectiones insurgant, admodum credibile est. Indeque a motu humorum retardato, inaequali, fibris spasmo contractis, nervosa sensibilitate irritata, aut alio modo male affecta, febris symptomata quaecumque facile explicantur.

p. 150. In curatione febris diligenter explorandum est, quando naturae soli sibi videlicet ad exilem causam profligandam sufficienti, quando vero arti, causa
inten-

intensiore et laesione maiore existente, curatio committenda sit. In omni enim febre curandum est, ut motus febrilis nec excedat, nec languescat. Hinc si moderatus est, sinendus, si immoderatus, compescendus, si torpidus, incitandus, prouti vitae viribus et morbi statui expeditum magis videatur. Quibus omnibus praemissis, praesidia atque medicamenta ad febres generalia, cum cautelis generalioribus enarrantur.

De febrium diuisione et differentiis. Malignitatis p. 160.
antiquam et non ex omni parte veram explicationem, absque discussione plurima, retinuit Noster, malignam febrem eam dicens, quae insidiosae, subdole, sub benignitatis specie aggrediatur, vires prosteruat, neruorum, cordisque actionem laedat, insolita, morbo repugnantia symptomata adiuncta sibi habeat. Putridum diligenter a maligno distinguitur. Vix etiam probatur diuisio febrium a symptomatibus desumpta, nec non ea, quae exanthemata cutanea pro fundamento habet. Differentiae etiam ab HIPPOCRATE, GALENO, aliisque veteribus stabilitae Nostro vix placent, qui a decursu potius, et recte quidem, deprompta diuisione, eas in continuas et intermittentes diuisit. Continuae iterum in continentes, et remittentes, hae vero pro exacerbationum periodis, in periodicas, et inordinatas, seu compositas diuiduntur, ut adeo genera tria summa febrium morborum statuuntur, continentes scilicet, remittentes atque intermittentes.

De febribus intermittentibus. Febrium quintana p. 185.
rum, sextanarum, nonanarum, caet. existentia, adductis nimis copiose auctorum testimoniis, adstruitur, neque adeo de trimestrium atque annuarum existentia dubitare Noster videtur. Nimis etiam exilis differentia intermittentium inter erraticas et vagas est, illae scilicet dicuntur, quae nulli ordini

aut typo se adstringunt, hae, quae inter erraticas magis adhuc errant, et nullius typi similitudinem retinent. Malignarum intermittentium duae species statuuntur, altera *comitatarum*, quae etsi quibus interualla, ut benignae, habent, in accessionibus vno alteroue maligno symptomate stipantur, altera *subcontinuarum*, quae nullo peculiari symptomate, sed multiplici et vario comitatae, intermissione paullatim obscurata ad continuitatem acutum modo festinanter, modo lente tendunt, extensionis scilicet ad intermissionis tempus symptomatibus grauioribus. Species *comitatarum* ex tertio recensentur. Subcontinuae in vna tantum specie, ad colliquationem aequae ac ad coagulationem pronae, consistunt, neque cum benigna alias febre subintrante debent confundi.

Aestiuo tempore subinde febres intermittentes statim cum calore incipiunt. Subinde frigus calorem superuenit, nec tunc sudore absoluitur accessio. — Causa intermittentium proxima obscurissima atque paene impenetrabilis Nostro est. Hoc saltem certum est, non vnicam, sed plures febrium intermittentium causas esse oportere, et pro varia harum ratione febres ipsas discrepare. Videntur quidem omnes ex vna eademque causa proxima promanere, cui semper profligandae cortex Peruvianus sit idoneus: sed in tantis, quibus haec materia obuoluta est, tenebris, nil certi pronuntiandum.

Multis quoque difficultatibus obnoxiae adhuc sunt intermittentium febrium a bile origines a quibusdam stabilitae. Sane ex eo, quod biliosos homines acrius vexent, concludere non licet, omnes a bile oriri, neque hepatis obstructio constanter eas antecedit. Homines insuper sanissimi et malae bilis expertes, si in regionem deueniunt, in qua hae febres endemiae sunt, aut per populum grassantur, statim,

statim, suppressa praesertim perspiratione, in intermittentes febres incidunt. In his vero probabile non est, bilem breui aut augeri, aut deprauari ita posse, vt febrem confestim inducat.

Alia esse debet in benignis et depuratiuis, alia p. 234. in perniciosis et corruptiuis curatio. Illae medico non opus habent, in his vero materialis caussa expugnanda est, aut si periculum summopere vrget, febris profliganda. Quapropter morbus, si a biliosa saburra ortus est, euacuantia atque corrigentia bilem, si ab acida, alcalina, si a phlogistica sanguinis intemperie, venaesectione, antiphlogisticis, si a muco inertis, resoluentibus amaris, salinis, calefacientibus, potissimum curandus est. Si ab epidemica caussa natus est, ad antiseptica confugere illico (et semper?) oportet. Si demum febris intermittens alii morbo symptomatis forma accedit, non febrem, sed primum morbum, curare expedit. In venaesectione et purgantibus praecipendis plurima cautione opus est. Purgantia, inprimis fortia, intermittentes febres vix ferunt (Dantur tamen, sed in Germania haec scribo, et in Germano aëre, plures, pituitosae, a muco inertis oriundae, quae absque forti expurgatione, per superiora praesertim, expugnari vix possunt. Imo lenissima a Nostro commendata purgantia, in quibus tamarindi paene efficacissima sunt, etiam mitiori febri expugnandae non sufficiunt. Si enim expurgandae alui indicatio subest, et sordes, quod ut plurimum locum habet, versus superiora vergunt, sordibus ad euacuationem praeparatis, vomitum tartaro emetico ciere admodum conuenit. Sed haec in aëre Germano scribo, non Italo).

Nec hoc probare possumus, quod, expiatis primis viis, statim febrifuga stricte sic dicta commendat Noster. Non enim primas vias leniter lactis

sero aut tartari cremore purgasse sufficit, ad febris fuga innoxie ferenda: expedit saepius, imo in Germania saepissime, in usu resoluentium variae naturae pro varia febris indole paulo diutius insistere, ut scilicet praefocata praecociter febris mala vix sananda inducat. Specifica antifebrilia copiose, imo, in quam culpam Noster saepius incidit, copiosissime enumerantur, adductis etiam compositionibus cautelis.

p. 258

Cortex Peruvianus elapso saeculo datus melius efficaciusque febres profligavit, quod copiosis illius adulterationibus tribuitur. Hinc dosis quondam parca efficax ad febriles insultus certo profligandos fuit, hodie vero admodum magna requiritur. Hodie tamen quatuor drachmae aut vnius unciae tres quatuor partes febrī benigniori profligandae sufficiunt. In corruptiuis atque malignis perniciosis longior maior dosis requiritur. Semper eo respiciendum est, ut aluum non laxet, eamque ob causam pessime aegrotantibus suis consulunt, qui corticem purgantibus nubunt, quoniam confestim, absque agendi opportunitate, per aluum demittitur. Si purgantibus itaque opus est, ea ante corticis usum danda, durante vero corticis usu aegri a catharticis prohibendi sunt. Recidivae, post alia febrifuga etiam communes, non a corticis usu, sed potius a causis remotis, quibus febris induc̃ta est, persistentibus, aut renouatis, explicandae sunt, indeque aegri non perfecte ut plurimum reualescunt, nisi aërem, regionem, victum, cum salubrioribus commutent. Febres intermittentes chronicae, rebelles, vagae, si cortici non cedunt, facilius vero aliis medicamentis, aut per se datis, aut cortici additis, id ex alia antiqua labe, quae simul persistit, et ob quam febris curari non potest, explicandum est. Amplius triginta annis hoc paene diuino remedii genere

Noster

Noster vltus est, nec vnquam aut effectu caruisse, aut mala post se reliquisse vidit.

Transitus nunc ad febres intermittentes spe. p. 273.

Quotidiana ab hysterica aut hypochondriaca affectione proficiscens frequentissime occurrat, nec non a scorbutica affectione nascens. Secundariae aliae ex primario malo, vnde natae sunt, proficiscuntur, (plurimae tamen tales ad lentarum generis pertinere, neque cum intermittente quotidiana communia multa habere videntur. Phthisicorum febriculam adeo Noster inter quotidianas recenset, quae tamen a vero quotidianarum caractere toto caelo discedit). Omnis quotidiana febris diuturnitatem affectat, maxime secundaria, facileque in lentam degenerat. Minus periculosa scorbutica est. Hysterica cortici vix cedit, sed aperientibus tonumque lente simul instaurantibus, scorbutica succos vegetabiles recentes, medicatas aquas, lactis serum requirit, et chinae cortex antiscorbuticis miscendus est. Obstructiones viscerum infimi ventris si febre superueniunt, cortice febris statim compescenda est. Tumidissimi in accessionibus lienes detumescere finita accessione, corticeque dato omnis perfecte tumor euauit.

Notha tertiana Nostro protractior, pertinacior tertiana, e corruptiarum genere est, diu persistens, raro vero in continuam abiens, quae perniciofa etiam ratione symptomatum et maligna facile euadere potest. In curatione ad viscerum habitum maxime respiciendum est: sed si deobstruentibus satis diu vsurpatis febris non cedit, cortex, superstitibus etiam obstructionibus, ad febrem profligandam dandus est, quoniam superata febre, quae residua sunt, tutius commodiusque aperientibus profligantur. Alteritius etiam cutis color, si datis aperientibus non decedit, corticem Peruvianum iudicat. Ter-

tianarum malignarum brevis descriptio et curatio ex TORTIO potissimum traditur. Senes si soporosa intermittente tertiana corripuntur, crebro in eundem morbum relabi solent, tandemque praecipiti apoplexia exstingui. Adiunctae etiam sunt aliae tertianarum anomalarum species, colica, arthritica, pleuritica, caeca, cum vertiginosa affectione visum hebetante coniuncta, scorbutica, petechizans, urticata, scarlatina, miliaris, caet.

P. 329. *In quartana notha* omnia accessionum symptomata diutius trahuntur. Ipsa vero haec febris, medicorum, ante corticem Peruvianum inuentum, opprobrium, nunc eo facile subiugari consuevit, verum lectissimo et satis magna dosi dato, aucta etiam sensim. Subinde, si peculiaria humorum vitia subsunt, cum ipso cortice alia medicamenta, cicuta, mercurius dulcis, martialia, caet. danda sunt. Electricitas etiam simul administrata quartanam diuturnam breui, sudore semper profusiori excitato, depulsa. Oedemata, hydropes, quartanae superuenientes omnes cortice continuato tolluntur.

P. 11. *In altera primi voluminis parte* de febribus continentibus agitur. In his proprie nulla remissio locum habet, quod tamen non ita accipiendum est, quod absque vlla omnino grauioris intensiois vicissitudine vsque ad finem procedant. Et si enim remittentium more statim tempore non ingrauescunt, plerumque tamen alio tempore non nihil deferuescunt, alio ingrauescunt. Fomitem in sanguine habent, aut primum, aut secundarium, vbi ex aliis locis in sanguinem discesserit. Indeque in primariam et secundariam diuisio nata est.

P. 18. Primum in febribus continentibus locum *ephemera* febris habet, vbi de benigna nota alias medicis proponuntur. Deinde ad malignam transitus est, eam scilicet, quae ephemeræ decursum habet, at
sympto-

symptomatibus periculosis stipata, plerumque lethifera est, ephemeræ sudatoriae Anglicæ exemplo, cuius historia et curatio descripta est. Sporadica sudatoria febris rarissime medicis visa etiam memoratur. Gangraenosa ephemera iam ab HIPPOCRATE obseruata et a Nostro quoque visa post animi ut plurimum prostrationem, dolore in vno alteroque articulo nato, aegrotantes inuadit. Auctus postea cum febre dolor erysipelatis suspicionem mouet, deinde ingrauescente dolore totus articulus intumescit, horripilationes intercurrentes nascuntur, ingrauescente semper dolore, articuloque sensim gangraenæ imminentis signa exhibente. Simul delirium furibundum, pulsus parui, respiratio intercepta, anxietas, singultus, tandemque praegressa asphyxia, mors. Febris duratio quadraginta circiter horarum est. Causa saepe in atra bile latet, saepe etiam in venenato humore, in corpore paullulum genito euolutoque ac subitanæ perniciem afferente. Curatio, si vlla locum habet, euacuantibus, sanguinis missionibus, alexipharmacis, maxime autem vesicantibus, perficienda est. Ex contagio etiam putrido ephemera maligna quandoque nascitur. Refert Noster exemplum virginis, quæ post adspectum cadauerum febre putrida exstinctorum statim temulenta facta est, et in ephemeram lethiferam cum perniciosissimis nervosis symptomatibus stipatam incidit.

Vera atque perfecta putredo sanguinem totum p. 84.
corrumpe in viuo homine quum raro (nunquam dixerim, si vniuersalis putredo supponitur) occurrat, et saepe, vbi corpori insidet, imperfecta sit, ea nec in putrida synocho præsens esse potest. Symptomata enim, hanc febrem comitantia, sanguinem in putredinem esse resolutum nullo modo ostendunt, ex parte potius ad inflammatoriam spissitudinem

nem accedere commonstrant. Veteres qualemque sanguinis degenerationem insignem putredine nomine concipientes et inflammatoriam diathesin subinde pro putredine accipientes, in hunc errorem lapsi sunt, ut febrem, ad quam etiam antiphlogisticam medendi methodum atque venaesectionem commendarunt, pro putrida haberent. Quapropter Nostro synochus putris peculiare febrium genus est, continentium more vna propemodum accessione, aut obscurissimis remissionibus decursum suum absolvens, inflammatoriae sanguinis diatheseos particeps atque gravitate symptomatum et longiori duratione a synocho imputri et ephemera diuersum.

Quae ad nostra usque tempora maligna dicta febris est, ab Anglis non ita pridem *lenta nervosa* dicta coepta est. Haec febrem continentem constituit diuturnae durationis, a nervoso systemate affectu *nervosa*, et a passu retardato *lenta* dicta. Historia huius febris praeclare ex probatissimis auctoribus a Nostro exposita legitur. Causam non tantum in solidarum partium laxitate cum tenuiore sanguinis crasi coniuncta, verum etiam in lymphatico lactice copia et lentore peccante, nervos obruente et tandem putrescente, habere videtur. Inde etiam aquosis euacuationibus simul omnibus, exanthematibus, abscessibus, ulceribus, gangraena iudicatur, natura scilicet plures simul vias eligente, quibus se a peregrino acri liberet. Subinde etiam contagiosa est, et nosocomiorum famosa ista PRINGLIJ, MONROJ febris ad illius classem pertinet, cui etiam adscribendae sunt nauticae, carcerariae, omnesque febres malignae, quae in hominibus magna copia nimis arte inter se conclusis observantur.

Tam late cum genus nervosae lentae Illustri Auctori pateat, ac latius certe, quam iusti diuidendorum morborum limites ferre videntur, quum plures

plures ex febribus, quas neruosis adscribit, non ad neruosam, sed ad putridam malignitatem perinere videantur, liquet et prognosin, et curationem admodum variam esse debere. Minus vitae priculum sporadica et spontanea, maius epidemica e contagiosa, maximum nosocomialis, nautica et cacera-ria infert. Caetera mala signa aut a neruorum af-fectione intensa, aut a putrida liquatione ad hpre-um gradum progressa hausta sunt.

Sanguis in curatione harum febrium si detrahi P. 119. debet, tutius per cucurbitulas et hirudines derahi-tur. Si, sanguine educto, capitis dolor et vertigo non remittunt, vesicantia pone aures applicanda sunt. Purgantia quoque contraindicantur a mor-bo, et si indicantur, cautissime danda sunt. Prae-stantior emesis, quae longe minus naturam turbat et citissime (modoque facilius regundo, cohibendo) nociua exterminat. Tartarus emeticus si eum in finem datur, semper aqua plurima dilutus dandus est, ne nimis scilicet intense agat. (Haec Italorum et Gallorum consuetudo in tartaro emetico exhibendo aegris saepe admodum perniciofa est: omnia sane eo redeunt, vt vomitus inducatur, sufficiens, efficax-que expellendis iis, quae expelli debent, et vt per vomitum, non per alui profusionem, quae longe magis debilitat, neque expellendo sufficit, impura materies expellatur. Indequ in medicina vomitum concitante sedulo eo respiciendum est, vt vomitum concitet, non aluum, quod vt plurimum fit, si par-ua et repetita nimis dosi tartarus vomitorius exhi-betur. Indequ vomitus non sufficientes, diar-rhoea non leuans, neque morbo euacuando suffi-ciens, febrilis morbus inordinatus, vniuersum natu-rae negotium turbatum, languor, neruosae affectio-nes, inflammationes, infarctus viscerum abdomina-
S 5 lium,

lium, mors, a minus caute administrata hac medicina sequuntur).

Vis autem irritabilis et nervea cum in hac febre trpeat maxime, nec quid eam potentius vesicantius excitet, vtilitas summa cantharidum externe applicatarum liquet. Reliqua curatio excitantibus, instaurantibus, calidioribus medicamentis ex Nosti mente absoluenta est, maxime tamen simplicioribus. Si putredo magna vrget, acidis quidem spiritibus humores cogendi sunt, sed probe tenendum est, *eos vi pollere, qua irritabilitatem cordis atque arteriarum, in hoc malo tantopere iam labefactam, destruunt*, indeque ad sanguinis tenuitatem corrigendam quidem dandi sunt, verum simul irritabilitati prospiciendum, quod alexipharmacis acidis aliectis optime perficitur. — Aphthae emollientibus et antisepticis aquis, quibus fauces eluuntur, cedunt, salis praesertim spiritus particula addita. Dolores ex aphthis atrocissimos saturni balsamum illitum sopiit. Deterfis crustis myrrhae liquamen maxime inferuit. Aquae horror in hoc morbi genere symptomaticus emetico dato cedit. Peticulis et miliaribus huic morbo superuenientibus, *semper* morbi quid extrorsum ferri, putat quidem Noster, medici verò vix crediderint. Duo horum exanthematum genera statuere videtur, alterum, quod naturae, alterum, quod artis male sanae effectus est: sed tertium quoque statuere debuisset exanthematum per morbum nascentium, symptomaticorum, humorum ad liquationem ruentium sobolem, nulla saepe arte, etiam efficacissima, reprimendam. Curatio, quam suadet, haec est, ut quae per naturam producta sunt, exanthemata, cardiacis lenioribus sustententur, quae vero arte, corrigantur. Ad retropulsa expellentes internae, attrahentes externae medicinae laudantur, camphora languido, moschus duro et tenso pulsu existen-

existente. Vigiliis opio dispellere non semper, ob cerebrum et vitales spiritus affectos, tutum est. Aurium dolor si superuenit, symptomatibus non remittentibus, cerebri grauissime affecti, inflammati, suppurati, metus est. Contra vero salutaris est et abscessum nasciturum indicat. Abscessuum autem ad aures duplex genus est, alterum primarium, alterum secundarium. Secundarii febribus superueniunt vel per *diadochen*, seu materiae morbificae ab ignobiliore parte ad nobiliorem translationem, vel per *epigene sin*, seu morbi propagationem, aut noui symptomatis accessionem. Suppuratio parotidum neque ad morbi iudicationem necessaria est, neque certo iudicationem adfert; aegri enim saepe resolutis parotidibus conualescunt, suppuratis pereunt. Hinc ambiguum generatim ex iis praesagium, hae vero salutes ut plurimum habendae, quae per *diadochen* fiunt. Si criticae sunt, ad suppurationem perducere debent, si non, ad resolutionem. Symptomaticae parotides sanguine e vena misso efficacissime reprimuntur. — Typhi tandem SAUVAGESII atque CULLENII omnes ad hoc febris genus referuntur.

Hectica febris, quam ad continuas continentes p. 152. Noster refert, primaria tam rara est, ut dubitare liceat, num vnquam occurrat. Curatio singulis speciebus caussisque accommodata satis fuse enarratur. POTERII antihectico laudes tribuuntur; saturnina medicamenta iure damnantur.

A continuis continentibus, sub quibus vero se p. 166. brium genera longe plura, quam alii censuere, Noster comprehendit, transitus ad *febres continuas remittentes* est, quae medium quasi inter intermittentes atque continentes locum tenent. Verae enim remittentes natura sua ab ipso exordio continuae sunt, et genus quoddam continentium spuriarum constituunt: subcontinuae vero, subintrantes, aliae-

ve huius generis ad intermittentes magis, minus, accedunt. Caussa in primis viis, glandularum, vasorum lymphaticorum, aut cellularis telae loculis sita est, quae in sanguinem infusa febres et exacerbationes creat. Pro remotarum caussarum varietate in varias species transeunt.

Quotidiana continua veterum a pituitae vitii deducitur, purgantibus (cur non aequè vomitum concitantibus et incidentibus antimonialibus?) incidentibus, caet. sananda.

Catarrhalis febris fuscè descripta est, et circa sanguinis in ea missionem sapientissima consilia a Nostro tradita leguntur. Et sane intra Iliacos muros peccatur et extra, dum alii venæsectionem in quocunque catarrhoso morbo curationemque severam antiphlogisticam, alii e contra sudoriferam suadent. Videndum est, num sanguis reuera abundet, aut num aquosus tantum humor: non enim omnis catarrhus inflammatorius est. Cauendum autem generatim ab omnibus in catarrho est, quae et nimis commouent, et refrigerant, et mediae temperaturae medicamenta praecipienda.

p. 210. *Febris lacteae puerperarum* caussa vniuersa in lacte irritante non quaeritur, sed etiam in vteri et abdominalium viscerum vexis. Contractio praesertim vteri sanguinis circulum mutans, alio determinans, multum ad hanc febrem inducendam confert, multum quoque humores vterini stagnatione corrupti, resorpti per vasa maiorem vim nacta ad eandem febrem faciunt. Ad lac discutiendum arcani duplicati vsus maxime commendatur. Sermo etiam quidam de febre a lactea metastasi et ab vtero inflammato est, quae in fine operis copiosius pertractatur.

p. 230. *Acuta gastrica febris* a TISSOTO aliisque pro putrida incongrue habita, rectius *gastricae* nomine insigni-

infigitur, quum gastrica cacochylia varias degeneraciones admittat, neque putridas omnes. Haec febris semper quotidianae continuae typum servat atque e remittentium genere est. Coctio in ea nulla locum habet. (quod vero demonstrari debuisset: nulla quidem talis locum habet, quae in continentibus: at locum habet materiae febrilis et in his morbis praeparatio, subactio, excretio, naturae moliminibus debita, arte adiuuanda. Nocuius error, quem et Noster, quod miramur admodum, tuetur, malae curationi per euacuantia protracta, caet ansam dedit, plurimisque aegris funestus fuit). De sordium ad euacuationem praeparatione Nostro sermo non est, necessaria tamen. Olei etiam vsus tam ad vomitum, quam ad irritabilitatem nimiam intestinalis tubi minuendam, praecipitur Italorum more, qui, quod laudamus admodum, in Germania nondum inualuit. Si enim, uti quidem praecipit Noster, optimum oleum quoque est et blandum maxime, non solum a rancore, praesentibus acerbis sordibus saepe subitaneo, verum a relaxatione etiam noxae plurimae metuendae sunt. Olei sane vsui defendendo in febribus gastricis Noster operam plurimam eamque admodum improbam dat, ab eo etiam, dum rancescit in primis viis, opem expectans, neque tunc resorberi posse adferens, sed ab inhalantibus vasis irritabilibus repudiari. Taxandus etiam Noster in eo est, quod in initiis gastricarum acida mineralia ac vegetabilia promiscue commendat: illis enim in progressu morbi, si cogendi humores sunt, his in initiis, si biliosa materies resolvenda, incidenda, ad coctionem perducenda est, morbi natura generatim indiget. In eo etiam deliquit, quod circa acidorum ad gastricas febres usum generatim plurima omiserit dictu alias tyronibus vtilissima. Neque mineralium naturam probe intelligere

telligere videtur, dulcificata cum simplicibus saepius, etiam §. CCCXCVII confundens et, ut alterum alteri substituatur, praecipiens. Sane non opus copiosis istis fuisset, quibus explosus iste fixus aer, analepticorum, cardiacorum, chocoladae, opii usus ad has febres illustratur: magis tyronibus consuluisset Noster, si medendi methodum, quae causae obest, curatius atque copiosius enarrasset. Magni etiam momenti istud gastricarum symptoma, viscerum inflammatio, non tali modo, prouti rei dignitas meretur, pertractatum est: tetigit quidem rem, inflammationem talibus febribus adiunctam in inflammatoriam veram atque cum atonia iunctam diuidens: haec vero etiam fere omnia sunt, quae circa frequentissimum hoc epigenomenon in gastricis protulit, quod tamen tam arduum cognitu, sanatu tam difficile est, indicationes tantopere complicat atque confundit, atque tum saepe lethiferum, indeque probe tyronum capitibus imprimendum est. Sane Noster, copiosissimus alias in opinionibus, parui subinde momenti, exponendis, confutandis, in hac febre enarranda, quae frequentissima est, et maxime deleteria, minime nobis satisfacit, nec legenti cuique, cui in rebus medicis sana mens est, satisfaciet.

P. 278. *Hungarica febris* ex auctoribus sat fuse exponitur, deinde de *febre catarrhali maligna Germanorum*, seu *febre petechizante* STAHLII agitur. Rem falso explicat Noster, dum illustrissimos in praxi medica viros atque eminentissimos catarrhalia symptomata, ubi non adfuerint, supposuisse adserit: catarrhalis enim maligna petechizans febris STAHLII proprie in inflammatione catarrhosa, siue spuria pectoris, cum symptomatibus febris bilioso-putridae, adeoque et cum propensione ad petechiales cutis efflorescentias constitit, talesque epidemiae catarrhalium petechizantium et hodie haud infrequentes observantur,

vantur, malignae vero, id est putridae eminentes, raro euadunt, quoniam earum methodus medendi accommodatior iis efficaciorque et efflorescentiarum cutanearum theoria longe aliter hodie, et ad naturae quidem normam, instructa est.

Tertiana continua. Causus. Est tritaeophyia **SAU-p. 287.**

VAGESII, magisque ideo recepta, ut ordo, quem recepit Noster, non turbetur, quam utilitatis tyronum gratia. Causus dicitur, si omnia exarida extorridaque febrili igne iunt. Eius species tres statuuntur, biliosa, stercoracea et inflammatoria. Primae frigida, imo *niuata* potio conuenire dicitur (forsan ad partes ab ardentissima bile iam ad extremam irritationem deductas in supremam crispaturam, inflammationem, caet. coniiciendas?) In altera aluus *alcalescens*, (et haec, de quibus saepe loquitur, *alcalescentia* nimis indefinita, coram tyronibus praesertim, dicta sunt: tyrones salem sibi cogitabunt lixiosum, acido saturandum.) putrida acidis purgantibus temperanda, in tertia inflammatio intestinalis tubi, alioque haerens resoluenda est.

Vniuersam vero Nostri diuisionem febrium continuarum remittentium cathedram magis redolere, quam aegrotantium lectum, inde etiam liquet, quod ad febres remittentes, *quae modo quotidianae, modo tertianae typum seruant, febrem remittentem lentam malignam, neruosam* dictam, (adeoque lentam neruosam, de qua supra, minus apposite, titulo continentium egit) retulerit. Alteram eius speciem statuit *febrem remittentem soporosam* senum, a medicis hactenus fere omnibus neglectam, a Cl. vero **LE ROI** probe descriptam atque a Nostro saepius visam. Accessiones habet paribus diebus ut plurimum grauioribus. Frigus extremorum omnium XV saepe horarum calorem praecedat. Pathognomonica vero morbi

morbi signa sunt caput sopore apoplectico quasi oppressum, postea in veram apoplexiam degenerante, pulsusque in remissione aequalis, elatus, non valde frequens, in accessione vero frequentior, parvus, debilis, obscurus. Aegri saepe in remissionibus admodum leuantur. Senes sparsim occupat, absque sensibili praegressa causa, autumno praesertim et hyeme, atque XI. aut XIII. die morte terminatur. Subinde etiam lenta morte iugulat. Speciem illius *febris hemiplegica* constituit.

P. 334. *Febris puerperalis neotericorum.* Argumenta Gal-
lorum, quibus a lacte oriri anomalo hanc febrem
statuunt, enarrantur, et refelluntur, ex eo, quod
neque lac, neque chylus ad nutriendum foetum ad
vterum deferantur, quod lactantes febre affectae
mammas saepe turgidas habeant, quod a puerperi-
malis etiam probe lactantes afficiantur, quod absque
febri puerperali interdum intercepta lactis secretio
sit, durante hac febre mammae saepe lacte turgiant,
caet. quod denique lactea materia, in abdomine hoc
morbo defunctorum pus sit ex omenti et viscerum
caeterorum abdominalium suppurationibus colle-
ctum. Ex observationibus plurimis fuse enarratis
cum epicrisi doctissima demum conclusio est, hanc
febrem a causis admodum variis diuersisque exter-
nis compluribus oriri, et pro harum causarum ra-
tione diuersam esse, indeque errasse, qui lactis re-
tentionem, repulsionem, lochiorum aberrationem,
vteri phlegmonem, putredinem, caet. pro vniuersali
huius febris causa habuerint, quae diuersa potius est,
pro diuersa scilicet, quae morbum induxit, occasione.
Tandem etiam historia morbi ex recentioribus
scriptoribus concinnata proponitur, omniaque, quae
circa hanc febrem, quam nos etiam morbum pro-
prij et priuati generis non putamus, Noster dixit,
modeste, simul vero eximie dicta sunt, adeo vt vix
scripto-

scriptorem vllum legerimus haftenus, qui tanta modestia, tamque seuerè argumenta omnia pugnancia et repugnantia congesserit melius, discusserit accuratius, iustioresue ex iis conclusiones deduxerit.

Quartana continua, siue tetartophya. Differt a p. 416. quartana, quod sine frigore, horrore, aut rigore exacerbetur et citra sudorem se remittat. Rara est. Species SAUVAGESII proponuntur.

De febribus continuis compositis, siue proportio- p. 421. *natis.* Compositio triplex est. Prima si febres intermittentes inter se componuntur, altera, si intermittentes continuis aut remittentibus, aut continuis complicantur, tertia, si febres continuæ uniformes sibi iunguntur. — *Hemitritæus* Nostro febris est, quæ ex tertiana intermittente cum quotidiana continua, aut ex quotidiana intermittente cum tertiana continua componitur.

Tandem *de febre colliquatiua primaria, siue essen-* p. 436. *tiali* agitur, quæ videlicet extenuationi corporis ab evacuationibus nimis coniuncta est. Ex vrina potissimum cognoscitur, cuius notæ fuse describuntur.

XVIII.

Institutionum medicinae practicae, quas auditoribus suis praelegebat IO. BAPT. BURSERIVS DE KANILFELD, Volumen secundum de morbis exanthematicis febrilibus. Mediolani MDCCLXXXV. in 8. 685. pagg. et Lips. ap. Gleditsch.

Seiunxit Cl. Auctor exanthematicos morbos a reliquis febribus eam ob causam, quod febris nec essentialis iis, nec semper sociata sit, benignissimique exanthematici morbi ut plurimum absque omni febre sint, nec febribus, quæ iis adiungitur, certum ordinem typumque habeat. Febris in exanthematicis

ticis morbis motus esse videtur plus minus necessarius, quum heterogeneous exanthematum principium excitat ad criticam euacuationem excitandam. Hinc sopitur febris, materia omni ad cutim deiecta; persistit vero, residua adhuc in corpore exanthematum materia. Benignitatis et malignitatis exanthematum notae praecipue ex febre eruuntur, quae in benigno semper vel omnino deficit, vel minuitur, exanthematibus versus cutem propulsis, in malignis vero intenditur et cum grauissimis nervosi systematis affectionibus symptomatibus apparet. Virium defectus malignitatis symptoma certum non semper est: vidit Noster saepe admirabundus, aegros perniciosissimo exanthematico morbo subito extinctos animalibus viribus eximie valuisse. Ex exanthematibus etiam quaedam communiter benigna, maligna esse solent, alia mediae naturae et inter benignitatem et malignitatem consistentis.

Signa exanthematum futurorum certa vix videntur, frequentissimum tamen pectoris oppressio ingens est. Omnia tandem periodos tres habent, primam exsolutionis, alteram efflorescentiae, tertiam decessionis. (desquamationem Noster vocat, sed haec omnibus non conuenit exanthematibus)

p. 21. *Erysipelatis* vtilissima diuisio est in protopathicum, fortuitum ac symptomaticum. Febris ipsum vel antecedit, vel comitatur, vel subsequitur. Rarissime ultra perfectam erysipelatis eruptionem producit, nisi phlegmonodes, aut malignum et gangraenosum sit. Proxima causa phlogosis cutanea est, quam acer humor biliosae sanguinis parti veteribus dictae simillimus creat. Sanguinis missio commode in hoc morbo instituitur, dummodo non oedematodes aut malignus gangraenosusque est, sanguisque nec biliosus, nec solutus nimis apparet. Reliqua cura inter diaphoreticam, antiphlogisticam at-

que

neceſſaria, neque euacuantem media eſt, neque recentiore. Noſter in eo ſequitur, quod euacuantia, praefertim per vomitum, antibilioſa, in quocunque eryſipelate committendat. — Zona veteribus, PLINIO excepto, vix nota ex obſervatoribus copioſe deſcribitur.

Purpura ſcarlatina benigna, raro poradica, febris P. 58.

Remittenti adiuncta cauſſam contagioſam, ex peculiari miasmate natam, vti alias communis medicorum fert opinio, ex Noſtri mente non habet, qui theoria ſua ſeductus eam a victu falſe et quacunquenumorum acritate deducit. Aër frigidus etiam in benigniore morbo nocet. Si vero intensior eſt, nihil regimine frigido pernicioſius a Noſtro cenſetur. Indeque etiam in Etruria medici, ſi et calidiſſimo aëſtatis tempore ſcarlatina febris, frequens ibi, ingruit, aërem non renouant, neque cubiculum permutare ſiunt, niſi die quadrageſimo exacto. Haec vero pernicioſiſſima ſane etſi a Noſtro non probantur, tamen aër calidus admodum illi laudatur, theoria, qua omnia exanthemata primaria pro depurationis habet, ſeducto. — Maligna aut cum remittente lentæ febre coniuncta eſt, neque peculiare miasma coniunctum ſibi habet, ſed ab iisdem cauſſis, qua benigna, naſcitur. Cortex Peruvianus, hodie non modo in morbis, vbi ſummus languor aegros occupat, verum etiam in ardentiffimis febribus, vbi vires manifeſto excedunt, dari ſolitus, in igneo iſto ſeruore peſſime datur; cordis enim vim atque arteriarum incitat. Indeque etiam praefantiſſimi medici malignam ſcarlatinam antiphlogiſticis, refrigerantibus curarunt, mirumque eſt, HAENIVM, ſummum virum, ingentem corticis vim in hoc morbo quotidie ingeſſiſſe. Ad gangraenofam anginam gangraenata ſtimulantia, etiam ex vini ſpiritu alcoholato, (cur non ex vitrioli, ſalis, ſpiritibus dilutiori-

bus, cum melle et corticis Peruvianii aliisque herbarum aromaticarum decocto?) laudantur.

p. 97.

Secundariorum post scarlatinam febrem morborum origines a regimine diaphoretico neglecto, aëre frigido corpori admissio et turbata inde crisi deducendae sunt. Nec in solo oedemate consistunt, sed in articulis quoque doloribus, glandularum indurationibus, deliriis, convulsionibus, spiratio intercepta, pro loci varietate, quem retropulsus humor occupaverit. Oedematis, quod frequenter sine superuent, altera species calida, altera frigida est, ob medendi methodum diuersam probe distinguenda. Ad calidum oedema, in Etruria praesertim frequens, venasectio et antiphlogistica reliqua methodus semper profuit, frigidum vero cathartici et diureticis, nitro praesertim (?) cum aperientibus copiose dato, curandum est. Solidarum partium laxitas (sed absque infarctu vasorum, glandularum, quae plurimum subest) si adest, corticem dare, aliaque roborantia conuenit. Reliqua post scarlatinam morborum arthritici dolores, caet. simili medela aut frigida, aut calida, pro re nata, cedunt.

Febrè exanthematica urticata, effera, porcellana Gallis dicta, atque *effera* VOGELII expositis breuiter *pemphigus recentiorum*, seu *morbis phlyctenoidibus* per p. 118. tractatur, quo facto ad *morbillos* transitus est. Hos alii ad scarlatinam febrem, alii ad variolas proxime accedere, sed falso, putarunt, quum proprium et propriatum morbi genus constituent. Qui semel incubauerit, immunem deinceps certo fore, non credat, quod secundo et tertio eundem hominem in eum incidisse, ex fidis observationibus constat. Haec enim *fidae* observationes copiose recensentur, non vero, quod notari debuisset utique, notatur, medicos, si vnquam in diagnosi possint decipi, id in *morbillo* morbo, cuius *exanthema* plurimam cum aliis

in quibus cutis rubro colore tincta atque eleuata
fieri quam saepissime debere, et vere accidere.
In errorem etiam lapsus Noster est, contra omnem
observationum vim, epidemicos morbillos genera-
tim pro malignis et spuris declarans. Epidemicae
et quasi serinae tusses morbillosam constitutionem
optimum praecedunt.

Benignorum morbillorum historia ex SYDEN-
HAMO describitur. Instantes ex febre cognosci non
possunt, nisi ex contagii praesentis susceptivae ana-
mnese. A variolis, ubi erumpunt, vix distingui pos-
sunt, nisi quod pustulae numerosiores, et in rac-
emos quasi collectae morbillorum sint. Discrepant
morbilli a variolis, quod morbillosum virus non ita
causticum exulceransque sit, vt variolosum, quod
pulmonibus magis officiat, pustulas longe minores
pariat, pus non continentes, quod epidermidem
plus, quam cutim, laedant, affectibus catarrhalibus,
contra, quam variolae (adeoque in variolis, post
eruptionem, nulla catarrhi symptomata?) stipentur,
quod haemorrhagia narium, vterivue morbillis fre-
quentius, quam variolis, superueniat. Differentia,
quae inter scarlatinam febrem et morbillos interce-
dit, exacte describitur. In curatione nil fere est,
quod desideres. Mala etiam symptomata benignis
morbillis superuenientia ab exanthematibus retro-
gressis, materia morbi ad pulmones conuersa, caet.
optime enarrantur atque curantur, simulque prae-
dicare notatur, omnia anteuerti, si ab initio regimi-
ne antiphlogistico atque diluentibus febris impetus
fuerit retusus, atque euacuationes, quas natura mo-
latur, prudenter et blande promotae fuerint, si de-
mum, superato morbo, alius leni medicina, iterato
data, ducatur.

Maligni morbilli causam et distinctiua sympto- p. 157.
mata cum benignis communia habent, laudabilem

exitum non aequae. Exanthemata multo citius multo tardius, subinde octauo post febrim eruptiuam ingressam die (sed haec nullo forsan testimonio confirmanda) prorumpunt. Mala symptomata post eruptionem praesertim inualescunt, et praeter inordinatam insuetamque benignis pustularum eruptionem, omnia symptomata benignos comitantia multo grauiora atque pertinaciora sunt. Vitae periculum ex viribus naturae deficientibus, neruosi generis affectione, putredine et morbida materie nobiliores partes pertinaciter occupante residuae aestimandum est. Curatio potissimum per medicamenta humores ad cutim deducuntia, pellentia interna, irritantia externa instituenda, simulque viribus, quoquo modo possit, prospiciendum est. Si liuent aut nigrescunt, praegresso praesertim regimine nimis calido, et a cutis inflammatione atrociori ortum hoc symptoma est, venam incidere expedit.

Siccatis morbillis, praesertim malignis, qui frequentissime superuenire consuevit morbi, peripneumonia, amphimerina, tussis, diarrhoea, ophthalmia, glandularum tumores, hydrops anasarca, ascites, cum curationibus suis, enarrantur. Ad ophthalmiam discutientia, resolutentia (quae saepe vero non sufficiunt, humoribus quippe per internas medicinas potenter alterantes, dulcem praesertim mercurium, alterantem Plummeri puluerem, guaiaci gummi cicutam, caet. corrigendis) et deriuantia laudantur.

P. 174. Anomalorum morbillorum nomen his tribuitur, qui a communi ordinarioque processu quam maxime deflectunt, iique aut benigni, aut maligni sunt. Morbillosoe etiam febris absque morbillis efflorescentibus existens, ex varioloso praesertim febris analogia, adstruitur, tandemque *rubeola variolodes* SAUVAGESII breuiter enarratur. Infinitio morbillorum

rum in epidemica simulque pestifera constitutione commodè instituitur.

Variolarum cognitio num ad HIPPOCRATEM p. 184. peruenit, dubium valde est, verosimillimumque, eas ab Arabibus primum esse descriptas. Ad febres minime, adeoque non ad synochum contagiosam, referendae sunt, quoniam benignissimae absque febre sunt. Non ab erroribus diaeteticis (vt de morbillis putauerat, at falso, Noster), sed a peculiari veneno, aeri, subtili, inflammante, diu integris viribus persistente, nascuntur. Nec ad eas auertendas sanguis e funiculo umbilicali in recens editis diligenter expressus, nec alia vlla nota encheiresis quidquam valet. „Certissimis ex factis obseruationibus, quae medicorum probatae fidei et summae auctoritatis cognitum est, non paucos, spontaneas aut artificiales variolas veras legitimasque expertos, secundo et tertio in easdem incidisse. „ Haecque obseruationes, magna ex parte notae, iam fuisse enarrantur. Vnius eiusdemque naturae esse venenum variolosum; et si quid interdum differat, omne discrimen in maiore aut minore virulentiae gradu consistere admodum credibile est: effecta autem eius pro quantitatis ratione viarumque, per quas in corpus ingressum est, diuersitate admodum variare, differentias autem ex aegri habitu, constitutione, aet. manare.

Praecipuum benignitatis in benignis variolis in p. 207. criterium febris cessatio est, postquam variolae eruperunt, quae tamen ut plurimum, suppurantibus variolis, exacerbatur. E benignis aliae, discretae, maturationis stadium longius et lentius percurrunt. Ptyaliimus subinde et in benignissimis obseruari solet.

Sunt autem inter variolas benignas atque malignas etiam mediae naturae variolae, quae scilicet transitum quasi

quasi quendam a benignis ad malignas constituunt. Malignae autem aut confluentes, aut discretæ sunt. Ad has crystallinae, siliquosae, verrucosae referuntur. Confluentium etiam quaedam minus perniciosae, siue benignae sunt, et ptyalismo, febre secundaria, caet. quidem stipatae, tamen sine plurima re tae affectione decurrunt.

Malignarum confluentium prima species *erysipelatosides* est, a MORTONO descripta. Altera, in qua sola facies erysipelatoso tumore afficitur, lethifera pariter, *morbillosa* Nostro dicitur, etiam a SYDENHAMO observata. Tertia complanatas variolas exhibet, ineunte suppuratione confluentes, non aequae ac priores feræles. Quarta *sanguineas* continet, gangraenosas, putridas. Quinta confluentes crystallinas. Aliae demum putridae, peticulis interstinctae, caet. sunt, et subinde in benignas natura, arte naturam adiuuante, mutari sinunt.

- P. 254. Variolas autem discretas aequae ac confluentes plurima symptomata comitari solent, inter quae primaria haec sunt: Phrenitis, quae aut ab inflammatione ante eruptionem, aut a suppuratione nascitur, lethargus, peticulae, exanthemata miliaria, variolarum apices nigri, siue gangraenulae, a necrotica variolosi humoris natura, seu ab ipsa humorum ad putredinem dispositione repetenda, eruptio difficilis natarumque depressio aut a vi vitali fatiscente, aut exsoluta nimis atque exsuperante pendens, vrinae suppressio, quae aut ob spasmodum, aut ob inflammationem locum habet, sanguinis sputum, haemorrhagiae, praesertim narium, oculorum inflammationes (catarrhalis maxime naturae), vomitus, alui fluxus, febres intermittentes, tussis, dolor osteocopus ad finem vergente morbo a veneni ad ossa decubitus. Omnia autem in varioloso morbo sympto-

mata

mata ad tria genera reduci patiuntur, inflammatoria, nervosa et putrida.

Quae ad prognosin in variolis faciunt, partim ex his desumuntur, quae morbum praegressa sunt, partim autem ex iis, quae eum comitantur. Si valetudo aegro prospera semper, neque ullus morbus, aut morbosa constitutio fuit, verbo si integra sanitate fruentem variolae occupant, spes est (at laepe dubia, quum saepissime valetudinarii maxime variolas benignissimas experiantur, etiam ii, quorum morbosa constitutio malis alias variolis fauet) aegrum euasurum. Constitutiones calidas, humidas, morbos putridos, exanthematicos dominantes malignas variolas reddere, observatio constanter docuit. In primo stadio rarum periculum est. (nisi a convulsionibus, quas aliquoties vidimus mortiferas.) In prognosi caeterum, quoad specialia symptomata, Noster admodum copiosus est.

In *curandis variolis* hoc animo tenendum est, p. 280. naturam summa ope niti, vt principium heterogeneum, quo instigatur, ad cutim critice, febris ope propellat. Indeque consequens est, omnia probe succellura, si naturae iste motus neque excedat, neque deficiat. Hinc humores a nimia cum veneno varioloso fermentatione, diaeteticis praesertim auxiliis, cauendi sunt, frigore praesertim, atque aëre continuo renouato. Media tamen quadam via in naturalibus variolis incedendum, eoque respiciendum, vt madida tepidaque cutis exanthematum egressui faueat. Sane aëre frigido temere corpori, calenti praesertim, admissio, in benignissimis etiam variolis funestae metastases subito natae sunt, in pueris praesertim ex infima gente, quorum conclauia contra aërem minus munita sunt.

Medendi variolis methodus ad summorum virorum, SYDENHAMI, MORTONI, HAENII, SWIE-

TENII, TISSOTI mentem praeclare exposita per singula morbi stadia transit. Purgatio alui in secunda variolarum febre non promiscue instituenda est, certoque, uti sanguinis missio, limites habet. Purgatio semper necessaria est, si pustulae exsiccantur, antequam debite suppurauerint, aut si ex materia intus resistente febris ardens oritur, nec non si pustulae pure probe turgent, nec pus e pustulis exstillat, nec per urinas defertur, si ptyalismus cessat et inflammationis internae symptomata conspicua fiunt: Abstinere autem a catharsi expedit, quam diu tumor faciei et pustularum inflammatio permanet et salivae rite cessat; si manus, detumescendo ore, intumescent, si sponte aluus fluit, aut ita liquata est, ut haec via corpus exhauriri timeatur. Sanies sub cuticula latens si incisa aut scissa sponte cuticula demittitur, aluus purganda non est, ne scilicet salutare naturae negotium turbetur. Non credendum est, in manu arbitrioque medici et in medicamentorum potestate positum esse, residuas morbi reliquias, siue sub cute adhuc haerentes, siue per corpus in circuitum acta, secernere et, quo conferat, euocare. Sordes quidem in intestinali tubo collectae atque coaceratae commode detrahi possunt malique succi quodam modo ad intestina prolici: sed hoc non semper ex animi sententia cedit, indeque post variolosum morbum residua mala intermissae purgationi vix tribui possunt. Ipsum adeo catharticum, veneno morbido ad interiora vocato, metastasin lethiferam inducere potest.

P. 365. Metastases variolosi morbi nimis succincte expositae sunt, neque quando variolosum venenum abscedat, nec qua ratione, nec quaenam efficiat, sufficienter dictum est. Nec sane ubique convenit, neque etiam si vires vigent, resolutionem abscessuum, prouti praecepit Noster, sanguinis missione tentare,

tentare, neque medicamenta alia, quae praecepit, sufficient. Oculorum etiam morbi, aliique, qui variolas excipiunt, nimis tenuiter pertractati sunt.

Ad *artificiales variolas* non omnis praeparatio P. 375. damnanda est. Infitio ad GATTI, V. Cl. mentem acu peragenda. Ipsa autem infitio pluribus ex causis naturalibus variolis praeferenda est.

Variolosa febris absque variolis siue variolarum eruptione finitur, quoniam mitius et volatilius forsan variolosum miasma febre exsolutum exanthematicis contineri nequit et in auras auolat. Ex contagio praegresso, epidemica constitutione, caet. cognoscitur. — Tandem de variolis spuriiis agitur brevissimis.

In altera *secundi voluminis parte* haec continentur:

Ab ineunte saeculo XVI. *peticularis morbus* in P. 402. Italia, deinde in vniuersa Europa innotuit. Is et primarius est et secundarius. Primarium vero esse inde demonstratur, quod, quando epidemice peticulae increbrescunt, hae subinde sine febre appareant et sanissimos corripiant, febris etiam eas haud raro sequatur. Deinde morbus iste naturae suae ad cutim contendere videtur, vti alii vere exanthematici morbi, neque vlla interdum arte impediri potest, quo minus cutim petat. Regimini aequae frigidissimo et medendi methodo frigidissimae, quam vtrisque calidissimis, superueniunt, et si etiam quidam, saeuiente epidemia, febre quidem, at peticulis non corripuntur, res eodem modo, ac cum variolosa febre absque variolis, se habet. Febri praeterea adiunctae sunt variae, multiplices. Quarto a febre die exanthemata peticularia prodeunt, et vix vnquam, nisi admodum anomalae fuerint, vltra septimum erumpere cunctantur: secundariae vero in prouectiore morbo, ad finem vergente, aut ad interitum,

itum, nisi calidius regimen eas praecipitauerit, apparent. Salubris etiam peticularum regularis eruptio, contra irregularis est: sua habent, quae percurrunt, stadia: verbo primaria esse, nemo facile inficias iuerit, qui morbo tali populari obseruando operam dederit. Febris peticulis adiuncta modo remittens, modo intermittens est, cortici vero Peruuiano non cedit. Plerumque quotidiana continua est, cum sudoribus remissione durante persistentibus. Discrimen inter primarias atque secundarias peticulas etiam ex colore cognoscitur; illae scilicet colore dilute rubro et roseo, hae purpureo sunt. Certissimum vero signum eruptionis tempus et epidemica constitutio exhibet. Benignae ubi eruperunt, omnium symptomatum remissio est, saltem articularum dorsisque dolores mire sedantur. Subinde pacatioribus omnibus post peticularum eruptionem febris cum eaque omnia recrudescent, tuncque pectoris praesertim anxietate praegressa miliaria peticulis superueniunt. In malignis vero morbus eruptione exanthematum non leuatur, imo, accedentibus nervosae affectionis et putredinis symptomatibus copiosissimis, intenditur. Inde etiam in cadaueribus putridae inflammationes, gangraena frequentissimae, indeque maligni morbi symptomata primaria omnia a putredine repetenda, atque subitanea quoque cadauerum putredo.

P. 45c. Morbo huic, cum epidemicus est, omnes obnoxii sunt, cuiuscunque aetatis atque conditionis. Quaedam regiones, humiles praesertim, illi magis obnoxiae sunt. Ruri ut plurimum morbus benignior est. Salubrium interdum locorum incolae magis, insalubrium e contra minus afficiuntur. Disti-
guitur petechialis febris ab aliis morbis, quod exanthemata petechialia in omnibus aegris apparent, quod primis statim diebus erumpunt, praemissa etiam purga-

purgatione, nec semper cum cacochyliae signis coniuncta sunt, quod sine vlla sensibili excretione euanescent, retropulsa aut cito euanescentia vitae periculum adferunt. Iisque notis etiam a symptomaticis peticulis distinguuntur.

Causae peticularum ab inedia a quibusdam, ab aëre stagnante, putrescente ab aliis repetitae, sed falso, sunt. In Etruria quum anno MDCCLXVII. grassarentur, altiora et salubriora loca magis, quam humiliora, vliginosa, occuparunt. Videntur adeo ab ipsa constitutione epidemica non aequali modo participare: exempla enim prostant, eas tribus annis, constitutione interea admodum variante, continuasse. Indeque plurimum ponderis coniectura nanciscitur, peticulas epidemicas ab aëre occultum aliquid et noxium, praeter primarum qualitatum alterationem habere. Inclinat Nostri animus, vt arbitretur, peculiare miasma id esse, quod in feruidioribus potissimum regionibus generetur, modoque, quo in alios propagetur, et agendi modo generatim cum varioloso miasmate plurima communia habeat. Neque semper sanguis in peticulis liquatus est, coactus adeo subinde atque compactissimus. Interdum in peticulis symptomata neruosa, interdum colliquatiua et putrida, interdum inflammatoria et coagulatiua eminent, interdum ex his alia aliis iuncta sunt, interdum omnia concurrunt. Peticulae ipsae in heterogenea materie, venenatae atque incognitae naturae consistere videntur, quae ab humoribus secreta ad cutim propellitur, hinc nec pro ecchymosis, nec pro inflammatiunculis habendae sunt.

Curatoriae indicationes cum exanthematicorum P. 479. morborum aliis conueniunt, et ad naturae motuum iusta moderamina redeunt. — Vomitus concitantia non semper dare expedit, neque semper, si ipse vomitus valet, qui saepe non a sordibus, sed a sola neruosi

neruosi generis irritatione origines habet. Symptomatum simul praecipuorum curationes enarrantur, meteosismi, cuius duae species describuntur, altera, quae ab aëre nascitur spasmus in intestinali tubo coërcito atque exsoluto, altera, quae ab atonia intestinalis tubi nascitur, atque complurium aliorum.

- P. 524. Peticularum benignarum atque mediae naturae historiae copiosae ex auctoribus, propriaeque Nostro enarrantur. Peticulas Faentiae anno MDCCLII. grassantes praecessere febres inflammatoriae, insurgentibus postea febribus lentis nervosis atque malignis cum phlogistica diathesi. His successere peticulae putridae, nervosae in plurimis, et in quibusdam inflammatoriae, sanguine etiam detracto corium pleuriticum exhibente. Raro homines moriebantur, iique ex abscessu ad cerebrum nato. Malignarum historiae ex OCTAVIANO ROBERTO et HASENÖHRL enarrantur.

- P. 535. *Miliaris morbus* peticulari tam affinis, ut olim vix vllum inter vtrumque discrimen poneretur, inter initia summam cum peticulis similitudinem habet, in progressu vero diuersitatem. Vtrumque morbum autem diuersum esse probat praeter alia alterum exanthema alteri saepe succedens. Notum veteribus, HIPPOCRATI inprimis atque AETIO, exanthema miliare fuit, multo tamen serius probe describi coepit, et credibile admodum est, veteres hoc exanthema pro symptomatico tantum habuisse. Tum primum accurate describi seorsim morbus coëptus est, quum Lipsiae annis 1652. 1653. 1654 in puerperas debaccharetur, ab eoque tempore pro peculiari morbo habitus est. Illud autem animadvertendum praeprimis est, nonnullos, visa epidemica huius morbi constitutione perniciosis symptomatibus stipata, miliarem morbum pro alio non habuisse, quam qui malignus semper, terrificus et paene lethalis

lethalis esset, reliquum benignum morbum ab hoc genere ablegantes.

Insignis quoad miliaris exanthematis origines diversitas conciliari poterit, inquisito praesertim eo, quod hae efflorescentiae cum aliis exanthematicis morbis proprii generis commune habent, quod Noster praeclare praestitit. Et primum quidem miliaria etiam sine febre dantur, quod ex plurimis auctoribus euincitur. *Morbus miliaris apyretus* Nostro dicitur, Germani *purpuram chronicam* dicunt. Alterum genus morbi *morbus miliaris pyreticus* constituit, qui febrem adiunctam habet natura et decursu multiformem, ut in peticulis. Papularum insignis differentia est, inepta vero morbi ab hac hausta distinctio: morbi enim indoles siue benigna, siue maligna, magis ex causis et symptomatibus, quam ex pustularum differentia, declaranda.

Historia morbi praeclare descripta est, nec quid p. 562. omissum, quod ad morbi peculiarem naturam cognoscendam vlllo modo conferre possit: pectoris praesertim symptomata, huic morbo ante eruptionem praesertim propria, praeclare et ad amissum descripta sunt. Eruptionis tempus incertum est atque a die morbi secundo usque ad 14 aut 16 protenditur. Sunt etiam constitutionum exempla, in quibus morbus ad quintam sextamque hebdomadam protractus est, papulis demum efflorescentibus. Communissimum tamen est, tertio aut quarto, rarius septimo die, exanthemata miliaria prodire. Si perfecta eruptio fuit, omnia sedantur, sin minus, febris excandescit vehementius, quod etiam retropulsis papulis accidere solet. Variationes etiam et symptomata accedentia morbo alias non solita, pro varia epidemiarum ratione, corporum, quae corripit, constitutione, caet. plurima habet.

Con-

Contagiosum morbum esse superioris aevi medici credere omnes, nostri pauci. Esse tamen verissimum est. Ipse Noster vidit, incidisse quendam in eundem morbum, postquam sudorem aegro miliari febre affecto abstersisset morbumque suscepisset. Nec alia eiusdem tenoris exempla defunt. Vti variolosa febris sine variolis existit, ita et miliarem absque miliaribus existere credibile est. Vidit saepius Noster, miliarium epidemiis grassantibus, febres omnia aut pleraque miliarium symptomata exhibentes, vna excepta exanthematum eruptione.

Signa morbi iam ante eruptionem exanthemati plurima sunt. (vniuersa febris indolem peculiarem habet, quam qui bene cognitam habuerit, vix in miliarium praedictione delinquet). Crebrae horripilationes, sudor certae naturae; odoris, pectoris oppressio (peripneumoniam saepe mentiens, quam adeo aliquoties cum eminentiore pulmonum inflammationum signo, sputis sanguine tinctis, stipatam vidimus), inquietudo, moeror aegrotantium, nervosa symptomata febris per cutem depuratoriae intermitta, stupor digitorum pungitiuus, (saepe a nobis in exquisita febre miliari non obseruatus, subinde exanthemati, vbi foras protrusum est, superueniens), pulsus intermittens, ordinate miliaria instare significant.

p. 576. Malignitas a febris subdola natura pendet. (miasma vero tale est, vt facile talem subdolam febrem inducat) Irregularis morbus aut quoad exanthematum eruptionem, aut quoad alia symptomata est. Laruatus etiam non infrequens est, saepiusque febrium inflammatoriarum pectoris, rheumatismi, apoplexiae, erysipelatis specie, caet. incedit. Cognoscitur tunc ex eo potissimum, quod morbus, quo se tegit miliaris, semper insoliti quid habeat, et contra soliti quid ei deficiat, quod denique medicamenta

utilia alias utilitatem non adferant. Pectoris etiam affectiones, profusi sudores, nervosa symptomata, symptomatum ipse a mitioribus ad difficilia magis transitus aliquid peregrini subesse indicant. Complicationum postea a larvatis miliaribus differentiae, notae, species, signa, diligenter enarrantur.

Prognosin quod attinet, morbus illo fallacior, p. 597. ac qui magis infidus sit, vix existit, ita ut „quando is „mili curandus est, nunquam magis sollicitum me sentiam.” Excipitur tamen apyretus et chronica purpura (sat quoque subinde fallax et, retrogressa praesertim, subito non valde raro lethalis.) Periculum ex affectionis intensitate aestimatur. (praesens quidem: non semper futurum.) Deterrimum in decursu morbi signum paupor est et mortis timor, qui quandoque, per se lethiferus, sine aliis malis signis, subito, noctu, superuenit.

Circa proximam febris miliaris causam acriter a medicis disceptatum est. Morbum tamen ex peculiari proprioque miasmate nasci indubium paene est atque praestantissimorum practicorum observatione confirmatum, qui morbum et frigidissimo regimine praegresso ortum saepe observarunt. Ipse etiam Noster vidit, morbum nullo saepe modo posse praecaveri, nec frigidissimo regimine, nec sanguinis missionibus crebro, imo septies repetitis, nec purgantibus, nec emeticis. Hoc miasma *peculiare istud lymphae vitium, vix determinandum*, complectitur, quod plurimi medici causam morbi constituere statuerunt: verum incognitae hactenus naturae est, neque acidum, neque septicum, neque putridum.

Vtrum hoc miasma sponte in homine nascatur, p. 632. an alibi natum extrinsecus in nos irrepit, dubium quidem est, at non absonum, vtrumque statuere. Nasci sensim ex impuri, squalidi, viginosi aeris in

corpus humanum viuum effectibus plures historie probare videntur.

Antidoton specificum morbi haecenus desideratur. Generaliores indicationes sunt, vt acre miasmatis obtundatur, vt eius separatio, excretio, adiuuetur, vt calidum generatim regimen vitetur, blandis diaphnoicis insistatur. Transitus postea Nostro per singula medicamentorum auxiliorumque genera est ad miliarem febrim commendatorum. Vesicantibus parum vtilitatis, nisi lapsis admodum viribus, tribuitur. Acida eruptioni generatim obsunt, et effectibus magis tollendis idonea sunt, quam causae morbi. Tandem quae ad regimen pertinent, exponuntur.

p. 670. *Miliaris puerperarum febris* a morbo miliari primario non differt, nisi periculo maiore: causam enim non diuersam habet, neque a lacte generatur. Morbi insuper decursus semper idem est, periculosior tantum in puerperis. Retropulsio papularum aequae periculosa est.

XIX.

Institutionum medicinae practicae, quas praefegit IO. BAPT. BURSERIVS DE KANILFELD, volumen tertium. De praecipuis singulorum corporis partium morbis ac primum de iis, quae ad caput pertinent. Mediolani MDCCLXXXV. typis imperialis monasterii maioris. Vol. III. pars prima. 315 pagg. pars altera. 347. pagg. in 8. Lips. ap. Gleditsch.

Praefatio Auctoris notatu dignissima atque utilissima plura de incongruis istis morborum divisionibus et systematibus nosologicis recentiorum continet. Deinde typographus mortem viri doctissimi

Erissimi medicisque omnibus desideratissimi enarrat, quae illum XII Cal. Ianuar. MDCCCLXXXV. vix primum et sexagesimum aetatis annum agentem facto praematurato sustulit. Morbus lethiferus ex abscessu dextri renis et vesicae natus est labe celerrima doctissimum virum iugulans. Natus erat Tridenti in Cenomanis. Patauii et postea Bononiae medicinae studuit, deinde apud Fauentinos in Aemilia medicinam per XX annos et cum laude plurima exercuit, ornatus tandem a CLEMENTE XIV. in Ferrariensi Athenaeo professoris medici munere, scutatorum septingentorum salario annuo ipsi constituto. CAROLVS postea Firmianus, Ticinensis academiae studia e squalore restituere cogitans, BURSERIVM vocauit, eique chemiae praxeosque medicae prouinciam demandauit. Spem tandem facit typographus, fore, vt reliqua Auctoris volumina de pectoris et abdominis morbis proxime edantur.

De capitis dolore in hoc volumine primum agi p. i. tur. Caussa doloris subinde in sanguine in sinibus durae matris in polypos conrescente sita videtur, cadauerum incisionibus hos saltim exhibentibus: subinde secundaria oculorum inflammatio accedit, atrocissima, in suppurationem transiens. Vidit Noster in virgine, quae hoc morbo laborauerat, suppurationis ante obitum oculo palpebrisque, cadauere inciso omnia inter oculi integrum adhuc bulbum musculosque pure referta cerebrique lobum anteriorem et sinistrum vsque ad ventriculum eiusdem lateris suppuratione absumtum. Dolor altius situs ex profundiore sensu cognosci dicitur. Deinde signa doloris sanguinei, serosi, pituitosi, a vermibus in sinibus frontalibus, naribus, sympathici, caet. enarrantur, nec non peculiarium eiusdem morbi specierum, hemigraniae, oui, clauis hysterici. Difficillime dolor ab organico vitio aliquo natus cognoscitur. Vidit

dit Noster in viro, qui dolore capitis atrocissimo, cito loco adscripto, laborauerat, cystidem pure plenam inuolucro crasso cinctam in dextro cerebri lobo, eodem in loco, vbi aeger acutissimum dolorem senserat. Rubentem tumorem, steatomati similem, in dextro anteriori cerebri lobo vidit in sene, quem sebris crebro recidiua cum capitis dolore iugulauerat. Mulier post scabiem retrorsum pulsam in cephalam atrocem incidit. Dissecto cadauere, in medullari posterioris cerebri lobi parte abscessus pure plenus inuentus est.

Curatio praeceptis nimis generalibus comprehensa est. Hemispherae quoad pathologiam atque curationem nulla sufficiens mentio facta.

p. 53.

De hydrocephalo et spina bifida, siue aquo-spinæ tumore. Causa, quae hydrocephalum efficit, cum MORGAGNIO in infundibuli cerebri et glandulae pituitariae statu praeternaturali sita dicitur. Nescitur itaque, ex Nostri mente, id vitium, si pituitaria glandula aquae neque recipiendae, neque transmittendae amplius idonea est. — In bifida spina, sub qua tumor quicumque aquosus spinalis medullae intelligitur, aquae aut a cerebro destillant, aut in ipsa vertebrarum theca natae accumulantur. Omnia fere secundum MORGAGNII mentem exposita sunt, nec recentiores de hydrope cerebri et medullae spinalis observationes notae Nostro fuisse videntur. Ipse Noster, quae circa diagnosis hydrocephali interni FOTHERGILL protulerat, exemplis confirmata vidit, vbi malum summum culmen attigerat, dolores capitis atrocissimos, modo vniuersim diffusos, modo ad partem restrictos, coma vigil, artuum tremores, mentis emotiones, et quod notandum maxime, aphoniam subinde recurrentem, pulsus raros, magnos, modo celeres, paruos, summopere varios.

Curatio

Curatio in eo consistit, vt omnes excretiones promoucantur. Mercurialia, fatua adeo cinnabari non excepta, laudantur. Ad spinam bifidam fetaceum commendatur.

Ad primariam *agrypniam* potus caffè laudatur.

De apoplexia. Varia auctorum nomina prae-P. 89. elare exponuntur. Causae in quacunque eo comprehenduntur, quod vasa menyngum aut cerebri nimum replere, distrahere, obstruere, dirumpere, dilacerare, arrodere, comprimere, adeoque circuitum humorum in cerebro turbare possit. Num autem sanguinis a quacumque causa inopia apoplexiae, aut potius animi deliquio intensiori, origines dare possit, dubius Noster haeret, nec satis tenet, an ex eiusmodi causa occumbentibus apoplexiae definitio conueniat. Neque obstructions artierum praecipuarum, quae sanguinem ad caput vehunt, haftenus demonstratae sunt. Nec ob causarum summam varietatem, his potest assentiri, qui a cerebri compressione omnem apoplexiam deducendam censent.

Differentiae apoplexiae a Nostro stabilitae haec sunt: *uniuersalis, particularis*, (quae tamen diuisio ex sequela morbi, paralyfi nempe, penitus hausta est) *vera atque exquisita, spuria atque leuior*. In opposito laesioni latere vt plurimum symptomata sese manifestant: laeso tamen cerebello in eodem latere vt plurimum symptomata obseruantur, quae non semper in resolutione, sed etiam in conuulsione subinde sita sunt, si nempe irritatio compressioni praeualeat.

Deinde paralyfis secundum systematicorum pla-P. 120. cita mentemque enarratur. Vidit Noster aliquoties motum restitui, sensum vero nequaquam. In hoc phaenomeno explicando forsan is propius a vero erit, qui neruos musculis mouendis dicatos suam vim

vim acquisiuisse dixerit, non eos vero, qui ad curam pertinent, siue quod eodem recidit, nervos fortasse, qui a spinali medulla originem habent, releuatis fuisse, eos non aequae, qui a nerui intercostalis trunco magna ex parte suppeditantur.

Causales apoplexiae diuisiones, ad quas caeterae species omnes reduci possunt, tres sunt, apoplexia scilicet sanguinea, serosa et conuulsua. Circa serosam apoplexiam probe notandum est, non semper aquas magna copia in cerebro profundi debere: sufficere paucam, irritandi potentia praeditam, cerebrum conuellentem, aut etiam subito, praegressu externis siue internis causis validioribus, profusam. Conuulsua duplex est, idiopathica sympathicaque. Illa a spasmodis in cerebro ipso (at notae horum spasmodorum desiderantur!), haec a spasmodis remotas partes occupantibus oritur. Efficiunt hanc apoplexiam ex Nostri sententia spasticae contractiones ad arteriolas usque minimas cerebri ita propagatae, ut spasmus contractis atque affectis iis commercium inter corticem atque medullam atque inter hanc et reliquas partes interrumpatur.

Prognosin quod attinet, sanguinea apoplexia periculosior est, quam serosa, vtraque haec, quam conuulsua, quae post aliquot horas utplurimum excretionem quadam auctiore soluitur.

p. 170. Curatio secundum probatissimorum medicorum placita exposita est, et ita quidem, ut primum sanguineae apoplexiae curatio enarretur. Vomitus arte concitati in hac apoplexia noxae praeclare expositae sunt. Ipse Noster vidit saepius datum ab aliis emeticum, et vehementer doluit, hemiplegiam vel leuem et particularem apoplexiam ilico in validam et vniuersalem, fortem vero in mortem transisse. Exempla felicitis morbi, emetico dato, sanationis naturae adscribendae sunt validae, nec aduersa medici-

ne semper opprimi patientis. Nec a sympathico vomitu, crebro post apoplexiam ingressam nascente, ad vomitum arte concitandum indicatio sumenda est; is enim a cerebro turbato oritur.

Alcali volatile recentioribus decantatissimum (quod adhibitum a nobis in serosa apoplexia manifeste nocuit) ad apoplexiam et mortem apparentem a vaporibus mephiticis tantum commendatur. Tandem ad soporosos effectus, paralyfin vniuersalem, particularem, medicamenta ex probatissimis auctoribus proponuntur.

De catalepsi, ecstasi et somnambulismo. Catalep. p. 197.
 sis in perfectam, rarissimam, et imperfectam spuriae diuidi debet, in qua catalepseos generatim quidem symptomata eminent, morbo vero aliquid adsociatum est, quod perfectae catalepsi non conuenit. Proxima catalepseos causa liquidi nervosi in nonnullos nervos influxus, quies vero in omnibus aliis esse videtur, et quidem talis, ut aliqua actio in nervis, qui musculis voluntario motui addictis inferuntur, permaneat, sensorium vero commune, consopitum quasi conquiescat. Spuriae catalepsi ecstasis etiam adscribenda est.

Somnambulismus in vulgarem et furibundum dividitur, isque ille est, in quo post breuem somni aut stuporis speciem homo statim non consueta munia obit, sed insolita et quasi praeter consuetudinem et furentis in modum aggreditur facere. p. 214.

In catalepseos paroxysmis a quibuscunque medicamentis calidioribus et acrioribus cauendum est, praesertim si a causa irritante ortum duxerit. Ipse Noster catalepsin furibundo somnambulismo complicatam in virgine curavit sanguine ex vena iugulari emissio. Extra paroxysmum curatio pro causarum diuersitate, earumque notis instituenda est.

p. 228. *De sphacelismo cerebri* HIPPOCRATIS, *sive cephalitide*. Morbus est, de quo recentiores raro scripserunt, at veteribus notissimus, a Nostro saepius visus. Acutus dolor occiput praesertim excruciat ad collae vertebrae atque ad vniuersam dorsi spinam protensus, comitante ardentissima febre, sensum ita obruente, vt saepe etiam potum aeger non cupiat. Simul facies sanguine turgida, oculi fixi, prominentes, stupor, surditas, loquelae difficultas, sensus interceptus, delirium anxium, tandem languor, insensibilitas, mors apoplecticorum. In pueris saepius vidit Noster resolutionem vnius lateris aut opisthotonum, aut motus conuulsuos aliqua in parte, inprimis circa faciem, mortem praecedere. Tertio aut quarto morbi die aegri vtplurimum moriuntur. Spem, si qua superest, pollicetur narium haemorrhagia larga. Cadauera cerebri, cerebelli corruptionem, sphacelum, abscessum, suppurationem, exhibuerunt. Sexennis puellae hoc morbo extinctae cadauer haec exhibuit: Dura mater cranio adhaerens sanguine plurimo vasa distenta obtulit. Pia mater solido durior, vix discindenda. Externa cerebri superficies corrupta, putrida, coloris plumbei fuit, intacta vero, quantum per sensus explorari poterat, medullaris substantia. In reliquo cerebro nil praeter naturam.

Differt morbus a phrenitide et natura, et phaenomenis. Sphacelismus enim in dolore capitis repentino et acuto cum dolore consistit. Differentia etiam eiusdem morbi ab aliis, cognatis, probe notata est.

p. 244. *De delirio variisque eius generibus*. Primum de phrenitide, maxima ex parte secundum medicorum aliorum placita, agitur. Propria tamen Nostro quodam modo phrenitidis diuisio in veram spuriamque est, gradu delirii a vera differentem, nec non diuisio

diuisio vtriusque in sanguineam, serosam, mixtam. Sanguinea in eam, quae phlegmonosae inflammationi, et in eam, quae erysipelatosae accedit, diuiditur. Serosae altera a viscido, crasso et mucoso humore, altera a lymphâ tenuiore oritur.

Paraphrenitis diaphragmatis inflammationem non semper comitem habet. Vidit ipse Noster in viro, quem diaphragmatis inflammatio subito iugulauerat, singultum quidem, at nequaquam delirium.

De *mania* et *melancholia* vix, nisi iam aliunde nota, proferuntur. Camphora in vtroque morbo. Nostro tunc tantum prodesse videtur, si sensibilitas nervea tantum excedere videtur, non vero irritabilitas. Opium etiam maniacis plurimum profuit.

Alterâ tertii voluminis pars haec continet: P. II.

De *neruorum distensione et rigore*. Species ex auctoribus copiosissime enarrantur. Causa omnium proxima est violenta atque inuoluntaria musculorum contractio, ab *irritabilitate Halleriana* praeter naturam aucta, aut in antagonisticis minuta pendens.

Tetani sedes in cerebro, frequentior tamen in medulla spinali est. — Epilepsiae subinde insultus tam diuturnae durationis sunt, vt Noster iuuenem sacerdotem viderit, insultibus huius morbi atrocissimis, per XX horas durantibus vexatum. — Imperfecta epilepsia Nostro est, quae cum aliquarum tantum partium motu clonico fit, aut in qua non omnes sensus, nec omnino, suppressi sunt. p. 23.

Ad conuulsiones puerorum a dentitione difficili ipse Noster liquore cornu cerui succinato vtiliter vti est (nos non aequè). Si a retrograda materia, quae exanthematum forma cutem occupauerat, ortae sunt, praeter antispasmodica dari iaceae tricoloris pulvis debet, qui vim certe possidet, qua crustae lacteae materies extrorsum propellitur. — In tetani

curatione ab opio nimia dosi dato, noxas saepe vidit Noster tales, ut adeo cum morbo aegri simul vita exstingueretur. Tetanum vniuersalem sympathicum vidit ex vulnere in metatarso pedis, quod sibi falce inflixerat rusticus quidam, iusto citius coalito. Huic profuit inprimis balneum aquae calidae et vulneris apertio ac renouatio, ut pus aut ichorem contentum effunderet. — Confirmatam numerique absolutam omnibus Sti Viti choream in puella duodecim annorum, quae ante aliquot annos eodem morbo diu laborauerat, solo florum zinci vituto, cito ac iucunde curauit. Cinnabaris natua inter specifica epilepsiae ceu efficacissimum resolvens, admodum laudatur, multum etiam virium vitico querno tribuitur. Mercurius dulcis, aliaque praeparata mercurialia epilepsiam saepius sustulerunt. Specifica copiose, at absque obseruatione propria, enarrantur. Semper tamen in curanda epilepsia corpus vniuersum mutare medicinis, quam epilepsiae specificis ob stare, conuenit.

p. 102. *De vertigine.* Causam eius proximam quod attinet, ad summum cum probabilitate quadam dici potest, in vertigine modo lentem crystallinam fortasse aliqua adhuc ignota causa obliquam reddi, inclinari aut inaequaliter commoueri, modo bulbum oculi a musculis inaequaliter et spastice contractis aliquam figurae et positus mutationem subire, modo retinam, neruum opticum, cerebrum ipsum nervosque auditui, tactui, motuique inservientes ita affici, ut in spasticis conuulsivisque morbis afficiuntur. — In curatione stercus etiam pavonis inter specifica recensetur.

p. 114. *De ophthalmia aliisque oculorum vitiis.* Ophthalmiae historia atque curatio vix debite et concisè nimis, omis sis pluribus, quae ad cognoscendum et curandum morbum pertineant maxime, et ex aucto-
ribus

ribus tantum enarrata est. Deinde pterygion, onyx, hypopyon, corneae maculae et pustulae breuiter, nec tyrónibus vtiliter satis pertractantur.

Nec in suffusione enarranda fere copiosior est. Imo contra medicorum oculariorum mentem suffusionem lacteam, purulentam, cysticam, spuriam vocat. Nec fidae obseruationi respondet opinio Nostri, qua adferitur, immobili existente pupilla visum recuperari nullo modo posse. Medicamenta interna ad suffusionem tam auertendam quam curandam laudantur plurima, quae tamen, certa medicorum oculariorum obseruatione, vix vnquam probatos successus ediderunt. Ad maturitatem cataractae etiam plurimum respicitur, quam Noster tunc adesse dicit, si visionis obscuritas non amplius increfcit adeoque ad summum suum gradum peruenit. Tunc, ut fructus e suo pedunculo, sic ipsa e sua sede cataracta facile excuti potest. — Depressio extractioni generatim praefertur: verum antiqua DAVIELIS methodus cataractam extrahendi tantum nota Nostro esse videtur.

De grauedine, coryza et phlegmatorrhagia. Prio. p. 170. nis morbi caussa proxima videtur congestio sanguinis et feri in vasis, cellulis folliculisque membranae pituitariae et adfitarum partium, non raro ad leuam inflammationem accedens. In coryza secretoria vasa et mucosi folliculi magis affecti sunt. In phlegmatorrhagia frontales sinus mucum copiosius demittere videntur. Curatio antiphlogistica et leniter diaphnoica est.

De narium haemorrhagia capitulum suetam curandi rationem complectitur.

Otalgia in inflammatoriam et non inflammatoriam diuiditur. Subinde folliculi sebacei, siue glandulae, a quibus cerumen aurium secernitur, alicubi obstruuntur et tuberculum aliquod formant, quod,
fi

si inflammationem contrahit, otalgiam excitat et facile abscedit. — Surditas, si vlllo modo curabilis est, gargarismatibus resoluentibus, acribus, optime curatur, praesertim si a seroso vitio nata est.

p. 207. *Dentium dolore* pertractato, transitus ad tumores glandularum parotidum et maxillarium, vulgo *orechioni* dictorum est. Est autem hic parotidum et maxillarium glandularum tumor, quando hae partes repente intumescunt et dolent, nec diu, ne grauib, aut saltem non periculosis symptomatibus, si recte curentur, stipantur, breuique et perfecto resoluuntur. Puerorum maxime morbus est, in Germania quoque frequens, epidemicus, neque tunc adultis parcens, Galli *oreillons* dicunt. Plerumque hyeme, saepius vere, post subitas aëris mutationes homines inuadit. Parotides primum intumescunt cum tensiuo dolore et absque colore cutis mutato. Simili modo deinde maxillares etiam glandulae afficiuntur. Tumor mole varius et figura est. Febrem mitior tumor non comitem habet et ante septimum diem resoluitur. Si grauior est, febrem vtplurimum remittentem comitem habet. Tunc vero etiam morbus antiphlogisticis et eccoproticis facile cedit. Detumescente tumore, facile eius materies ad testes defertur, quo casu cum scroti tumore testiculi phlegmone vera corripuntur, cum intensa febre. Haec metastasis ab HIPPOCRATE iam visa a Nostro Fauentiae frequenter obseruata est, nec vnquam tumor in suppurationem transit debita antiphlogistica medicina adhibita. In feminis pari modo morbus ad inguina transfertur. Progrediente et inclinante morbo plurimi vomitum copiosum experiuntur, qui antispasmodicis vtplurimum cedit et a spasmu oritur, in iis praesertim, qui metastasin ad inguina non experti sunt. Aliis ad caput metasta-

ses, hemicraniam excitantes, fiunt, aliis hydrops, eodem modo, quo post scarlatinam, superuenit.

Morbus eruptiuus esse et ad exanthematicorum genus pertinere videtur. — Neminem vnquam ex hoc morbo periisse constat. (Morbum hunc in Germania, vt iam dixi, frequentem et ipse passus sum. Nomen illi in Saxonia nostra est *Ziegenpeter*, forsaneqm ob causam, quoniam lanae succidae impositae facile cedit. Febrem ingentem vtplurimum sociam habet, at periculi expertem, catarrhosam. Neque vlli, quantum ego noui, funestus est, quam ob causam etiam nostrates medicum raro in consilium vocant, spē freti, vt morbus, externo auxilio dicto adhibito, potoque infuso theiformi ex herba quacunque diapnoica, facile cedat.)

Linguae inflammatione breuiter pertractata, de p. 230.
Angina fuse scribitur. Probe notatur, subtilem istam anginae diuisionem quoad sedem, si vnquam, raro tamen, locum habere, enarrantur tamen anginae pharyngeae et laryngeae atque trachealis symptomata. Deinde, pro causarum diuersitate stabilita diuisione, angina inflammatoria, catarrhosa, seu aquosa atque gangraenosa maligna pertractantur.

Est etiam anginae vlcerosae benignae species, p. 303.
gangraenosae affinis quidem, quam febris non magna praecedat et ephemerae similis, et in qua albae, exiguae atque dolentes pustulae obseruantur, scorbuticis praesertim atque cacochymicis familiaris.

Angina trachealis, siue cynanche the croup ab Anglis dicta, copiosissime describitur. Aliae deinde anginae species, *conuulsua* BOERHAAVII, *paralytica*, ad quam plures deglutitionis interceptae species referendae essent, *Valsalviana*, quae ab osse hyoide luxato ortum ducit. In hac, quam et Noster ipse vidit, diagnostica symptomata haec sunt: Nil cibi potusue assumi aut degluti potest. Interdum summi

mi et crebri deglutiendi conatus accedunt, quasi globus in faucibus esset. Larynx e sua sede deiectus et velut incompositus apparet. Tumor inter hunc et musculum sterno-mastoideum cernitur, eoque loco, quo eleuatio est, si contrectetur, dolor percipitur. Reposito hyoide osse omnia in pristinum statum restituuntur, quod additae VALSALVAE, MOLINELLII Nostrique obseruationes probant. Tandem dentis euulsi et in asperam arteriam illapsi historia memorabilis enarratur.

XX.

De vasis cutis et intestinorum absorbentibus plexibusque lymphaticis peluis humanae annotationes anatomicae cum iconibus, auctore IOANNE GOTTLÖB HAASE, Med. D. anatom. et chirurg. in academia Lipsiens. Professore publico ordinario. Lipsiae, apud lunium. MDCCLXXXVI. in fol. cum tabulis aeneis quatuor consummatissimo studio a L. FISCHER, in theatro anatomico Lipsiens. profectore, ad naturam delineatis atque aere sculptis. II plagg.

Anatomicorum studium postquam a nervorum doctrina ad vasorum absorbentium genus transiit, illius amor clarissimum auctorem et de re anatomica Lipsiensi meritissimum in laborum societatem traxit. Maxime autem animum ad scribendum excitarunt experimenta, quae expectationi respondabant, et, compulso mercurio in ipsa cutis vasa globulisque eius in eorum absorbentes radices et ad corpus reticulare usque coactis, spem longe superabant. Indeque natae sunt hae, quas nobis obtulit

et ex variis cadaueribus collegit, obseruationes summo studio et miranda penitus diligentia factae.

Disputationem autem suam, Lipsiae 1778. editam de motu chyli et lymphae glandulisque conglobatis cum nouis suis experimentis ac laboribus comparasset, in ea multa esse intellexit, quae dilutius ac clarius nunc, post tot experimenta, exponi possent, alia vero, quae mutatione, illustratione, emendatione, egeant. Eaque omnia in altera libri praeclari sectione diligenter, pro experimentorum ratione, copia, certitudine exposita sunt.

Prima sectio *vasa cutis et intestinorum absorbentia plexusque lymphaticos peluis* exhibet. Primum proponitur *vasorum lymphaticorum repletio* mercurio facta. Hydropicorum cadauera eiusmodi experimentis maxime, obeforum minime, conueniunt. Lymphatica vasa, vt in crure et brachio a Cl. Auctore obseruata sunt, fila longiora referunt, venis saepissime apposita, aequali fere diametro versus glandulas procedentia, tenuia admodum, et, si per interuallum aliquot pollicum separantur a partibus proximis, aliquid glandulosae substantiae iis adiectum est. Eiusmodi lymphaticum canalem a latere saphenae venae magnae deprehensum incidit Cl. Auctor, eique vitreum cylindrum cauum, cuspide e chalybe parata et diametro vasis apta immisit. Cauendum in incisione vasis diligenter est, ne pars eius posterior simul incidatur, quoniam mercurius, vase non excipiendus lymphatico, tunc in telam cellulosam effunditur. Indeque etiam instrumentum eadem directione orificio inferendum est, quae ipsi vasi est, saltem eo respiciendum, vt cum vase instrumentum angulum satis magnum efficiat. Eleuato cadaueris pede hoc modo, vt angulus inter eum et truncum obliquus esset, et pelui ab inferiore parte versus pectus non nihil elata, effectum est, vt tres fere librae mercurii per tubum

bum vitreum sensim, trium horarum spatio, in corpus subreperent. Si ad inguinales glandulas pervenit mercurius, tardius paulo illius iter est, ob visorum in glandulis anfractus: his vero superatis celerius iter suum emetitur, tandemque, nisi motus interrumpitur, ad ductum thoracicum pervenit atque ad ipsam usque subclaviam venam accedit. Mercurium sane Noster, in suis experimentis, non solum in pectoris, sed in abdominis etiam venis reperit.

P. 5.

Iniectione anatomica feliciter absoluta, Noster cutem inieci femoris studiose cauteque incidit. Nonnulli trunci lymphatici sublimiores et cuti propiores statim sese obtulerunt, inter quos quidam cum cute prorsus uniti erant. Hi pressi mercurium in lateralia atque reticularia vasa copiose demiserunt, quae vero, si vrgeretur pressio, sensim evanescebant, mercurii globulis simul in cuticulae superficie haerentibus. Eaque vasa absorbentia fuisse et id confirmabat, quoniam cuti, qua vascula haec continebantur, crassities vix maior, quam tenuis chartae scriptoriae, erat.

Vasa lymphatica tam supernorum articularum, quam infernorum, vel superficialia, vel profunda sunt, inter illa autem alia superficialia sunt et cuti adnata, alia musculis propria. Super genu decem, sedecim, pluresue trunci adscendentes cernuntur; decem circiter in suo cadauere Noster inuenit, longe plures MASCAGNIUS. In pelui quinque plexus lymphaticorum vasorum numerat, quorum primum obturatorium nominat, vasis maioribus constantem, quae glandulas, vasis obturatorii sanguiferis nervoque cognomini circumpositas nunc intrant, nunc egrediuntur, ut se aliis insinuent, quae a latere interno arteriae iliacae externae descendunt. Alter plexus ischiadicus est, ab ischiadica incisura magna, cui appositus est, ita dictus. Is cum obturatorio vasa demit-

demittit, quae ab interno latere arteriae hypogastricae et pudendae communis in truncos colliguntur, qui partim ad lumbares glandulas abeunt, partim ad locum bifurcationis maiorum vasorum attolluntur, et cum illis oppositi lateris anastomosi iunguntur. Tertius plexus iliacus internus est, quem arteria iliaca externa et hypogastrica intercipiunt. Iliacus externus, qui quartus est, locum inter arteriam venamque iliacam externam et psoam musculum habet. Quintus, ex quarti truncis ex parte formatus, hypogastricus est, qui in loco bifurcationis vasorum maiorum, aortae videlicet atque venae cauae, reperitur, vasaque simul a plexu iliaco externo atque interno recipit. Omnium plexuum hactenus memoratorum vasa ante truncum aortae diuisae venaeque cauae adscendunt et plexuosa tela cum glandulis, ante aortam et venam cauam reperiuntur, copulantur. Iique plexus cum originibus suis, decursibus, anastomosis, usque ad insertionem in subclauiam venam iconibus additis apposite illustrantur. Lymphatici riuuli viscerum omnium abdominalium atque thoraciorum, si tandem in communem canalem confluunt, is a vertebra lumbari secunda et prima per abdomen et thoracem ad insertionis locum dirigitur.

Quaestionem nunc mouet Cl. Auctor, vndenam p. 13. prima exteriorum vasorum inhalantium siue absorbentium cutis lymphaticorum origo sit deriuanda. Triplicis generis pori in cuticula sunt ponendi, quorum alii ad vaginas pilorum, alii ad folliculos glandularum pertinent, alii demum perspirabilem materiam efflant et tenues particulas reabsorbent. Externae horum vasorum partes in confiniis cutis et corporis reticularis MALPIGHII ita ponit Noster, ut ea sorbentibus osculis a reticulari membranula epidermidis incipiant. Hae radices e papillis vilisque

lisque cutaneis natae tandem in trunculos cutaneos subcutaneos confluunt. — Lacteorum vasorum origines a cauo membranaceo ex villosa intestinorum tunica deducuntur, similitudoque in his quaedam inter vasa lymphatica cutis, etiam quoad rete, quod format, intercedit. Decurrunt vasa lactea, postquam a villosa tunica per nervoso-cellulosam et musculosam penetrarunt, inter hanc, et membranaceam a peritoneo natam ita, vt magno, et fere longitudinali arcu arterias et venas intestini decussent, neque eandem cum vasis sanguiferis directionem habeant.

P. 17.

Altera sectio dissertationem *de motu chyli et lymphae glandulisque conglobatis* iterum editam, emendatam, multum auctam et cum nouis experimentis et iconibus collatam exhibet. Ampullae, in villosa intestinalis tubi parte, quas negauerat in dissertatione sua, post experimenta CII. virorum *CARUS SHANK* et *SHELDON* statuuntur, dissentit vero *NOSTER* a *LIEBERKÜHNIO*, qui has ampullas primum descripsit, in eo, quod motum peristalticum intestinorum pro motu chyli in ampullulam causa non agnoscat, quoniam huius motus vis tanta cogitari vix potest, quae chylum in angustam ampullulae aperturam vrgeri possit, neque aliorum humorum exempla desunt, qui aliis, quam pressione, causis in corporis interiores partes suscipiuntur. Causa potius, quod chylus in vas lacteum intret, non alia est, quam vis illa capillaribus lacteis indita vasis, qua, quidquid fluidi orificiis applicatum est, attrahunt, tamque longe a cauo intestinali remouent, quam diameter vasis diametrum capillaris canalis non excedat. Eadem vis etiam lymphatico vasi cuique tribuitur, qua humorem in cellulis cavisque contentum absorbeat. Ad eamque absorbendi vim vita et irritabilitas praesertim conferunt, quibus efficitur, vt tuborum
capilla-

capillarum more tam obliquo, quam perpendiculari situ, liquidum absorbeant. Tenacitas etiam absorbendorum liquorum efficit, ut a fugente canale facile suscipiantur.

Chyli resorpti propulsio tum a noua portione resorpta, tum a propriis, in ipsa vasis structura positis viribus repetenda est, valvulis inprimis retrogradum motum praepedientibus atque motu quoque eodem tenore, quo vas amplius euadit, progressiuo faciliore reddito. Irritabilitas praeterea, qua pollent, non obest, quin putemus, haec vasa ex fibrosa substantia constari, quae cum musculari plurimam similitudinem habeat. Circa conglobatas glandulas experimenta instituta suadere videntur opinionem, glandulas istas nil aliud, nisi vasorum lymphaticorum copiosissima anastomosi coniunctorum plexus esse, eorumque fabricae auxilio lympham, per tot angustos atque toties flexos canales prouectam, ad futuros usus praeparari, neque aliud liquidum cum ea commisceri, nisi lymphaticum, illi simile prorsus, quod ex cellulosis partibus aduenerit. Praeter dictam autem utilitatem hae glandulae hanc adhuc habent, ut liquidum e cellulis corporis resorptum attenuent et ad multiplicis generis officia praeparent. Ipsa etiam lympham facile in cellulis spissescens, cum utilis absque tenuitate esse non possit, hanc ad glandulas deuenta in iisque praeparata acquirit. Sanguis in parte quadam, magna etiam copia profusus, pus laudabile bonumque, sanies, ichor, materia variolosa, per lymphatica vasa, et paulo quidem ut plurimum tardius, ut ecchymoses vix statim resoluendae probant, plurimaeque phae-nomena alia, resorbentur.

Resorptionem vasorum resorbentium et ostio-
rum et laxitas, et rigiditas impedit, pressioque in
maiores truncum, quae, ne deuehi ad communem
canalem

canalem materies possit, impedit. Grauiſſimum autem reſorptionis impeditae ſymptoma, ſi chylum ſpectes, fluxus coeliacus eſt, ſi lympham, hydrops.

XXI.

Journal de médecine, chirurgie, pharmacie, etc. dédié à Mr. FRÈRE DU ROI. Tome LXVI. à Paris, chez Didot le jeune. 600 pagg. Tom. LXVII. 612 pagg. Tom. LXVIII. et LXIX. 1786.

i. e.

Diarium ad medicinam, chirurgiam et artem pharmaceuticam faciens.

Plurimum, vt iam a nobis notatum eſt, augmenti et ornamenti acceſſit operi huic, medicis, qui noſocomiis ciuilibus in Gallia praefunt, obſeruationes ſuas medicinales et noſocomiorum ipſorum deſcriptiones in hoc diario publici iuris ab anno inde MDCCLXXXV. facientibus. Quem laborem hi medici ſub auſpiciis Cll. virorum COLOMBIER et DOUBLET tam diligenter continuarunt, vt ſingula pars notabiliter aucta magnitudine ſit atque tres partes quoque anno in lucem prodeant.

Ianuarius.

Tom. LXVI. *Obſeruationes in noſocomiis ciuilibus factae. Praemiſſis generalioribus quibusdam de obſeruationum in noſocomiis inſtitutarum vtilitate, nec non de obſeruationibus in iis probe inſtituendis, noſocomia, quae Meloduni exſtant, deſcribuntur, auctore L. BRISE-ORGEUIL.*

Conſtitutio anni MDCCLXXX. in noſocomio Sti Sulpitii Pariſino obſeruata. Aeſtate atque autumnano anni MDCCLXXIX. ob continuum aërem humidum atque pluuiolum morbi putridi, maligni, dyſenterici

enterici per plures Galliae prouincias grassati sunt. Parisiis etiam hi morbi copiosi satis fuerunt, non tamen per populum grassati sunt. Ineunte anno MDCCLXXX. catarrhi epidemici populariter saeuierunt, pituitosi ut plurimum, attamen etiam subinde cum plurima irritatione coniuncti. Inualecente postea frigore plurimum irritationis catarrhis adiunctum erat, lenientibus medicinis sanandis. Eos sanguinis sputa exceperunt, potionibus oleosis et laxantibus cedentia, et pectoris viscerum inflammationes atroces, febribus postea remittentibus, biliosis, iunctae. Martio mense putredo huic morbo subnata vesicatoriis suris appositis praefocata est. Plures tamen aegri phthisi pulmonali, colliquatione humorum et pectoris hydropse necati sunt.

Pectoris hydrops duplici modo aegrotantes invasit. Alii lentum morbi progressum experti sunt, alii subitaneum: hinc et duplex hydrops pectoris constituitur, *lentus* nempe atque *acutus*.

Lento pectoris hydropse affectos catarrhus primum diurnus, spirandi difficultas, et corporis habitus leucophlegmaticus detinuit. Omnes ponderis sensum in sterni regione et insignem lassitudinem experti sunt. Brachiorum oedema subnasceus aquas in pectore vehementer cumulari semper indicauit.

Acutos hydropes pectoris antiqui catarrhi pariter praecessere. Praegressis autem symptomatibus fere omnibus pectoris hydropis lenti, aegri spirandi difficultate intensiore correpti in febrem cum signis peripneumoniae coniunctam incidunt, qua tandem, praegressa anxietate ineffabili, necantur. — Cadauera utroque hydropse extinctorum exhibuere pulmones pleurae adhaerentes, scirrhosos, atque ex parte exesos. Acuto hydropse extincti alterum ut plurimum pulmonem sanum habuerunt. Morbus

vix medicamento sanabilis cessit aliquando alui fluxu critico subnato. Plurimum ad leuandum morbum vesicatoria brachiis imposita valuerunt.

p. 25. Vere ineunte rheumatismi et profusiones biliosae per populum grassatae sunt, postea continuas febres, ardentibus subinde accedentes, rheumatismi diuturni, sanguinis sputa, aliaeque ad pectus defluxiones. Peripneumonia haud raro in paraphrenidem transiit lethiferam. Cadavera pulmones gangraena affectos atque aquas sanguine tinctas in utroque pectore profusas exhibuerunt. In quibusdam delirium natum est, dum morbus iam in suppurationem transierat.

Malignae febres eodem vere grassantes, aliae acutis atque volatilibus antiputridis, aliae euacuantibus cessere, indeque regula eruitur, dari etiam malignas febres purgantium repetitorum usu sanabiles.

p. 34. Aestate dysenteriae antiphlogisticis purgantibus, rhabarbaro, subinde venae sectioni cedentes, aliaeque febres ex remittentium genere grassatae sunt.

Autumnale aequinoctium, praeter intermittentes febres atque humores paralyfes, febres erysipelatosas, rheumatismos frigidos atque tumores in abscessus transeuntes attulit.

p. 42. *Observationum prima bubonocelen complicatam exhibet, auctore JOYAND.* Hydrocele simul aderat. Aquis aliquoties eductis, aeger tandem e vita decelsit. Testiculum tres libras pondere superantem carcinomatofum, partesque vicinas sphacelo affectas cadauer exhibuit.

DOLIGNON *de vulnere sclopeto inflicto.* Os humeri caput, scapula, clavicula fracta. Sanata omnia.

VERMANDOIS *de quibusdam articuli femoris cum innominato offe chirurgicis morbis.* Fusa tractatio de lunt-

luxatione ossis femoris, colli ossis femoris fractura, caet. Omnia in luxatione reponenda eo redeunt, ut iustus laesi articuli, dum reponitur, situs sit. Ad collum ossis femoris fractum sanandum ligatura coriacea, valde resistens, partibus continendis apta, praecipitur. Tandem de amputatione ossis femoris ex articulo sermo est, quam merito funestam atque reformidandam Noster putat, qui, si femoris caput carie exesum aut alio modo laesum est, ferra laesum caput rescindendum, simulque femur seruandum censet. Experimentis in canibus institutis probat, curationem hanc sat feliciter succedere. Experimenta alia, quorum pariter successus felix fuit, et in quibus nouus adeo articulus generari visus est, nos nuper alio loco *) produximus.

HERAIL *de peregrino quodam corpore in urethram illato, quod ad perinaeum usque peruenit*, observatio satis mira. Incisione in perinaeum facta furca extracta est corneo manubrio instructa 4' 9" lin. longa, cruribus inter se sex linearum spatio distantibus.

HERSENT *de uteri infarctu*. Tumor post diar. p. 81. rhoeam verminosam, putridam remanens, verum in grauida duorum mensium antea iam natus, purgantibus pilulis FULLERI et semicupiis cessit. (Non notauit Noster, quem euentum grauiditas habuerit. Vermes copiose medicina purgans depulit, indeque sat credibile est, tumorem non in utero, sed in intestinali tubo sedem habuisse, ex vermibus et pituita conflatum.)

Nouum uteri retroflexi exemplum, auctore DESGRANGES. Signa pathognomonica huius affectionis satis bene exposita sunt, partes genitales tumidae, summe sensiles, urethra admodum retracta, ita

X 4

vt

*) Vid. Comment. nostr. Vol. XXIX. Part. I. pag. 124.

vt eius orificium sub arcu ossium pubis retractedum vix possit detegi, atque fistula vrinae emittendae idonea difficulter immitti, protuberantia a posteriori vaginae vterinae latere, ob vteri fundum versus rectum intestinum retroflexum, in cunno formata.

TOUTANT BEAUREGARD *historia pueri, cui intestinum rectum deerat.* Alta incisio data opera facta ano restituendo nihil contulit. Suasit Noster fecibus exitum, ano artificiali facto, parare, at repudiatum a parentibus consilium est. Extispicia colon intestinum superne in saccum terminatum et tam tumidum exhibuere, vt colon vsque ad locum ano artificiali aptum pertingeret.

DOLIGNON *de monstroso puero, cui cerebrum craniumque deerant.* Rudiore paululum calamo anato me descripta est.

PHILIPPE *de aquis medicatis Naerensibus.* Fula descriptio. Limpidae sunt, insipidae, odoris expertes, tepidae. Continent terram absorbentem, mucosam, Glauberi salem, tartarum vitriolatum, salem marinum et salem alcalinum mineralem.

Februarius.

P. 193. *Topographia oppidi Nemosi (Nemours) et nosocomii, quod ibi est, auctore ROSE.* Oppidum collibus saxosis rupibusque vndique cinctum, crebris inundationibus expositum, etiam ob canalem, qui oppidi partem alluit, Sequanam Ligeri coniungentem. Febres putridae, biliosae communem maxime morbum constituunt. Dentibus Nemosinus aer imprimis perniciosus, adeo vt consumtis gingiuis, peregrinis praesertim omnibus, nigrescant, exedantur. Coriariorum officinae plurimae sanitati admodum obsunt, putridis febribus occasionem praebentes. Ipsi quoque coriarii anthrace, panaritio, febribus putridis, malignis, inflammationibus erysipelatosi, tumori-

tumoribus aquosis partium infernarum, hydropē, caet. frequenter afficiuntur, nec facile senescunt. Pueris dentes difficulter prorumpunt. Puellis plurimis, cum ad decimum vel duodecimum aetatis annum perueniunt, dorsalis spīna curuatur, in pueris idem formae dehonestamentum admodum rarum est. Variolosus et morbillosus morbus oppidanis raro periculosus est, plurimum taedii tussis conuulsiva adfert, ad quam varia medicamenta, pro diuersa constitutione temporum, oleosa praesertim atque opiata, laudantur.

De febre puerperarum variorum obseruationes in p. 224.
nosocomijs factae. Prima, auctore LA PEYRE, historiam mulieris exhibet, quae puerperio superato in febrem continuam, eaque decurrente in hydropem anasarca incidit, parum raro certe euentu, neque lacti sane adscribendo, sed potius puerperio, magnae humorum profusioni, caet. Altera, auctore LE BRISE-ORGUEIL, eiusdem farinae est. Natus pone anum abscessus in muliere, quae tertio post partum die in febrem continuam remittentem inciderat, eam ob causam lacti tribuitur, quod parum lactis in mammis secretum fuerit (id vero in cuiuscunque febris decursu admodum naturale est,) et pus lacteum colorem habuerit. Tertia, auctore DUFAY, febris inflammatoriae abdominalis historiam continet, emetica medicina exasperatae et forte ad mortem perductae. Inciso cadauere inflammata omnia in abdomine, gangraenosa plurima. Humor profusus subruber, quem pro lacte habere Noster non dubitauit, imprimis quum coagula quaedam in illo fluitarent, intestinis etiam et viscerum lateribus adnata. (Haec iterum probant, quam inconstans, vaga, incertaque febris vere puerperalis a lactis metastasi oriundae notio sit, et quantopere hi errent, qui, dum febrem

X 5

vident

vident et lac interceptum, statim morbum pro a lacte inducto habent. Sane, si hæc non *putasset* Cl. DUFAY, nec aegrae, in qua viscerum abdominalium inflammatio *primaria*, non *secundaria* erat, emeticam medicinam praescripisset, omnia forte aliter euassissent.)

P. 244. BALME *observationes de morbis, qui nullo modo nec praesagiri nec cognosci, nec sanari poterant.* Lætu dignissimæ sunt et summe memorabiles. Puella in languorem sensim incidit, oris quoque colore mutato. De dolore per intervalla in infirmo ventre et stomacho conquesta est. Tandem convulsa, absque omni stomachi dolore, periit. Inciso cadauere cerebrum sanissimum, sana omnia alia viscera, ventriculo excepto, qui in inferiori parte, ubi omento adhaeret, perforatus foramen tres pollices latum, in marginibus non inflammatum, sed putredine quasi maceratum referebat. — Vir per triginta annos asthmæ partim humorali, partim conuulsivo subiectus, obesitate tanta subito corripiebatur, ut ventrem suspensorio leuare deberet. Tandem febre correptus rebellis extinctus est. Cutis adipe apparenter distenta cum incideretur, pus statim viridescens profiliit, quod in trunci longæ maximæ parte in adiposa tunica et inter musculos copiosissime collectum erat. Pectus sanissimum. Abdominis viscera pinguedinis mole maxima grauata. — Virgo colica et nervosis symptomatibus aliis vexata in syncopen tandem lethiferam incidit. Cum pectus incideretur, magna æris moles intensa prorupit. Ablato sterni insignis puris copia totum pectoris cauum occupauit. Pulmones, cor, sana omnia; abdominalia viscera pure infecta, corrupta, liquata. — Complures postea hydropum historiae enarrantur, aquis chirurgica ope eductis solo regimine, aut pauca saltem medicina curatorum. Ad-

modum

modum singulare haemorrhagiae insolitae exemplum vltima historia praebet. Virgo XVIII. annos nata ex menstruo fluxu deficiente laborare coepit, vnde narium haemorrhagia, sanguinis sputum, convulsiones neruorum, febris. Postea, restituto fluxu menstruo, perseverantibus vero neruosis affectionibus, aegra haemorrhagias ex intestinali tubo, oculis, auribus, mammae sinistrae papilla, et ex quacunque corporis parte experta est, sanguine scilicet, praeter memoratas partes, ex labiis, gingivis, faucibus, naribus, pectore, intestinis, vmbilico, verendis partibus, ex singulis digitorum, tam manuum, quam pedum articulis et apicibus, manuum palmis, persistente simul copioso fluxu menstruo, profluente. Plurimis tandem adhibitis frustra medicinis, aegra diaeta lactea in pristinam sanitatem restituta est.

VILLIERS *de pulmonali vomica*. Aeger post p. 269. storis acutum morbum in hydropem delapsus, sputis saniosis copiose prodeuntibus conualuit.

TARANGET *de morte subita post partum naturalem*. Mortem insignis anxietas et dolor in vmbilicali regione praecessit. Extispicia desiderantur; et tamen Cl. Auctor mortem puerperali febris acutissimae (aegra septima post partum hora mortua est) tribuit, quasi scilicet nulla alia causa in puerpera, nulla scissura vasorum, caet. subesse posset. Plura profert ad opinionem suam confirmandam, quae tamen nullo modo sufficiunt.

PASCAL *observationes de usu vstionis cum moxa*, p. 280. *aut cylindro gossypino*. Plurima se hac curatione praestitisse fatur Cl. vir, vlcera rebellia ad sanationem perduxisse, quae res vero non valde mira est, quum ferri ad haec, praesertim ad callosos margines liquandos, vsus antiquissimis iam medicis notus fuerit, cancrum adeo fere ad curationem perduxisse, pure praesertim laudabiliore post vstionem reddito, aegrum

aegrum tamen postea, ob curationem incongruam, fato functum. Paralyfin etiam moxa, in articulis exusta, depulit.

Martius.

P. 397. *Topographia medicinalis oppidi Bray sur Seine, et nosocomii civilis huius oppidi, auctore MAGET.* Intermitteutes febres, quae in hoc oppido et contiguis endemium morbum constituunt, facile protrahuntur, atque in comatosas, pleuriticas, subinde in miliaris et scarlatinas degenerant. Vermes etiam saepe intermittentibus febribus iuncti sunt.

De vermibus ex aure puellae recenter editae produntibus observatio. Elapsis XIV diebus a partu vermes ex aure prodierunt, ascaridibus similes.

Observationes de febre putrida verminosa, auctore DUFOUR. Sermo potius de talibus febribus est ex remittentium genere, in quibus cum fecibus vermes misti sunt. Sanatorum tantummodo aegrotorum tartaro emetico, purgantibus, anthelminticis, corallina praesertim Corsicana, exempla proferuntur. Adnotationes additae, licet notissima medicis contineant, utiles tamen sunt, probantes quippe febres, in quibus vermes decedunt, non semper a vermibus natas esse, medicum tamen semper his accedendis, educendis, operam dare debere, quod vero cum maiori limitatione dici debuisset.

P. 437. *De vulneribus pectus penetrantibus observationes, nec non alius rari morbi historia, auctore COLOMBIER.* Vulnerum historiae magni momenti vix sunt. Pericardii hydrope laborans cordis palpitationibus, sudoribus, syncope, inaequali pulsu et convulsu non laborauerat. Ultima historia cordis inflammationem exhibet febre putridae, ictericitiae et summo languori adiunctae. Pulsus parvus, durus, aequalis

lie fuit. Pleuram inflammata, pulmonibus adhaerentem, pustulis purulentis oblitam, pericardium inflammatum, cor mole praeter naturam auctum pustulis pupe repletis et in apice abscessu purulento oblitum cadauer exhibuit. Abdominalia viscera fere omnia sana.

CHEVALIER *de aquarum medicatarum Bourbon* p. 448.
nenfium (Bourbonne les Bains) *ad febres intermittentes virtute*. Requiritur regimen exactum et ut primae viae purgatae sint. In sanguineis venaese-
tio, in biliosis purgantia tamarindinata, acidula, caet. praemittenda sunt. Quidam in curationis initio ab aquis purgantur.

LAMARQUE *historia constitutionis epidemicae anni* p. 460.
MDCCCLXXXV. *in oppido Saint Jean d'Angely, nec non de usu aquae frigidae in febre biliosa putrida miliari*. Vere biliosae febres cum defluxionibus ad pectus iunctae grassatae sunt. Indeque morbus popularis ex catarrhoso et bilioso compositus fuit. Aegro febre in titulo tractationis memorata laboranti et purgantibus non ex vera indicatione, saltem nec commode satis, nec debito tempore datis exhausto, et in summo vitae periculo versanti, spasimis praesertim maxillae inferioris et aliarum partium admodum urgentibus, aqua frigidissima data est, clysteres frigidissimi iniectioni, epithemata frigida applicata, unde conualuit.

DESCOTYES *historia symptomatum grauiorum a scabie per mercurii usum retropulsa ortorum et medicamentorum generalium usu et scabie per insitionem iterum excitata sanatorum*. In daemonomaniam scabies retrograda hominem coniecit. Expulsus malus daemon et pacata omnia scabie cutim iterum obsidente.

JURINE *observationes de saponariae officinalis* p. 478.
Linnei ad morbos venereos usu. Sane non noua est medi-

medicina, quam ad hos morbos Cl. Auctor commendat, verum quae ad commendationem eius profert, admodum vtiliter dicta sunt. Attamen vix multis medicis nota erunt, quae Noster de saponariae herba et extracto vidit, morbos venereos rebelles, mercurii vsui non cedentes, inprimis amygdalarum et veli palatini vlcera venerea efficaciter persanante. Tres obseruationes fuse enarratae probant, hanc medicinam efficacem admodum ad sanandum antiquum venereum morbum se praestitisse, dolores sopiisse, emaciationi corporis obstitisse, vlcera deterxisse, inflammationem correxisse et omnia ad sanationem perduxisse. Exhibere autem solet Cl. vir radicum saponariae et foliorum sortem atque concentratam decoctionem, simulque extractum eiusdem efficacis plantae quotidie ad 72 grana, quae summa ipsi dosis est, in pilulas redactum. Subinde etiam quotidie extracti 120 grana dedit. Meretur sane efficax haec et innoxia simul medicina, vt in simili casu in vsum vocetur: plurima enim saepe in venereis morbis protractionibus sunt, quae mercurii vsum continuatum, qui adeo saepe morbo profligando impar est, non admittunt.

ESPIAUD *de calculi sectione cum alto apparatu obseruatio.* Omnia ex voto successerunt in curatione.

Aprilis.

Tom. LXVII. *Topographia nosocomii, quod Meduntae (Mantes sur Seine) existit, auctore LUCIVEL.* Praeprimis memorabilis est, hac de causa, quod latrinas in ipso aegrotantium conclaui tali modo instructas, vt pestifero suo halitu aërem inficiant continuo, Noster valde taxet.

GIRAULT *obseruationes generales et particulares de febribus intermittentibus in nosocomiis factae.* Generales

nerales observationes constitutionem generalem, epidemicam comprehendunt, particulares casus singulares enarrant. lique ex parte notatu vix valde digni sunt, benignam tertianam, tertianam protractam, tertianam inflammatoriam, eandem febrem neglectam, male curatam cum oedemático totius corporis tumore complicatam caet. comprehendentes. Aliae vero paulo maioris momenti sunt, historia scilicet febris tertianae, cui dysenteria adiuncta erat, febris tertianae cum sanguinis sputo, eiusdem cum hydrope ascite et anasarca iunctae, febrisque quotidianae cum purulenta et aquosa materie in pectore deposita.

CHEVALIER *observationes continuatae de usu aquarum mineralium Bourbonnensium ad febres intermittentes longas atque pertinaces, ad lentas febres, imprimis vero ad quartanam.* Tres observationes enarrantur curatarum febrium intermittentium quartanarum aliarumque rebellium harum aquarum ope, quae alium ducunt atque lotium potenter pellunt.

LAMARQUE *de usu aquae frigidae ad febrem bilioso - putridam miliarem observatio continuata.* Aliorum praesertim testimonia adducuntur, qui curationes putridarum eodem modo moliti sunt.

HUZARD *de hydrophobia per immersionem et sub-* p. 70. *merfionem in aqua curanda.* Quidam a rabido cane morsus et postea hydrophobus factus in ipso morbi furore euasit tandemque consumptis viribus in Ligetum incidit. Inde paene suffocatus mortui instar extractus est, posteaque morbum satis commode superavit et in pristinam valetudinem perfecte restitutus est. Canes etiam eodem modo a rabie efficacissime praeservantur, quem iam CAROLVS D' ARCVSIA, in libro: *la Fauconnerie*, cuius historia fuso describitur, proposuit.

GALLOT

GALLOT *de epiploceles sequelis observatio.* In sphacelum hernia incarcerata transiit.

FLAMMAND *noua methodus aethiopem martialem maiori copia obtinendi, et globos martiales inde parandi.* Limatura martis cum aqua destillata digeritur, postea in puluerem redigitur.

Maius.

Topographia nosocomiorum oppidi Coulommiers, auctore MARTIN. Vix magni momenti est, nec ipsa nosocomiorum descriptio valde accurata.

Observationum de febribus intermittentibus continuatio exhibet intermittantium febrium generalem et specialem historiam, auctore MAIGROT. Cholera morbus aestate cum febribus intermittentibus grassans, cum his plurimam similitudinem habuit, et diluente, antiphlogistica, euacuante methodo mendendi adhibita cessit. Adseritur cholerae et intermittentibus febribus eandem causam fuisse.

p. 220. LA ROCQUE *de proxima febrium intermittantium causa coniecturae.* Stomachus in quacunque febrili accessione afficitur, inprimis a perspiratione retrogressa, quae singulari modo in nervos huius visceris agit. Haec acrimonia verno tempore a sanguine inspissato, autumnali ab imminuta transpiratione pendet. Indeque nervosum systema semper admodum a transpiratione retrogressa afficitur, quod etiam inde patet, quod medicamenta febribus intermittentibus aduersa tonicorum classi, sopientium atque narcoticorum adscribenda sint. Postea observationes complures de variis febribus intermittentibus adferuntur inprimis typum mutantibus. Maxime memorabiles in his ultimae sunt, in quibus febrium intermittantium perniciosarum historiae traduntur. Prima febrem cum aluina deiectione admodum

modum sanguinolenta exhibet. Abdomen sanguine
resoluto turgidum, omentum putrefactum, mesen-
terium obstructum, pancreas liquatum, hepar con-
sumtum fere penitus, et quod de eo supererat ex-
siccatum, cadauer exhibuit. Alia aegra in ipso fe-
brili insultu sopore et virium lapsu consumpta obiit.
Cadauere inciso cerebri membranae valde inflamma-
tae, sinus infarcti, medullaris adeo substantia vasa
exhibuit sanguine turgidissima et quasi iniecta. Pul-
mo sinister inflammatus, tuberculis, et quidem ex
parte suppurantibus, obsitus. Intestina tenuia in-
flammata maxime, ex parte gangraena affecta. Fe-
bris iam in aegra declinauerat. Lethalis insultus,
absque horrore praegresso recruduerat.

Morbi oesophagi rari historia, auctore TARANGET. p. 254.

Sexagenaria mulier de colli dolore, postea
de deglutendi difficultate conquesta est, dolore
simul perseuerante. Sputis exceptis, symptoma vix
vllum sensibile. Deglutitio postea maxime doloro-
sa facta effecit, vt liquida tantum alimenta sumi pos-
sent. Increuere anxietas, suffocationis metus. Tan-
dem marasmo confecta et interna suppuratione
periit. Incisum cadauer oesophagum gangraenosum,
in parte non gangraenosa coarctatum, thyroideam
glandulam destructam, admodum exhibuit.

*Observationes de aquarum mineralium Bourbon-
nensium* (Bourbonne les Bains) *ad febres intermit-
tentes virtute ad finem perductae*, auctore CHE-
VALIER. Pluribus enarratis observationibus con-
clusio Nostro est, has aquas ad febres intermit-
tentes proficuas admodum, subinde ipso cortice Pe-
ruiano praestare.

BAUMES *de urinae incontinentia interno cantharidum*
Tom. XXIX. Pars II. Y usu

usu persanata. Morbus in vetula muliere natus erat a contractili vesicae vrinariae vi euanida et a sphincteris pituitoso infarctu. Tinctura cantharidum data morbum perfecte sanauit.

Eiusdem de laudabili effectu insolationis in humerali crurum infarctu observatio.

Observationes de vesicatoriorum et fonticulorum usu eximio in pectoris hydrope, auctore ARCHER. Quinque observationes fuse enarratae probant, hanc medicinam ad hunc morbum, saltem ad pectoris pituitosum et aquosum infarctum, admodum valuisse.

p. 283. *DUSSAUSOY de utero retroflexo observatio.* Notabilis admodum historia est. Vidit Noster aegram horis a retroflexione praeterlapsis XLV. et tamen abdomen mulieris, per tres menses grauidae, tantopere distentum erat, vti in grauidis, quibus partus instat, esse solet. Symptomata simul omnia partum instantem indicarunt. Vrina arte educi non poterat, ostio vrethrae sub pubis ossium arcu recondita. Vaginae anterieus latus tensum admodum, posterius relaxatum, rugosum. Postea quinque digitis introductum intestinum immissis et vtero retroflexo sursum atque antrorsum presso, is in statum naturalem restitutus est.

Noua methodus cancrum sanandi, auctore PISIER. Opio externe dato cancrum sanari posse et vere mitigari Auctor asserit. Adhibuit balnea tepida, debitum regimen, vlceri autem cancroso ipsi vnguentum ex lini oleo, cera alba et opi tinctura cum spiritu vini parata imposuit, subinde etiam opio saturnina medicamenta, aliaque admiscuit. Pluribus experimentis hanc medendi rationem confirmandam stabiliendamque esse existimamus,

cum

cum multae adhuc dubitationes haud exigui momenti moueri aduersus illam queant.

Iunius.

In obseruationes de febribus intermittentibus, quas p. 409.
videre medici nosocomii praefecti, epicrises. Iuste notatur, his obseruationibus nouitatis dignitatem non competere. Si aegri in initiis febrium intermittentium malignarum moriuntur, cerebri infarctus maxime in causa sunt, subinde etiam pectoris a metastasi humoris alieni, purulenti, laesiones. Si tandem mors superuenit feбри, quae diutius perstiterat, abdominis viscera ut plurimum praeter naturam affecta sunt. Febribus intermittentibus morbosam esse materiem statuitur, et recte quidem. — Hepatis affectio in quacunque huius morbi periodo manifesta est, omnia etiam cadauera his febribus defunctorum hanc affectionem probant, indeque causam febrium intermittentium in bile vitiata latere admodum credibile est. — Malignae intermittentes febres in urbibus admodum rarae sunt. Ex 5000 aegris, qui trium, et quod excedit, annorum spatio in nosocomio Sti Sulpitii hoc morbo decubuerunt, sex eodem affecti sunt maligno. Ruri autem idem morbus frequentior longe est.

BERTHOLET de analysi animali cum analysi vegetabili comparata. Obtinuit Cl. Auctor, si animales substantias eodem modo, quo BERGMANNVS fecerat, cum nitri acido tractaret, saccharinum acidum, oleo peculiari iunctum, indeque conclusio ipsi est, animales substantias materiam saccharo analogam continere, oleo animali, substantiae proprio, iunctam. Praeter hanc materiem simul continent phosphori acidum cum calcarea terra combinatum,
 Y 2 mephi-

mephiticum aërem atque fixum. Phosphori acidum humoribus quibuscunque, aquosis, qui excreantur per naturales vias, iunctum est. Urina id admodum copiosum continet, calcis aqua adfusa cognoscendum. Ipsi quoque sudori hoc acidum inest, qui adeo colores coeruleos vegetabiles rubro colore inficiat. Arthriticorum et rheumaticorum urinae et sudores longe minus huius acidi continent, quod tamen in insultibus morbi ipsius urinae longe copiosius inest. Hinc concludit Noster, causam arthriticorum insultuum in materia phosphorica latere in corpore retenta, nervos irritante, quae tandem per articulorum spiracula urinamque euacuetur.

P. 479. IACOBS de paraplegia completa methodo Cl. chirurgi, PERCIVAL POTT, sanata. Fonticulis in colli regione duobus factis aeger in pristinam sanitatem restitutus est.

Observationes criticae in sectionem symphyseos ossium pubis generatim, speciatim vero in illam, quae Parisiis anno 1784. peracta est et in diarii ann. 1785. mens. Aprili descripta legitur, auctore DESGRAVES. Rem fuse et sagaciter expendit Cl. Auctor. Difficultate generatim pertractata, quae ossium pelvis diductioni, synchondrotomia instituta, obest, et erroribus, quos, qui hanc operationem instituerunt, in metienda pelvis diametro commiserunt, demonstratis, notae hactenus synchondrotomiae operationes in tres classes diuiduntur. Prima hae comprehenduntur, ubi symphyseos dissectio indicata vis est; altera, ubi sectio quidem instituta est, non vero necessitate urgente et praeter indicationem; tertia, ubi iudicium de synchondrotomiae necessitate difficulter ferri potest, ob non sufficientem eorum, quae operationem indicauerant, enarrationem. Casus ad has tres classes referendi omnes succincte enarrantur,

rantur, quo facto conclusiones sequentes proferruntur:

- 1) omnes feminas, quae ob veram atque realem pelvis angustiam foetum emittere non poterant, una cum foetu, instituta operatione, esse mortuas. Quae conualuisse ex his dicuntur, pelvim forte ampliorem habuerunt.
- 2) ex feminis, in quibus absque absoluta necessitate eadem operatio instituta est, alias esse sanatas, alias succubuisse.
- 3) firmam ossium pubis connexionem effecisse in foemina Heripolitana, ut pubis ossa diuisa spatio 16 usque ad 18 linearum discederent. Inde symptomata nata esse puerperae paene mortifera, puerum vero, qui seruari potuisset instituta sectione Caesarea, succubuisse.
- 4) In pluribus absque indicatione et consilio operationem esse institutam.
- 5) Periculum non ab incisione cartilaginum ossium pubis nasci, sed ab ossium pelvis violenta diductione.

Futius.

Topographia medicinalis oppidi Sti Florentini Tom. (Saint Florentin) et nosocomii, quod ibidem existit, LXVIII. auctore NIEL. Oppidani lacte copioso vtuntur, indeque ad verminosos morbos disponuntur.

Observationes chirurgicae diuersorum auctorum. MARCQ de ingenti abscessu sub axilla post laesionem externam a lapsu nato. COLOMBIER de cranii fractura pluribus symptomatibus stipata. DUCHEMIN de ulcere fungoso post contusionem in frontis osse nato. FAIVRE historia ossis occipitalis fracti et symptomatum inde natorum. Eiusdem historia cariei in sinu maxilla-

maxillari sinistro. Eiusdem historia tumoris cystici in ovario dextro incisione facta sanati. Pus ex incisionis loco prodit insigni copia: sed prodit statim peritoneo inciso, indeque, quin puris collectio in ovario fuerit, dubium est.

P. 37. *Historia catarrhi pulmonum inflammatorii, cum observationibus quibusdam de hepatica colica inuestigata et calculis in vesicula fellea contentis, auctore GRATELOUP. Mulier vetula, pectoris inflammationem tandem extincta, per plures annos de digestionis difficultate et variis in regione epigastrica sese manifestantibus symptomatibus conquesta erat. Catavere inciso hepar sanum, fellis vero vesicula calculis referta fuit.*

P. 49. *ODIER de vi magisterii bismuthi interne dati antispasmodica observationes. Efficax quidem medicina fuit, at effectus incerti fuere, aliis aegris minores doses facile ferentibus, aliis a decima sexta grana parte iam vertigine, nausea, caet. affectis. Cardialgiam hac medicina cum vomitu iunctam penitus innavit, pluresque alios morbos ex spasticorum genere. Dosis medicamenti postea auxit, ut ad XII. usque grana, unica dosi danda, adscenderit. Si mala intulit medicina, eadem a parvis, quam a magnis dosibus fuere, subinde adeo a parvis maiora, eaque mala fuere nausea, vertigo, sopor. Hinc dosi magna dari potest, et Noster, qui cautus in usus initio admodum circa dosin fuerat, postea duo aut tria grana pro dosi dedit, aucta tantopere postea sensim dosi, ut quatuor pulveres quotidie, ex duodecim granis compositi, adeoque per diem XLVIII. grana praeciperentur. Plures aegri statim insigni levamen experti auctaque postea dosi sanati perfecte sunt, aliis parva dosi morbum statim depulit, in aliis morbus a medicina intactus mansit, alii tandem vomitum, alui fluxum, adstrictionem, pectoris ardorem, hor-*

rores,

rores, caet. experti sunt. Attamen haec sympto-
mata raro talia fuere, vt medicinam penitus contra
indicarent.

Ex LXXVIII. aegris sanati penitus solius huius
medicamenti vsu sunt XXXVI. quod maxime ad spas-
mos tonicos et ad cardialgiam valuit. Cordis etiam
palpitationes aliaeque neruosaë affectiones saepius
hac medicina data sanatae sunt. Raro, vero succes-
sit in neruosis morbis ab irritabilitate sensorii genera-
li pendentibus, in hypochondriaco, hysterico, malo.
Ex XLII. aegris, quibus medicina haec morbos non
depulit, XVII. leuati et postea continuato bismuthi
vsu sanati sunt. Ex reliquis XXV. medicinā vnde-
cim aegris neque boni neque mali quid attulit. XIV.
aegri Auctorem de effectu certiore non reddide-
runt. Inde conclusio nascitur, ex LXIV. aegrotis
LIII. huius medicinae vsu penitus sanatos esse. In-
firmi, incurabiles, inueteratis et diuturnis neruorum
morbis laborantes hoc medicamento generatim cu-
rari non poterant. Pollicetur Cl. Auctor vltorio-
rem experimentorum suorum expositionem in pecu-
liari libro.

PIETSCH *obseruatio de partu laborioso, feliciter, p. 57.*
forcipis Smelliani ope, ad finem perducto.

*Methodus mediante manu dextra in cataractae ex-
tractione corneam dextri oculi incidendi, auctore DE-
MOURS, filio. Figura adiecta encheiresin illustrat.*

DESGRANGES *obseruationum criticarum in sectio- p. 65.*
nem symphyseos ossium pubis continuatio. Mulierum,
quibus pubis ossa in partu difficillimo a dolorum in-
tensissimorum conatibus diducta sunt, extinctarum
hac laesione exempla adferuntur, nec non luxato-
rum peluis ossium lethalium: vnicum tamen etiam
adfertur luxatorum peluis ossium, vbi aegra seruata
est. Recte adferitur, periculum nullo modo in inci-
sione

sione symphyseos ossium pubis consistere, verum potius in ossibus pelvis lateralibus ab osse sacro ductis. Ligamenta, quae haec ossa iungunt, extenuantur, lacerantur, ossa reduci in locum pristinum non patientia diducuntur, eoque modo hiatus nascitur, indeque inflammatio, abscessus, mors. Hinc liquet, quam male hi iudicent, qui incisionem symphyseos facilem, innocentem, securam, certique successus esse putant. Mulier obesi admodum habitus XL annos nata foetum ob pelvim ad 19 lineas antea complanatam emittere non poterat, indeque symphyseos dissectio instituta est. Plurimum difficultatis obesitas fecit. Haemorrhagia nata est ex aliquot arteriis, ligatura compescenda, qua multum temporis inutiliter consumptum est. Incisa postea symphysi, ligamentum inferius triangulare ossium pubis cum strepitu violenter ruptum est, ossaque pelvis, etsi omnia peragerentur ad subitaneum ossium pubis discessum auertendum, statim admodum diducta sunt. Foetus, qui forcipe extrahi non poterat, versione erat educendus; manus autem obstetricans ad pedes extrahendos cum adhiberet, pelvis ossa omnia mobilia ad quodcunque latus duci reduci que poterant, prouti obstetricans manum movebat. Eaque encheiresi pelvis ossa ad duo et dimidium pollices diducta violento cum strepitu sunt. Dolores interea aegra passis insignes est, vulnus externum, horridum adspectu, haemorrhagia, vesica urinaria et vaginae vterinae pars intra pelvis ossa quasi incarcerata, difficulter in pristinum situm redigenda. Extracto foetu superuenere horror, abdominis tumor, vrinarum subinde incontinentia, subinde meteorismus, dolores in vniuersa pelvis regione insignes, gangraena et tertio post puerperium die mors. Inciso cadauere inferna abdominis pars longe maxima gangraena affecta. Symphyses sacroiliacae

iliacae spatio in altero latere quatuor, in altero sex linearum discesserunt, caet.

Ipsa autem synchondrotomiae operatio valde difficilis est, pluresque, qui de difficultate cartilaginis incidendae questi sunt, non cartilaginem, sed os ipsum inciderunt, extispiciis postea commissum in operatione errorem probantibus. Os autem si incisum est, infiltratio, suppuratio, laesio partium vicinarum, ipsaque corporis succussio, quam operatio secum semper iunctam habet, plurimum difficultatis parit.

Augustus.

Topographia nosocomii in urbe Meaux. Qui va-p. 193.
nolis in hoc nosocomio laborant, maxima ex parte conualescunt, cuius rei causa latrinarum vapor dicitur, aegrotantium conclauia inficiens.

Observationum chirurgicarum continuatio. Vterus temerario ausu obstetricis secundinis extrahendis operam nimiam dantis inuersus, prociduus, inflammatus, gangraenosus, ligaturae ope exstirpatus est, cum plurimis spasmodorum, aliisque symptomatibus, attamen cum salute aegrae. — Puella duodecim annos nata urinam per umbilicum emisit, calculo vesicae vrinariae orificium obstruente, quo extracto vrinae naturale iter restitutum est. — Tibia fracta coalescere pertinaciter recusauit. Inciso tandem fracto loco os inter extrema fracta haerens extractum, posteaque sanatio sequuta est. Caeterae observationes omnes fracturarum variarum, complicatarum ut plurimum, exempla exhibent.

De oesophagi affectione quadam parum cognita, p. 150.
auctore TARANGET. Historias deglutitionis interceptae a se observatae nouem narrat Cl. vir. Morbus paene semper ab angina ortum duxerat. Quaestiones variae tandem mouentur ex parte iam a Ba-
tauus

tauis praesertim medicis satis probe discussae. Regio, quam incolit Noster, et in qua deglutionem praepeditam frequenter obseruauit, humida est, viginosa, nebulosa. An forte omnia ab infarctis lente glandulis, infarctu postea insuperabili euadente? (Multa in casibus enarratis angina vbique fere praegressa, quae vero non satis exacte describitur et generali tantum nomine: *mal de gorge* inter antecedentia symptomata enarratur, ad deglutionem interceptam contulisse videtur, aquosa, diuturna, glandulas colli, musculos deglutioni inseruientes ipsos infarciendo, acuta, inflammatione in rigorem terminata).

Observationes diuersae, auctore DUPONT.

Prima de febre biliosa agit cum cholera coniuncta, mortifera. Errorem in curatione forte commisit Noster, dedit nempe tartarum emeticum manna remixtum, vnde vomitus parcus, aluus copiosissima, vires exhauriens, sequuta. Dato postea iterum tartaro emetico, haec medicina non vomitorios, sed purgantes vehementer effectus edidit. Inde vires exhaustae, naturaque ad aluum citandam stimulata est, intensiori etiam inflammationis irritatione accedente, quibus omnibus tandem ad choleram occasio nata est. Morbus potius ab auctore cum *febre intermittente* cholerica TORTI confusus esse videtur, vnde nec curatio respondere potuit.

Affectio iliaca tandem, quum aeger superasse periculum vitae putabatur, lethifera. Aeger cortice Peruuiano per sex menses, ad hemicraniam depellendam, erat vsus. Intestina inflammata, ex parte gangraenosa, ileum praeter naturam cum vicinis parti-

partibus cohaerens, mesenterium tumidum, calculos biliarios, cadauer exhibuit.

Passionis iliaca ab hernia incarcerata ortae historia. Historia epilepsiae apoplecticae.

Intermittentis febris cum delirio iunctae historia. Musci concentus, depulso delirio, aegrum in pristinam valetudinem restituerunt.

Historia incubi febre intermittente superueniente P. 289. *persanati*, auctore JURINE. Plurimas medicinas incassum antea commendauerant Cl. viri, TISSOTVS, PETIT, alii.

TOURTELLE de ossificationis in ossibus maxillari- bus in recens nato quodam vitio obseruatio. Labium leporinum erat cum ossea substantia deperdita.

LARROUTURE de sectione Caesarea Bayonnae in- P. 297. *stituta.* Foetus pedibus ad humeros vsque protrahere caput extrahi non poterat, eamque ob causam caesarea sectio, rescisso de capite trunco, in puero, qui vitae indicia dedit, capitis residui extrahendi causa, quod sane alio modo, absque sectione Caesarea extrahi et potuisset, et debuisset instituta; puerpera autem, a quatuor chirurgis dire cruciata, tandem mortua est.

Litterae ad THOMASINVM quaestionem medico-legalem de vulnerum quorundam lethalitate concernentes, auctore SAUCEROTTE.

September.

Topographia nosocomii, quod in oppido Corbeil P. 386. *existat,* auctore PETIT. Quaedam simul notatu haud indigna de *Aegidio Corbaliensi, (Pierre Gilles de Corbeil)* medico sui temporis insigni, proferuntur.

DUSSAUSOI de morbis quibusdam in nosocomio Lugdunensi maxime frequentibus. Primum de articulorum inflammatione agitur. Cubiti et femoris cum crure articulum crebro occupat lymphatica inflam-

inflammatio, quam *albam* Noster vocat, cum febre ardente et ingenti partis affectae tumore complicata. Haec inflammatio ut plurimum, sed tarde admodum, resolutione terminatur, venae sectionibus, medicamentis antiphlogisticis, externe vesicatoris deriuantibus, epithematibus siccis, et morbo ipso ad finem perducto roborantibus, frictionibus aromaticis curanda. Ophthalmiae in eodem nosocomio crebro obseruatae, pertinaces, mercurio sublimato corrosiuo interne dato praeclare cesserunt, si nulla etiam venerea causa subesset. Ulcera corneae et staphylomata lapis infernalis depulit. Tandem de erysipellate et de abscessibus lacteis agitur.

Experimenta et dubia circa circulationis mechanismum, auctore le COMTE. Experimentis, verum non satis exacte enarratis, probat Cl. vir, pulsus arteriarum pulsui ventriculorum cordis respondere hoc modo, ut dum arteriae dilatantur, ipsi etiam ventriculi dilatentur. Animalia, quibus ventriculi cordis stilo acuminato atque attenuato perfossi sunt, pectore caeterum illaeso, sana facile perstiterunt.

P. 429. *De inuoluntaria seminis profusione*, anonymo auctore.

Historia sacerdotis Itali, qui, corpore suo sponte flammam concipiente, tandem dire exstinctus est, auctore IOSEPHO BANTAGLIA, chirurgus. Sacerdos, quum itinere per diem peracto vesperi cubitum ire vellet, subito concidit. Strepitu intellecto eandem domum inhabitantes accesserunt, sacerdotemque humi prostratum et leui flamma circumdatum inuerunt, exstincta tandem, adstantibus appropinquantibus. Nostro die proxime insequenti vocato, brachii eaque omnia integumenta, quae intra humerum et femur sunt, penitus fere a carnibus resoluta erant, postea in gangraenam transeuntia. Postea aliae quoque laesae partes gangraena correptae sunt, aeger-

que,

que, putrida materia per aluum deposita, vomitu continuo vexatus, tandemque sopore praeternaturali correptus expirauit. Nullum in vniuersi morbi decursu doloris, aut vllius alius affectionis indicium. Putredo ante mortem tantum erat progressa, vt corpus foetorem intolerabilem exhalaret. Vngulae adeo sponte de digitis decesserunt. — Praeter venae sectionem, inflammationis auertendae causa instituta, temperantia, lenientia, antiseptica, refrigerantia, sed incassum data sunt.

Sudoris partem corporis occupantis et insoliti historia, auctore FEBURE. Vir LXX annos natus in febrem incidit, parotidum ambarum suppuratione terminatam. Sanatis abscessibus, aegroque conualecente, sudor in maxillari regione dextra abortus est, copiosissimus, nec alio tempore, quam dum aeger cibos manducabat, profluens. (Saliuales ductus in parotide glandula suppuratione laesi, neque consolidati, morbum, quem non sudorem, sed salivae potius per cutaneos poros euacuationem dixerim, sine dubio excitarunt. Neque similes casus valde rari sunt.) p. 446.

Observationes in historias vulnerum pectoris penetrantium diario insertas, (vid. supr. mens. Mart.) auctore FOULMART.

Observationum in sectionem Caesaream Bayonnae institutam continuatio et finis, auctore LARROUTURE. Fulse probatur, raro, si vix vnquam, sectionem Caesaream debere institui. Probatur etiam, et recte quidem, in casu, cuius epitomen exhibuimus (vid. mens. August. h. ann.), non debuisse institui ab obstetricante rudi, qui abdomen incidens, vesicam urinariam simul laeserat.

Roetus duplicis descriptio anatomica, auctore SEVILLE SUMEIRE *de dentelariae radices antiquitatis et vsu observationes*. Cum suillo adipe radix contri-

contrita et iuncta scabiem sanat, herpetem folia recentia et imposita, aut cum aqua decocta.

October.

Tom.
LXIX.

Observationum medico-chirurgicarum in nosocomio Lugdunensi factarum continuatio, auctore DUS SAUSOY.

Phlegmone viri, abscessibus lacteis feminae frequenter in nosocomio corripuntur. Malignitas phlegmones, quae in abundante suppuratione et in insigni illius ad gangraenam propensione, saepius lethiferis, consistit, a nosocomiorum aëre pendet, omnia maligno suo tabo inficiente. Ad ea omnia cortex Peruvianus quidem admodum valet, magis tamen tamarindorum decoctio cum tartaro emetico parata et nasturtii succus. — Carbunculus in robustis valde inflammatorius, in cacochymicis et languidis oedematosus est. In illis inflammationem sopire, in his excitare convenit, candente praesertim ferro, quod vere specifica ad eum medicina est. Si gangraenosa pustula in maius spatium non protenditur, morbus in suo statu est, et tunc suppuratio cortice Peruviano interne copiose dato concitanda est.

p. 51.

Historia febris putridae epidemicae Trecorii (Tre-guier) Augusto mense anni 1786. observatae, auctori DIEULEVEULT. Febris erat ex biliosarum remittentium genere. Vomitus sine praeuia sordium praeparatione suadet ipecacuanhae radice concitandum. Non tamen in omnibus practicis sibi consentientes habebit Cl. Auctor, eorumque in reprehensione incurret.

Historia passionis iliacaе indigestionem superuenientis, quam vehementior iracundia concitauerat, auctore BALBAT. Vomitus, qui indigestionem exceperant, in iliacam passionem statim transiere, atrocissi-

mi, persistentes. Medicamenta tandem relaxantia, sopientia, balnea, oleosae frictiones, effecere, ut alvus iterum responderet. Et tunc cerasa, quae cum nucleis aeger copiose ante morbum ingesserat, copiosa egesta sunt, aegerque conualuit.

Postulatum de serie malorum ex venerea causa pri- p. 75.
mitus effluentium, auctore DESGRANGES. Salacissimus adolescens XI et quod excurrit annorum virulentas concepit gonorrhoeas. Postea penis glandem vlcus durum inuasit mercurialibus medicinis et relaxantibus percuratum. Vlcus aliud in brachio natum, mercurio sublimato interne dato perfanatum est. Aliud postea vlcus in crure natum, deinde hepatis induratio, postea in femore vlcus, plurimaeque deinde aliae, nodosa difficulter, nec nisi mercurio varia forma, varia praeparatione copiose (nimia, ni fallimur, copia) dato, cedentia. Rediit aliquo modo sanitas, attamen viscera plurima adhuc persistant. (opio cicutae iuncto curanda, non mercurio, ob cuius nimiam quantitatem et diuersae penitus indolis praeparationes fere simul datas omnia mala nata esse videntur.)

Abscessus hepatici felix curatio, auctore MONNE. Omnia ex voto successerunt et vlcus die XXVII. ab incisione facta consolidatum est.

DE LA PLANCHE *de turfa tractatio*. Analysis p. 90. potissimum chemica copiose enarratur.

Nouember.

Oppidi Brie-Comte-Robert, et nosocomii, quod p. 193.
ibidem exstat, descriptio, auctore PASCAL.

De febre miliari observationes, auctore LE TUAL. Historia morbi, qui ad biliosum accedebat, satis probe perscripta est. Adserit Auctor, verum non probat, miliaria exanthemata semper symptomata, inductaque arte, nunquam primaria esse, indeque miliarium febrem singularem morbi speciem haud constituit.

stituere, miliari exanthemate cuique febrili et putrido morbo, qui ad putredinem pronus est, accedente, praesertim si incongrua per sudorifera curatio accesserit.

Observationes de febre miliari cum sanguinis et humorum dissolutione iuncta, in nosocomio Sti Sulpitii institutae, auctore SIMARD. Observationes generales et particulares de febre miliari et scarlatina, auctore DUFAU. Observationes diuersae de febribus eruptiuis, praesertim miliaribus, in nosocomio Sti Sulpitii institutae. Generales observationes huic morbo vix plurimum lucis adfundunt, particulares morbi casus vix admodum singulares rarosue comprehendunt.

De aëris uliginosorum locorum in inducendis febribus malignis efficacia observationes, auctore BAUME.

p. 244. Quaedam adferuntur de corticis Peruuiani ad febres remittentes efficacia, quae omnia eo redeunt, ut cortex tempore satis maturo detur, priusquam ipsae exacerbationes, phlogoses, congestiones ad interna viscera, humorum degenerationes, caet. excitauerint.

Dysenteriae semestris subito, helminthocorti usu, per sanatae historia, auctore eodem. Vermes morbum tam rebellem reddiderant, quibus expulsi, statim siluit.

Nigri morbi historia, auctore HATTE. Vtiliter historia perscripta est. Morbus, putrido sanguine plurimo egesto, sensim in hydropem anasarca ta-

p. 260. bemque transiit, lethiferus demum factus. Recte monet Cl. Auctor, boni parum a venae sectione in hoc morbo esse expectandum (nisi plethora manifeste simul praesente et morbo a sanguinis profluvio intercepto natq: alias venae sectio recte omittitur; sanguis enim, qui vomitu aut aluo decedit, circulo, plurima saltem ex parte, haud amplius subditus est.) In diagnosi morbi eiusque distinctione ab haemoptysi stabilienda nimis fere fusus Auctor est.

Progn.

Prognosis semper incerta, dubia est, et difficilis semper sanationis morbus. Acidis vegetabilibus, mineralibus curatur optime. (funditus vero euertitur, quod plurima experientia nos edocuit, medicamentis visceralibus interne et cum clysteribus, methodo *Kampfsiana*, pene Germanos quosdam recepta, datis, licet et in his clysteribus administrandis plurima cautione opus sit, ne scilicet vasa, stimulo copiosiore, quam par est, scindantur) Hydrops morbum, uti et nos ex exemplis didicimus, saepe excipit. (Saepe tamen etiam valde diuturnus est, et creberrimo reditu aegros non necat. Vidimus mulieres hoc morbo, per decem, et quod excurrit, annos copiosissime recrudescente laborantes, tandemque debita medendi methodo, viscerali, penitus persanatas.)

RAMEL de *cantharidum externo*, ad *vesicas excitandas*, *usu observationes* ad dentium dolorem, ad catarrhos, ad vagam erysipelatis matrem, caet.

Ad liquoris genitalis profusionem spontaneam intertipiendam variorum consilia.

Partus praeternaturalis, quo foetus brachium obtulit motuque puerperae ad situm naturalem rediit, historia, auctore BOQUIS. Omnia ad naturae legem in hoc partu successerunt: obstacula enim omnia, extractis e mortuo foetu abdominis et thoracis visceribus, obstetricans, remouerat. p. 288.

December.

Historia diarii praemissa est, quod curam illius gerente BACHERO, V. Cl. vberimo observationum utilium penu instructum magisque amplificatum atque dilatatum haecenus prodiit prodibitque in posterum. p. 385.

In historias febris miliaris praecedentibus diarii partibus insertas observationes. Morbum antiquum esse adseritur, atque eius natura aequae ac Tom. XXIX. Pars II. Z pro-

progressus describuntur, at vti nobis videtur non satis accurate. Morbum ab Anglis Gallis esse communicatum ex eo credibile est, quod provinciae, quas morbus primum inuasit, Angliae maxime propinquae sint. Epidemiae, quae diuersas Galliae vrbes inuasere, quotquot Auctori innotuere, diligenter enumeratae sunt.

Deinde quaestio iterum agitur, num miliaris febris morbum peculiarem, distinctum, constituat, caractere suo essentiali praeditum, siue an tantum pro symptomatico habenda sit. Contrariam prioribus sententiam Auctor tuetur, sui generis morbum esse atque idiopathicum miliaris febrem adferens, et in Vindobonensibus rixis de hac materia exponendis nimis profusus est. Pluribus observationibus Gallorum medicorum satis fuse enarratis probat, miliaris febrem et morbum eruptiuum esse, et retropelli facile exanthemata posse, non autem intercipi, regimine etiam maxime antiphlogistico obseruato. Indeque conclusio Nostro est, miliaris febrem esse proprii et priuati generis atque ex peculiari fermento oriri (quod quilibet etiam concedet, cui occasio febrem miliaris veram, originariam obseruandi obtigit, in qua scilicet a primo statim morbi insultu symptomata peculiaris, proprii generis adsunt, miliaris exanthema certo praesagientia, quod etiam data opera summa ad praecauendam efflorescentiam vix intercipi patitur: dubium vero ex nostra saltim mente et obseruatione adeo est, quin peculiare miasma haec febris agnoscat. Contagiosum morbum esse quidem non negauerimus, verum dum hoc concedimus, non simul id demus, quod a peculiari miasmate pendeat.) Sporadica febris miliaris his in terris raro obseruatur, in quibus epidemica nondum saeuit.

Sympto-

Symptomaticam miliarem febrem medicus semper cauere potest, incendium incendio non augendo. Etiam in febris, quae a lactea metastasi oriuntur, miliare exanthema saepe symptomaticum est. Benignissima miliaris febris nec medico, nec medicina eget, eget autem putrida atque inflammatoria. Chronico miliari exanthemati eadem natura eademque progenies (quod admodum dubium his potissimum esse debet, qui peculiare exanthematis miasma statuunt) statuitur.

De perspiratione tractatio, siue ad observationes p. 466.

Cl. REAUMUR *supplementum*, auctore LE COMTE. In hac tractatione Noster statuit, *vitam materiam esse euaporabilem*, quoniam in ouis pinguedine obductis pulli non generantur, ouae calori nimio exposita pariter sterilia sunt. Omnia, verbo, eo redeunt, vt demonstretur, principium vitale euaporari posse et vere euaporari, verum novum etiam ex ambientibus recipi.

Historia hominis carbonum vapore suffocati, au- p. 478.

Dore MEGLIN. Omnia incassum adhibita sunt ad residuam adhuc vitam conseruandam. Quaestio mouetur, num venaesectione instituta maior vitae restituendae spes fuisset, (sine dubio affirmanda)

Febris putrida maligna ab eodem obseruata.

Eiusdem circa usum florum zinci in conuulsivis morbis observationes. In puerilibus conuulsionibus antispasmodica alia securiores et praestantiores effectus ediderunt. Adhibiti sine fructu in insultu epileptico, cataleptico, choreae Sti Viti sunt, quae cortici Peruviano, aquis martialibus et balneorum vsui cessit. In accessibus hystericis plurimum leuaminis attulerunt: recrudescente autem, elapsis aliquot mensibus, iisdem absque vilo leuamine dati sunt. Plura semper valerianae syluestris radix praestitit. Nec absque noxa seniles aegri medicinam hanc tulerunt.

Hystericæ a tertia grani parte anxietatem, vomitum, deliquia, ptyalismum, cardialgiam, passæ sunt.

Eiusdem historia depilationis singularis. Viro iurixosa cum alio contentione capillus omnis in fasciculum colligatus vno impetu euulsus est.

DESCHAMPS *historia fracturæ ulnæ completæ.*

XXIII.

Traité de la cataracte avec des observations qui prouvent la nécessité d'inciser la cornée transparente et la capsule du crysallin d'une manière diverse, selon les différentes espèces de cataractes. Par M. DE WENZEL, fils, Baron du St. Empire, medecin de la Faculté de Nancy et Docteur Régent de la Faculté de médecine en l'Université de Paris. A Paris, chez Duplain. 1786. 8. 224 pagg. c. tabula aenea.

i. e.

De cataracta tractatio, adnexis obseruationibus, quibus probatur, alio modo corneam transparentem, et capsulam lentis crysallinae esse incidendam in diuersis cataractæ speciebus.

Patris sui, viri in sanandis oculorum morbis, præsertim in cataracta extrahenda, felicissimi, methodum, qua per triginta annos cum successu plurimo vsus est, Noster describit, instrumenta, operandi modum, cautelas ante operationem, nec non durante et peracta ea obseruandas, diuersas medendi methodos diuersis cataractæ speciebus accommodatas, exemplis plurimis fidissimaque obseruatione comprobatas fideliter enarrat, vt adeo hic liber caliginoso isti atque diro cataractæ morbo lucem plu-

rimam

rimam affundat plurimaque scitu factuque vtilissima contineat.

Non quidem ignota haftenus fuit methodus, qua Illustris WENZELIUS, pater, in cataracta vsus est, a pluribus scilicet medicis oculariis descripta traditaque, sed minus studiose, talique modo, vt vera falsis plurimis essent mixta. Indequae grates plurimae praeclari patris filio industrio habendae sunt, quod methodum, qua obseruata pater nominis celebritatem plurimam nactus est, ab ipso non descriptam egregia penitus lectuque dignissima hac tractatione publici iuris fecerit.

Omnia autem, quae in hoc libro perscripta sunt, ad hanc senioris WENZELII methodum redeunt. Omissa sunt omnia, quae ad causas cataractae, ad curationem illius per interna medicamenta aut raram, aut nunquam succedentem, et ad alias operationum cataractae methodos a CELSI temporibus vsque ad nostra commendatas pertinent. Omnia obseruationibus, et quidem selectis et fideliter enarratis confirmata sunt.

Primum *de cataractae definitione* agitur. Ea semper maculam albidam griseum, subinde etiam profundioris coloris, semper vero differentis a nigro pupillae colore, exhibet. Qui XL annum aetatis attigerunt, crebrius ab hoc morbo corripiuntur, qui etiam facilius in iis, quam in iunioribus, sanatur. Difficillima operatio in iunioribus est, et in his, quibus connata cataracta est, vbi differre curationem expedit, donec aeger maturior aetate, curationem facilius ferat. Neque hoc in casu lentis crystallinae cum vicinis partibus coalitus metuentus est.

Frequentius cataractam contrahunt, quorum oculi igni intenso continuo expositi sunt, vitrarii, alique huius generis opifices. Quae a vi extus

oculo illata nascitur cataracta in oculum laesum tantum cadit, et difficulter, ob laesas simul alias oculorum partes, sanatur. Internis medicinis, si vnquam, raro sane cataracta sanata est. Qui sanasse hunc morbum putarunt, falsa saepe diagnosi seducti, lymphaticos corneae infarctus visum obscurantes pro lentis crystallinae morbo habuerunt, iique infarctus, qui studiose a vera cataracta distinguendi sunt, mercurio et aliis medicamentis saepissime cesserunt. Indeque concludit Noster, obseruationibus quoque ductus plurimis propriis, nullam medicinam dari internam, quae cataractam crystallinam siue capsularem curare, aut incipientem profligare valeat.

p. 11.

Depressa per acum lens crystallina et vitreo humori immissa non liquatur in eo, vt quidam autumarunt. Incisi post obitum oculi eorum, quibus a longo inde tempore cataracta depressa fuerat, crystallinam lentem integram et naturalis formae exhibuerunt. Incommoda depressionis succincte enarrantur, deinde paulo fusius ea, quae extractioni obiecta sunt. Staphylomata, quae post extractionem copiose nasci aduersarii dixerunt, vix nascuntur cornea debite et ad WENZELII methodum incisa, neque curatu tam difficilia sunt. Dolores cum depressione iuncti intensiores longe iis sunt, qui extractionem sequuntur. Vitrei humoris profusio, extractione debite instituta, vix locum habet in simplici cataracta, quae cum humoris vitrei vitio iuncta non est, et vbi posterior capsula crystallinae lenti non adhaeret. Quae vero si existunt, fieri quidem potest, vt humoris vitrei exigua pars profluat, quae vero visus restitutioni non obest. Sat magna quantitate effluxus hic humor visum non intercepit, imminuit vero. — Irregularis pupilla raro fit, inprimis si oculo nimia vis non infertur. Comoda praeterea visui est, quum in dilatatione potissimum

num consistat, transmittendis pluribus luminis radiis magis apta. Si cornea vnico instrumento, vnicoque eiusdem impetu inciditur, si scissura prope scleroticam sit et transmittendae lenti absque vi ipsi illata satis idonea, cicatrix nata visui noxam vix adfert.

Secundaria cataracta operationi per depressionem frequentius superuenit et difficilius sanatur, quam si idem malum post extractionem cataractae nascitur. Ipsa etiam post depressionem nata secundaria cataracta non aliter, nisi extractione, curari potest, eademque si post extractionem nascitur, facilius, commodius, et absque oculi laesione extrahitur, illaeso scilicet post extractionem humore vitreo existente, laeso vero post depressionem.

Depressionis noxae. Dolores intensiores, v. p. 25. mitus operationem ut plurimum excipiens a nervorum laesione ortus, suppuratio, cataracta secundaria frequentius subnascens, dolores oculorum intensi per totam saepe vitam durantes, sanguis per oculum, vulneratis vasis sanguineis, diffusus, suppurationem, nisi cito resorbetur, concitans, depressio non succedens, lente obscurata molli, lactea existente, lens depressa posteaque locum pristinum occupans, ciliares processus acui facile vulnerandi, caet. praecipua mala sunt, quae a depressione resultant.

Historia extractionis cataractae. Adseritur, RICKTERUM, professorem Göttingensem celeberrimum, aliosque plures cultellum WENZELII pro proprio et a se inuento venditasse.

Operatio quibusnam in casibus indicetur nunc expenditur. Dubius operationis successus est, oculo nimis lacrymante, hypopyo doloris experte, insanabili, ut plurimum insequente. Difficiliter etiam in morbo liberantur, qui capitis dolore antiquo, saepe recrudescente, affecti sunt. Pupilla mobilis esse

debet: casus tamen enarrantur, vbi immobili ea existente post operationem institutam, visus perfecte restitutus est. Ipsa adeo immobilitas subinde a cataracta pendet induciturque a lentis, quae indurata ut plurimum praeter naturam, aut liquata et tumefacta in tali casu est, et capsulae illius anterioris in iridem pressione. Indeque, si etiam immobilitas pupillae subest, caetera vero amauroseos signa absunt, cataractae extractio commode institui potest.

p. 46. Plurima ad operationem praeparatione non opus est, sufficitque breui ante operationem tempore pedes in calidam immittere et aluum leniter laxare. Plethoricis vena incidenda est, sordes e primis viis via, qua maxime vergunt, educendae, atque ante operationem victus tenuis, vegetabilis, praecipendus est.

Instrumentum ad corneam incidendam nunc se describitur. Cultellum, seu lanceolam fere refert, qua ad venam incidendam chirurgi utuntur, latorem tamen paulo atque longiorem, rectam, non conuexam, scindens illius lamina longitudinem 18, latitudinem in latissima parte trium linearum habet, sensim, usque ad apicem decreascentem. Tertiae longitudinis pars, ab apice, basin versus latitudinem lineae vnus et dimidia habet, sensim in apicem terminatam. Inferior cultelli pars, quae scilicet in operatione versus inferiora vergit, in tota sua longitudine scindens est. Superior cultelli margo in tres quasi partes diuiditur. Spatio a basi ad apicem 10 linearum obtusam habet superficiem et leuiter planam: sequens spatium sex et dimidiam lineam longum obtusam atque rotundatam, vltima autem pars, ad apicem usque, lineae vnus et dimidia scindentem marginem habet. Manubrium octangulum, aut etiam quadrangulum, angulis paululum rotundatis, esse debet. Si ex altero oculo, priore opera-

operatione ad finem perducta, cataracta extrahenda est, alium cultellum eligere expedit, priore scilicet vinctuosa quadam materie obducto, quae vix, nisi spatio temporis quodam intercedente, demittitur.

Instrumentis oculum, durante operatione, immobilem reddentibus nunquam opus est: omniaque hunc in finem excogitata instrumenta auxiliaque operationem complicatam nimis reddunt, et generatim plus nocimenti, quam auxilii, adferunt. Iris adeo facilius laeditur, oculi bulbo instrumenti ope stabilito, quae scilicet circumuoluta cultello facile in pristinum locum suum decedit, si corneam chirurgus digito leniter fricat. Oculi insuper bulbus eo tempore, quo maxima necessitas est, tali hastula non figitur, quo nempe cultellus oppositam corneae partem incidit. Oculi praeterea per naturam stabiles tali instrumento non egent, et qui in convulsivos motus a quocunque attactu erumpunt, tali instrumento magis irritari solent, coniunctiva etiam inde aut cornea facile, ob motum oculi, laceratis. Observationibus tandem pluribus fuse enarratis probatur, hastulas tales, si nimis mouetur oculus, aut si iris cultello implicatur, operationi probe ad finem perducendae semper obesse.

Quaenam in operatione ipsa in casibus ordinariis p. 74.
peragenda sint, nunc fuse enarratur. Ea omnia apposite et ita dicta sunt, ut mentem Cl. Auctoris lector facile assequatur. Redeunt autem eo, ut cornea versus angulum minorem incidatur, ut ampla satis incisio corneae sit, ut ea quarta lineae parte a sclerotica absit, ut bulbi compressio quaecunque, et iridis incisio caueatur, ut etiam, si cornea dura nimis atque coriacea est, cultello alia directio non detur, ut crystallinae lentis capsula, dum cornea inciditur, et ipsa incidatur, quo imprimis instrumen-

torum copiosorum, quae oculo semper pernicio-
sunt, usus cauetur.

Lentis crystallinae extractio oculo chirurgi
plus operae, quam corneae incisio, facessit. Inci-
sio quidem descripto modo peracta ad hanc etiam
plurimum confert, et quae alias operationem, hori-
zontali incisione in corneam facta, comitari solent
mala, cauet, attamen in extractione lentis obscuran-
tis visum princeps operationis pars sita est. Cap-
sula lentis anterior ut plurimum quidem inciditur cum
ipsa cornea incisa; attamen subinde etiam incisione
in corneam facta per se incidenda est, quoniam cul-
tellus diu in oculo nunquam restitare debet. Ca-
sus aliquot fusc enarrantur, ubi coriacea huius cap-
sulae durities incisioni obstitit, ipsaque lens cum
membrana hyaloide intime connexa extrahi vix, nisi
cum iactura quadam vitrei humoris, passa est. Sub-
inde crystallinae lentis anterior capsula cum ipsa
lente opaca est, qui status ex punctis siue maculis
in vna alteraque parte albidioribus, grandioribus, co-
gnoscitur. Si lentem tantum occupant, profundio-
res, si capsulam, anteriores magis et quasi a lente
separatae sunt, quae ut plurimum colorem vniformem
album habet, et pupillam, si capsula anterior
opaca est, exacte replet. Hoc in casu capsula an-
terior non incidenda, sed incisa cornea, forcipula
extrahenda est, quo facto demum lens ipsa extrahi-
tur. Haec iterum ex more suo enarratis quibusdam
copiose obseruationibus Cl. Auctor confirmat.

Non incidenda etiam cum cornea lentis anterior
capsula simul est, si pupillae per naturam nimis
coarctatae sunt et globi atque palpebrarum muscu-
li ab instrumentorum attactu facile conuelluntur.
Nec incidenda est, si amplum nimis camerae poste-
rioris spatium, quod inter crystallinam lentem et
iridem

iridem est, existit. Tunc semper cornea incisa lentis capsula peculiari instrumento incidenda est.

Rebus ita se habentibus apex cultelli, quo cornea inciditur, in pupillam non immittendus est; et cultello ad incidendam capsulam non directo, unica directione cornea incidenda est. Quo facto capsula acu aurea, plana, lineae unius diametrum habente, cuius acutus apex paululum recurvatus est, aut etiam hamulo inciditur. Ipsa etiam haec acus pupillae, si nimis coarctata est et lenti exitum prohibet, dilatandae inseruit: si vero hac methodo dilatari nequit, eam absque plurimo noxarum metu incidere expedit. Haec omnia observationibus copiose enarratis iterum confirmantur.

De corneae incisione speciatim. Opus est in qua p. 104. cunque cataractae operatione, ut digitus index mediusque manus, quae incisionem non peragit, cultello infra per corneam emittendo fixum quoddam punctum praebat, hinc hi digiti instrumento nullo occupentur necesse est. Sectio absque ullo alio cultelli ductu peragenda est, quae scilicet optime absoluitur cultello lente, directione supra memorata immisso, neque huc vel illuc moto. Sectio semper satis ampla esse debet, indeque cultellorum variae diametri copia instructus ocularius chirurgus esse debet, ut scilicet cultellum eligat, cuius diameter incisionis magnitudini respondeat. Peracta incisione palpebra superior ab adstante sursum ducta demittitur sensim, lensque sensim in incisa corneae parte in conspectum veniens, acu, qua capsula inciditur, aut hamulo extrahenda est. Simul a glutinante materia, quae cum lente saepius prodire solet et ab ipsa lentis dissolutione pendet, oculus sedulo purgandus est. Quod hamulo peragitur, qui etiam iridi, si per incisionem elabatur, reponendae, inseruit. Saepius vero, in inueteratis, praesertim cataractis, crystallina

stallina lens difficulter emittitur adhaerens quippe contiguus. Tunc aurea acu ab adhaesionibus suis liberanda est, quod subinde satis difficulter succedit, et, uti et additae observationes probant, plurimum operae facessit. Hinc etiam, at absque visus hebetudine insequente, aut alio incommodo processuum ciliarum laesorum acu ad separandam lentem inducta subinde particula simul extracta est.

P. 117. Subinde crystallina lens in inferiorem corporis vitrei partem adeoque fere in oculi fundum immittitur, capsulis praesertim suis destructis. Tunc margo superior lentis tantum sese offert. Oculus, si rerum facies haec est, nullo modo comprimendus, ne scilicet humor vitreus, qui a membrana hyaloide non amplius continetur, profluat. Hamulo potius ferreo, acuminato, lens, cuius ut plurimum volumen sat exiguum est, prehensa, extracta est. Extracta lente palpebrae statim demittendae sunt, ne vitreus scilicet humor profluat. Subinde tamen diutina admodum haec encheiresis, quae adeo in casu historia XXIII. enarrato per tres horae partes duravit, et ipsa humoris vitrei colliquatio, membranae eum continentis destructio, caet. efficiunt, ut profusio eius nullo modo queat impediri. Et tamen hi quoque aegri, quibus satis copiose profluxit vitreus humor, visum recuperarunt, ob regeneratum forte hunc humorem, aut aquoso humore regenerato locum occupante. Si vero naturali modo constitutus humor vitreus est et omnia in operatione rite peraguntur, hic humor nunquam, nisi chirurgi ocularii culpa, profluit.

P. 125. *Crystallinae lentis opacae cum varicosis vasis complicatae extractio.* Subinde varicosa vasa in retina aut choroidea tunica cum cataracta complicata sunt, et tunc operationem haemorrhagia ingens, at periculi expers, non longo post operationem tempore sequi

sequi solet. Is oculi status diligenti examine tactu-
que cognoscitur. Durior enim oculus, quam in
naturali statu est, cornea contracta in apicem eleua-
tur, pupilla dilatata atque immobilis est. Ex ante-
cedentibus etiam signa quaedam hauriuntur. Scle-
rotica vasis varicosis affecta facile ex angulis oculorum
varicibus obstitis cognoscitur.

Si cornea in inferiori aut laterali parte cicatri-
cibus, maculis obfessa aut nimis parua est, incisio
ab inferiore parte ad superiorem hoc modo debet
progredi, vt incisio in superiori et laterali interna
parte corneae, versus angulum oculi maiorem exi-
stât, locusque adeo paene oppositus illi sit, qui or-
dinarie incidi solet. Tunc cultellus fursum diri-
gendus est, eodemque modo, quem enarrauimus,
procedendum. Eaque incisio priore difficilior non
est, et illi praeferenda, si cornea exilis nimis est, ad
staphyloma vitandum, incisione a palpebra superio-
ri penitus tecta et facilius ad coalitionem perducen-
da. Quae omnia iterum exemplis enarratis con-
firmantur.

CrySTALLINA lens subinde in purulentam tabem
fere penitus soluta est, ita vt capsulae nucleum re-
solutum, purulentae materiae innatantem, conti-
neant. Tunc hydatidem lens refert facile cogno-
scendam ex pupilla penitus obturata et albo lentis
colore. Incidenda hoc in casu cornea incisione
versus supernas partes directa est, et extractio lentis
non acceleranda. Si sueto modo cornea inciditur,
cristallina lens nimis cito vt plurimum emissa vitrei
corporis iacturam ingentem vt plurimum iunctam
habet.

Humoris etiam *Morgagnii*, etsi negata a Cele-
berrimis viris, alteratio tamen quaedam locum ha-
bere potest, talisque, vt visus obscuretur, illaesa
et pellucida crystallina lente. Ipse Noster cum ali-
quoties

quoties oculum cataracta affectum, incideret, visum absque extractione lentis restituit, profusa lactescente et purulenta quasi materie et crystallina lente, quae ob sublatum aequilibrium sponte protrudebatur, integerrima existente.

p. 149. Ad symptomata, quae iridi durante cataractae per extractionem operatione accidunt, etiam id referendum est, quod subinde in circuitus sui parte a partibus, quibus nexa est, separetur. Quod etsi vix frequenter accidit, opus est tamen, ut auerenda huic accidentiae omnis detur opera. Pater Noster, incisa aliquando cornea oculi, qui successus insoliti metum haud incutiebat, capsulaeque lentis crystallinae, statim iridem, quarta circiter circumferentiae suae parte, ab impulsu oculi humorum antrosum tendentium separari vidit. Per hunc hiatus etiam crystallina lens transmissa extracta est. Humor vitreus simul satis insigni quantitate profusus est. In altero oculo euentus idem, at felix tandem, et absque ullo in sanatione incommodo, observatus est. Oculis utrisque ad sanationem perductis visus per pupillam quidem nullus, contractam quippe penitus, verum per rimam, iride separata natam, satis commodus. In alio aegro, in quo eadem accidere, pupilla naturalis remansit rimaque iridis aliam constituit, novamque pupillam, quae vero visui non obfuit. Concludit ex his Cl. Auctor, iridem peculiarem membranam esse, neque ab extenuata choroidea tunica continuari.

p. 156. *De iridis durante corneae incisione incisae coalitu.* Iridem incisam coalescere, plures observationes probant, pupillae adeo coalitus post hypopyon, inflammationes oculi violentas, cataractae operationem, locum habet. Hinc si pupilla artificialis necessaria est, pars iridis cultro auferri debet, ne laesae margines iterum coalescant. Exemplum etiam adfertur
iridis

iridis durante corneae incisione simul secundum fibrarum suarum longitudinem incisae. Vulnus absque inflammatione et dolore plurimis coaluit aegraque in pristinam valetudinem perfecte restituta est.

Regimen medelaque aegrotantium peracta operatione. Inflammatio, dolor, aliaque symptomata, quae operationem excipiunt, vix semper auerti possunt, licet in praeparatione et ipsa operatione omnia diligenter fuerint obseruata probeque successerint omnia. Asserit tamen Noster, haec symptomata omnia, methodo sua obseruata, et rariora, et mitiora semper esse. Chirurgica sane operatio breuissimo tempore peracta, incisione vnica absolueda, minores aerumnas secum iunctas habere debet, quam alia, quae plus temporis et instrumentorum requirit. Inde instrumenta praeter necessitatem multiplicata semper nociua sunt, quum simplicitas operationum qualiumcunque praeceptorum summam in chirurgica arte efficiat.

Absoluta operatione cauendum est, ne oculus vilo humore humectetur, linteo tantum sicco, ligatura firmando, tegendus. Eundem in finem linteum quoque carptum adhiberi potest. Eaque quotidie renouanda sunt, vt lacrymae et materiae, quae in canthis oculi cumulantur, abstergantur, nisi circumstantiae peculiare alia indicent. Aegrum, cui cataracta ex vtroque oculo extracta est, oportet supinum cubare, si vero in altero tantum oculo, in opposito latere. Isque situs pupillae deformationem, humoris aquosi profusionem nimis diuturnam, vitrei liquoris profusionem, dolores, inflammationem, palpebrarum inflationem, caet. efficacissime cauet.

Primo alteroque die victus parcus, potus copiosus, diluens, esse debet. Si tertio die dolorum ex-

pers

pers aeger est, olera digestu facilia, carniūque iuscula esse potest. Inflammatione aut doloribus superuenientibus vena statim in pede, iterato etiam, urgente necessitate, incidenda, et in antiphlogisticorum usu, in tenui diaeta persistendum est. Quae vero symptomata si locum non habent, his omnibus non opus est, iisque raro opus est, obseruata methodo Wenzeliana.

Inferior palpebra, quae facile intra corneae vulnus committitur, studiose digito sursum ducenda est, qua facili cautela staphylomata saepe praecauentur. — Demta ligatura oculi luci expositi lacrymas copiose demittunt, hoc vero symptoma vix diu persistit, neque periculosum est, euanescebat quippe eodem gradu, quo oculus luci adsuecit. Nullo quoque modo periculosum symptoma palpebrarum oedema constituit, quod sola aëris in partem affectam actione dissipatur. Tonica ad hanc inflationem resoluendam adhibita aut inutilia sunt, aut curationem retardant. Indeque soli naturae hae accidentiae committendae sunt, neque de frustranea operatione metuendum, si etiam inflatio ingens fuerit diuque persistit.

p. 165. Periculosissimum symptoma, quod cataractae operationem excipit, bulbi oculi inflammatio est, in qua coniunctiua tunica, serosis acribusque humoribus infarcta admodum tumescit. Saepius tunc cornea obscuratur et hypopyo afficitur. In ipsis adeo oculi duabus cameris materia purulenta colligitur dolorque violentus atque continuus est. Si antiphlogistica generalia praesidia medicamentaque ad resolutionem non sufficiunt, cum oculo utplurimum actum est, cuius dolores vix, nisi eo suppurato, cessant. Tales vero funesti casus, prauis humoribus aut malae bulbi oculi constitutioni adscribendi, raro admodum Nostris sese obtulerunt.

Subla-

Subinde a primis statim post operationem institutam diebus materia purulenta in oculo deponitur absque plurimo dolore alioue notabili signo. Indeque hypopyon, seu puris in anteriori camera, et empyesis, seu puris in posteriori oculi camera collectio, nascitur. Hoc symptoma facile cognoscitur, si diducta altero tertioque post operationem die cornea obscura est, iris viridescentem colorem habet, et aqueus humor turbidus est. Tunc ampla vesicatoria collo, aut partibus pone aures sitis imponenda sunt. Simul vena secunda, euacuanda danda, oculumque nulla prorsus ligatura continere expedit: topica enim qualiacunque tunc nullius auxilii sunt.

Ad corneae post operationem coalitum XLVIII. horae saepissime sufficiunt, indeque vix opus est, ut palpebrae per nouem, et quod excurrit, dies, clausae seruentur: si enim vulnus dato tempore non coaluit, metus plurimus est, ne etiam dierum plurimum spatio coalescat. Subinde vero, si libertas oculorum aegro committitur, tumor subniger, sacculum formans, ab iride inductus, obseruatur. Idemque tumor et ab aquosi humoris capsula induci potest, tuncque transparet et colore ad caeruleum vergit. Hoc staphyloma sacculo paruo, transparente, per corneae incisionem transmissio, tenso, humore aquoso turgido, valde sensibili, qui perfusus humoris aquosi particulam demittit, efficitur. Eaque membrana subinde tam sensilis est, ut aegri hoc staphylomate affecti doloribus sat atrocibus cruciuntur.

Curatio staphylomatis Nostro haec est: Oculum neque compressionibus, neque medicamentis causticis vexat. Ipse quippe liberior aer curationem eximie adiuuat, herniamque libera palpebrarum actio satis tuto citoque reducit. Si vero aquosi humoris staphylomata diutius persistunt, expedit sac-

culum rescindere, quod omni periculo vacat. Subinde eadem operatio, redeunte malo, iteranda est.

p. 177. *Cataractae secundariae species diuersae* nunc enarrantur. Non semper a capsula lentis crystallinae posteriore opaca cataracta secundaria pendet, verum saepius etiam a crystallina lente molli, paene fluida, quae extracta particulas subinde viscidas, tenaces in capsulae ambitu relinquit, quae extrahi simul non poterant. Quod in ipsa operatione tamen vix percipiendum, pluribus subinde diebus interiectis, absque vllis malae notae symptomatibus praegressis, accidit. Cornea incidenda iterum est, extrahendumque id, quod visui obest. Hanc cataractae secundariae speciem lympham viscidior constitutuere videtur, ipsaque copiose a Nostro extracta, mucosam, semel concretam, digito prementi facile cedentem, ex griseo albi obscurius coloris sese exhibuit. Nascentur forsitan ab externa superficie lentis liquata atque resoluta, idque liquamen cum ipsa lente vix semper extrahitur, concauo margini agglutinatum, posteaque pone pupillam collectum lucis radios interceptans. Fricata leniter post extractionem corneae lemnae saepius in conspectum veniunt, debito tunc modo extrahendae. Hanc cataractam *lymphaticam* Noster vocat, eamque duabus observationibus copiose enarratis illustrat. Opus autem inprimis est, vt, extracto omni, quod in pupilla haesitauerat, peregrino, cornea leniter digito aut instrumento quodam fricetur, quo saepe noua lymphatica materies, visui iterum obscurando perquam apta, colligitur. In altero, quem enarrat Noster, casu extractione lymphaticae materiei ter repetita, ad oculum penitus purgandum opus erat.

Molestum admodum symptoma posterioris partitis capsulae lentis crystallinae obscuratio est, quae subinde absque plurimo incommodo, vtpurimum autem

antem praegresso intensiore dolore, nascitur. Haec secundariae cataractae species pueris frequentissime superuenire solet. Vix nisi cornea iam coalita detegitur, qua iterum incisa capsula forcipula extrahenda est, respectu tamen diligente habito, ne humoris vitrei membrana laedatur. Hinc sola capsula prehendida, palpebraque decidente eodem tenore, quo capsula extrahitur, cauendum est, ne vitreus humor prolabatur.

De marginum iridis fluctuantium coalitu et de pup. P. 188.
pilla artificiali. Pupillae coalitum inflammatio iridis atque suppuratio determinat, idque symptoma pro funesto maxime, quod operationem superuenire possit, ab omni tempore habitum est. Si aut a natiuitate, aut post cataractae operationem, iris praeclosa est, incisionem in media eius parte longitudinalem aut cruciatam chirurgi suaferunt, sed haec methodus Nostri vix vnquam cessit, iride semper fere iterum coalescente. Inde aliam viam, quae semper votis respondit, ingressi sunt. Cornea nempe eodem modo, quam in cataractae operatione, inciditur: apex vero cultelli vbi ad mediam fere iridis partem pertigit, in ipsam hanc membranam, lineae dimidiae latitudine immittitur, extrahitur vero deinde, loco quarta parte lineae ab eo, vbi immissus fuerat, remoto. Postea corneae incisio eodem modo, ac in cataractae operatione, absoluitur, irisque incisionem lineam paene latam, semicircularem, illi, quam cornea erat passa, similem, exhibet. Rescisa iridis lacinia forficulae ope, artificialis pupilla nascitur, non coalescens. Pupilla si post violentam inflammationem coalescit, lens ut plurimum simul obscuratur. Si vero etiam diaphana persistit, ob ineuitabilem paene laesionem, quae ob spatii inter lentem iridemque angustiam semper metuenda est, expedit semper lentem extrahere, ne scilicet operatio,

ratio, elapso temporis spatio quodam, iterum ad lentem extrahendam instituenda sit.

p. 197. Subinde etiam pupilla non ubique clausa est, rima quadam luminis radiis transitum permittente. Sed visus tamen ut plurimum, ob capsulae lentis posterioris opacitatem, interceptus est. Conuenit hinc, rebus sic se habentibus, et iridis portionem auferre, et membranaceam cataractam extrahere.

Operationem, qua pupilla artificialis paratur, symptomata vehementia vix excipiunt, nec opus est, ut oculus temporis spatio tanto, quam post cataractae operationem, clausus seruetur. Omnes, hac operatione peracta, cito, tuto et absque plurimo dolore, sanati sunt.

XXIII.

Noua physico-medica.

Viennensis S. C. R. A. Ioseph. societas medico-chirurgica die decimo Maii, huius, quo vivimus, anno, congressa, praemia primae et secundae classis distribuit. Monetam auream a BRENDL Chirurgus summam exercitus curante, (*Stabs-Chirurgus*) praemio expositam KARL HABERLEIN princeps Chirurgorum regimenti pedestris a KARL TOSKANA denominati, cuius de vulneribus scissis, et punctis tractatio, ex 42 commentariis ad societatem missis optima iudicata fuerat, accepit. Praemia argentea a diuersis literarum fautoribus proposita, ipse Director a BRAMBILLA in iuvenes septem, qui in duplici tentamine antea instituto, ceteris antecelluerant, contulit.

Eadem societas hoc ipso die monetam auream 100 flor. Vienn. pretio, huius quaestionis solutioni proposuit: Quae optima sit methodus vlceribus inveteratis extremitatum inferiorum medendi? Quaerit nempe societas: 1) cur inferiorum potissimum

extre-

extremitatum vlcera ceterarum corporis humani partium vlceribus difficiliora sint curatu? 2) Vnde oriuntur vlcera, quae sexum potiore, et vnde illa, quae sequiorem male habeant? 3) Quando talia vlcera absque aegri periculo sanari possint, et quando ab illorum curatione abstineri debeat? 4) Quae nam optima sit medendi methodus in priori casu, et quidnam denique in posteriori casu sit faciendum? Ad has quaestiones enodandas admittuntur chirurgi et ciuiles et militares, tum indigenae, tum alienigenae. Commentarii ad Cl. a BRAMBILLA Protochirurgum et Societatis Directorem ante festum paschale anni 1788 solutis vectigalibus mittantur. Cuiusque libelli auctoris nomen, titulus, et habitationis locus schedulae sigillo ocludendae inscribendus est, quae externe symbolo consignetur. Eodem, quo consignatur schedula, symbolo inscriptus sit oportet Commentarius. Ipsi libelli vel idioma te Latino, vel Francogallo, vel Italico, vel denique vernaculo conscripti esse possunt. Sint tamen ita compositi, vt et perspectu, et lectu non sint difficiles. Praeterea omnes verborum vitentur ambages.

Societas scientiarum et artium Bruxellensis quaestionem: Quae sunt medicinae et disciplinae publicae praesidia, quibus sepulturis praeproperis auerteri possit? (*Quels sont les moyens, que la medecine et la Police pourroient employer, pour preuenir les erreurs dangereuses des enterremens precipités*): ad hunc, quo viuimus, annum iterum proposuit. Quaestio physica ad hunc ipsum annum proposita haec est: Quae sunt vegetabilia indigena, vnde olea possunt elici, oliuarum oleo sine periculo substituenda? Quae methodi sunt aptae ad paranda et conseruanda haec olea? Quanti denique sunt futura assumpto quodam materiarum pretio, e quibus educuntur?

(Quels sont les végétaux indigènes propres à fournir des huiles, qu'on pourroit substituer avec succès et sans danger à l'huile d'olive? Quelles sont les méthodes de préparer et de conserver ces huiles? Enfin quelle sera leur prix, en supposant un Prix donné des matières dont on les tire?)

Societas regia Medica Parisina praemia proposita ad quaestionem: Indicare, in quibus morborum chronicorum speciebus et quo tempore febris obesse vel prodesse queat, et quae in illa vel excitanda, vel moderanda adhibendae sint praecautiones, (Determiner dans quelles especes et dans quel temps des maladies chroniques la fièvre peut être utile ou dangereuse, et avec quelles précautions on doit l'exciter ou la moderer dans leur traitement) partita est, et aliam monetam auream 300 librarum RUJOL Medico Castrensi tribuit, aliaque 150 librarum pretio DUMAS M. D. Lugdunensem ornauit, et cum *Vau Leeuwen* et *van der Eem* medici Amstelodamenses bonam quoque tractationem, communi labore conscriptam misissent: utrique monetam auream 100 librarum pretium aequantem decreuit. Praemium accessorium inter MEZLER M. D. vrbis Geagenbach, et MOUBLET-GRAS opp. Taraskon in Prouincia (Prouence) est diuisum. Ex tractatibus de medica diuersarum regionum Topographia missis, inprimis sex moneta aurea ornandos censuit. Auctorum nomina haec sunt: GARNIER D. M. opp. *Neuf-chateau* in Lotharingia: YCARD M. D. Balneali Gabalorum (Pagnols) GERARD M. D. opp. *Cotignac* in Prouincia: DAQVIN M. D. vrbis Chamberii (Chambery:) CHEVALIER DE LA CONDROYE opp. *Sables d'Olonne*, et YNDESE M. D. opp. Cetta. Ex reliquis de rebus medicis commentariis missis inprimis eminuerunt: LEBIERE Chirurgi prouinciae Lemouicensis inferioris (Nieder - Limousin) tracta-

tractatus de rabie adiecto diario morbi decursus septem hominum a lupo furioso vulneratorum: et
 RYJOL medici Castrensis libellus de febre puerperali singularibus stipata symptomatibus.

Societas scientiarum Philadelphica Celeberrimum
 GRELL Consiliarium metallicum, et Philosophiae
 et Medicinæ Prof. vniuersitatis Helmstadiensis etc.
 in sociorum numerum recepit.

In academia Lipsica Exper. LUDWIG Medicinæ
 Professor extraordinarius, munere Professoris histo-
 riæ naturalis, quo b. LESKE, dum viueret, fungebatur,
 ornatus est.

CL. PHIL. ADOLPHVS BOEHMER, Consiliarius
 Aulicus Medicinæ Professor et senior academiae
 Halensis, Consilarii secreti ornamento insignitus est.

In Cel. a MURSINNA Protochirurgum et principem
 Chirurgorum legionis a MOELLENDORF appellatae,
 munus Professoris Chirurgiæ Collegii medico-chirurgici,
 nosocomiique CHARITE' dicti, Chirurgi primarii delatum est.

Regia scientiarum academia *Parisiensis* LUDWIGIVM
 DE LA GRANGE classis mathematicae societatis
 scientiarum Berolinensis Directorem, Parisios acci-
 vit. Salarium, quod ei expositum est, constat 6000
 libris. Ab ipso Borufforum rege eidem stipendium
 annuum 1200 librarum decretum est. Hic ipse vir
 paulo ante rogatus, vt academiae Neapolitanae
 Praesidis, filiorumque regis educationis Directoris
 munus susciperet, hunc vocatum non accepit, licet
 salarium 3000 Ducatorum ei promissum esset.

Lipsiae in bibliopolio Mulleriano nundinis post
 festum Michaelis futuris prodibit primus et secundus
 fasciculus huius operis: Tentamen historiae
 generalis et diuisionis naturalis auium, auctore MER-
 REM Professore academiae Duisburgensis (*Versuch
 einer allgemeinen Geschichte und natürlichen Einthei-
 lung*)

lung der Voegel von MERREM Prof. zu Duisburg) Volumen primum, cuius semper vnus fasciculus quolibet trimestri prodibit, praeter prolegomena historiam ornithologiae litterariam continentia, anatomiam et physiologiam comparatiuam, generalemque conspectum pastus, habitationis, vitae generis, instinctuum etc. huic toti animantium classi proprium complectetur, simulque per tabulas aeneas maxima ex parte ab ipso auctore secundum naturam diligentissime delineatas illustrabit. Volumen secundum, praeter praefationem, vbi termini technici breuiter explicabuntur, systema aues secundum internarum et externarum partium conuenientiam, pastum, et vitae genus coordinans exhibebit, cui adiungentur breuia signa, quibus systema hoc vni magis accommodetur. Cui operi vt maior tribuatur perfectio, auctor, supplementa specialis auium historiae in posterum annectere, auiumque generum vel nondum, vel male saltem depicta atque descripta, iconibus coloratis melius exprimere, accuratiusque describere, animo constituit.

Mortui sunt:

Die IV Aprilis huius, quo viuimus, anni **Viennae** I. JACOB a WAL Philosophiae et Medicinae Doctor et Professor ordinarius anno 63 aetatis.

Die IX Aprilis Moguntiae I. JACOB NAVHMER Consiliarius Aulicus, archiater, et Medicinae Professor ordinarius, annos 60 natus.

Die XVII huius ipsius mensis Halae Celeberrimus WENCESLAVS IOANNES GUSTAVUS KARSTENIUS Consiliarius aulicus et Professor Mathematicos et Physices anno 54 aetatis.

Die XXIII. Mensis Maii Viennae MAXIMILIANVS STOLL S. C. R. A. Maieft. Consiliarius, Medicinae clinicae Professor Publicus Ordinarius natus 45 annos,

annos, vir ita de medicina meritis, ut quisque bonus medicus praematurum eius obitum vehementissime lugeat.

Die XXV eiusdem mensis Berolini IABLONSKY secretarius anno aetatis 31. Systema insectorum, quo innotuit, eius memoriam conseruabit.

XXIV.

Continuatio Indicis librorum physico-medico-
rum, qui anno 1783 prodierunt.

FRIEDR. IOH. GOERZ. Diff. inaug. nouum ad ligaturam polyporum vteri instrumentum describens, Gottingae. 4.

Explication d'un passage des epidemies d'Hippocrate, lequel donne occasion d'en corrige un d'Artémidore mal interpreté par Suidas; dans les notes ou rétablit un endroit altéré de Galien. Par Mr. JEAN GOULIN, à Paris. 8.

Diätetisches Wochenblatt für alle Stände von F. B. C. GRAUMANN. Dritter und letzter Band. Rostock. 8.

Conspectus medicinae theoreticae, ad usum academicum. Auctore IACOBO GREGORY. Edit. 2. Vol. 2. Lond. 8.

Il setificio ouvero memorie dodici di FRANCESCO GRISELINI, sopra i diversi rami georgici, e d'industria che lo costituiscono. 2 Tomm. Verona. 4.

Kritische Nachrichten von kleinern medicin. Schriften inn- und ausländischer Akademien, vom Jahre 1780 in Auszügen und kurzen Urtheilen dargelegt von D. CHR. G. GRÜNER. 1ster Theil. Leipzig. 8.

EIUSD. Almanach für Aerzte und Nichtärzte auf das Jahr 1783. Iena. 8.

EIUSD. Delectus dissertationum Ienenensium. Vol. II. collegit atque continuauit. c. fig. aen. Heidelbergae. 4.

Nuovo Systema d'ordine, per perfezionare, e per meglio esercitare la practica medicina. Del Dottor B. GUELFI. Part. I. et II. Venezia. 8.

Beyträge zur Bestimmung des Alters unserer Erde und ihrer Bewohner der Menschen, von FR. GÜSEMANN. 2ter Theil. Wien. 8.

Ame des Bêtes, par feu Mr. l'Abbé GUIDI. A Paris. 12.

Dissertatio medico - chirurgica de ischuria cum enormi vesicae extensione, per M. CH. H. HAAS. Strassburg. 4.

A. von HAEN *Heilungsmethode etc. 7ter Band. Mit einigen Aufsätzen begleitet von D. E. PLATNER. Leipzig. 8.*

Magie oder die Zauberkräfte der Natur, so auf Nutzen und die Belustigung angewandt worden, von IOH. SAMUEL HALLE. Mit 9 Kupfertafeln. Berlin. 8.

C. A. HARTWIG diss. inaug. de nonnullis antimonii praeparatis eorumque vsu medico. Lips. 4.

Essai d'une Theorie sur la structure des Cristaux; appliquée à plusieurs genres de substances cristallisées. Par Mr. l'Abbé HAUG. 8.

Observations on the general Bills of Mortality, by W. HAWKES. Together with farther Hints for restoring Animation. By A. FOTHERGILL. Lond. 8.

Dissertatio medica de vsu legitimo oleosorum in priorum morborum medela, auctore FRID. HEILMANN. Basileae et Argentorat. 4.

IO. HEINECKE diss. inaug. de morbis nervorum eorumque frequentissima ex abdomine origine. Göttingae. 4.

D. HENNEMANNS *Samml. der neuern Schriften über die Vieharzneykunst, in vollständigen Auszügen und Uebersetzungen. 1. B. 1. Stück. Stendal. 8.*

D. PHIL.

D. PHIL. GABR. HENSLERS *Geschichte der Lustseuche. Erster Band. Altona.* 8.

Die Jagdlust oder die hohe und niedere Jagd etc. von I. CHR. HEPPE. *I. und 2. Theil. Nürnberg.* 8.

Versuch einer Naturgeschichte der Krabben und Krebse etc. von I. FR. W. HERBST, *4tes und 5tes Heft. Zürich.* 4.

Tabula affinitatum animalium etc. auctore IO. HERMANN. *Argentorati.* 4.

C. G. L. HEYNE *diff. inaug. de ileo. Gotting.* 4.

G. FR. HILDEBRANDT *diff. inaug. de pulmonibus. Gottingae.* 4.

Taschenbuch für Gartenfreunde, herausgeg. von C. C. L. HIRSCHFELD. *2ter Jahrgang. Kiel.* 12.

RIJSD. *Theorie der Gartenkunst. Leipzig.* 8.

A System of the Practice of Medicine, from the latin of Dr. HOFFMANN. *2 Vols. 8. London.*

The Efficacy and Innocence of solvents candidly examined, with Experiments and Cases. By ROB. HOME, *Surgeon of the Savoy. Lond.* 8.

Dissertation sur les parties sensibles du Corps animal suivie d'un Mémoire sur les avantages que procurent les frictions mercurielles dans le traitement de quelques épilepsies idiopathiques, avec les consultations et lettres qui y ont rapport; terminée par deux observations sur l'usage du Mercure pour la guérison du scorbut et des dartres. Par Mr. HOUSSET, *à Paris.* 8.

C. G. HUFELAND *diff. inaug. sistens vsum vis electricae in asphyxia experimentis illustratum. Gottin-
gae.* 4.

IOH. HUNCZOVSKY *Medicinischchirurgische Bemerkungen auf seinen Reisen durch England und Frankreich, besonders über die Spitäler. Wien.* 8.

An Essay on Fevers, to which is now added a Dissertation on the malignant ulcerous Sore-Throat, by JOHN HUXHAM. Lond. 8.

Observationes de aëre et morbis epidemicis ab anno 1749. Ad exitum vsque 1752. a Patris manuscripto edidit IO. COR. HUXHAM. Lond. Tomus IIIus. 8.

Natursystem aller bekannten in- und ausländischen Insekten, als eine Fortsetzung, von der Büffonschen Naturgeschichte. Nach dem System des Ritters CARL VON LINNE bearbeitet von CARL GUSTAV IABLONSKY. Der Schmetterlinge erster Theil. Mit 6. illum. Kupfertafeln. Berlin.

IADELOT'S Lehre von der Natur des gesunden menschlichen Körpers, mit Anmerkungen und Vorrede von STARKE, aus dem Latein. übers. von PANZERBIETER. Iena. 8.

D'IHARCE Erreurs populaires sur la médecine, ouvrage compose pour l'instruction de ceux qui ne professent pas cette science, avec l'explication des termes de l'art dont on n'a pas se dispenser de se servir, à Paris 8.

Versuche über einige physische Gegenstände. Von c. r. D'INARRE. Frankfurt. 8.

ROBERT WALLACE JOHNSON neues System der Entbindungskunst; aus dem Englischen durch D. IUST. CHRIST. LODER, Prof. zu Iena etc. Leipz. 8.

DE ROME DE L'ISLE crystallographie, ou description des formes propres à tous les corps du regne mineral dans l'etat de combination saline, pierreuse ou metallique, avec figures et tableaux synoptiques de tous les cristaux connus, à Paris IV. Vol. 8. 2. ed.

Traite des lésions de la tête par contrecoup, et des conséquences pratiques. Par Mr. DUPRÉ-DE L'ISLE. Paris 15. pagg. 12.

J. G. IUGELS *Physica subterranea; oder Bewegungskraft der elementarischen Wirkungen etc.* Berlin und Leipzig. 8.

Versuch eines Lehrbuchs der Landwirthschaft der ganzen bekannten Welt, von D. IOH. HEINR. IUNG. Leipzig. 8.

ENGELB. KAEMPFERS *abgekürzte Geschichte und Beschreibung des Japanischen Reichs, aus den Originalhandschriften des Verf. mit Erinnerungen von CHR. WILH. DOHM und CASIM. MEDICUS herausgegeben.* Frankf. und Leipz. 8.

W. I. G. KARSTENS *Anleitung zur gemeinnützlichen Kenntniß der Natur, besonders für angehende Aerzte, Kameralisten und Oekonomen, Halle. 8. mit 4 K.*

J. S. KERNERS *Beschreibung und Abbildung der Bäume und Gesträuche, welche in dem Herzogthum Württemberg wild wachsen. Mit Kupf.* Stutgard. 4.

EIUSD. *Handlungsprodukte aus dem Pflanzenreiche, 4tes und 5tes Heft.* Stutgard. fol.

Wahrhafter Bericht vom philosophischen Athanor, und dessen Gebrauch und Nutzen, von HEINR. KHUNRATH, wegen seiner überaus großen Seltenheit, nach der dritten 1615 zu Magdeburg gedruckten Ausgabe aufs neue von deutschen Sprachfehlern gesäubert. Leipzig. 8.

EIUSD. *De igne magorum philosophorumque secreto externo et visibili; d. i. Philosophische Erklärung des geheimen, äußerlichen, sichtbaren Glut- und Flammenfeuers. Neue und mit Anmerk. versehene Auflage.* Leipzig. 8.

D. KIRKLANDS *Inquiry into the present State of Medical Surgery, Vol. I.* 8.

REICHART KIRWAN *Versuche und Beobachtung über die specifische Schwere in die Anziehungskraft verschiedener Salzarten, und über die wahre neu entdeckte Natur der Phlogisten, aus dem Englischen, durch*

durch D. LORENZ CRELL. Berlin und Stettin. 8.
*Tagebuch der Reisen von N. E. KLEEMANN. Mit einer
 zuverlässigen Karte von der Krim und vielen Ku-
 pfern. Prag. 8.*

*Meine Gedanken über die wunderbare Witterung des
 Junius 1783 von KOERBER.*

ULRICUS AUGUSTUS KRAUS differt. qua disquiri-
 tur: an febris putrida sit contagiosa, praef. g. r.
 PLOUQUET. Tübing. 4.

KRÜNITZ *Encyclop.* 27 Band.

WENCESLAI TRNKA DE KRZOWITZ, Historia fe-
 bris hecticae omnis aevi obseruata medica conti-
 nens. Vindobonae. 8.

C. G. KÜHN diff. inaug. de forficibus obstetriciis, re-
 cens inuentis. Lipsi. 4.

*Des Pater LABAT Reisen nach Westindien. Nach der
 neuesten Pariser Ausgabe übersetzt, auch mit nöthi-
 gen Anm. und vollständigen Registern versehen von
 G. F. C. SCHAD. 3ter Band. Nürnberg. 8.*

ROLAND MARTIN Läkare-Grunder til biträde för
 Styresmän och Domare. Stockholm hos Brodin
 1783. 8.

Le Cri de la Nature, ou le Magnetisme au jour;
 ouvrage curieux et utile pour les personnes qui
 cherchent à étudier les causes physiques du Ma-
 gnetisme, ainsi que les phénomènes qui s'y rap-
 portent; par Mr. L. DE LANDRESSE, à Paris,
 chez Cloufier. 8.

V. A. LAPPENBERG diff. inaug. de diathesi sangui-
 nis inflammatoria. Gottingae. 4.

Phytographie universelle par Mr. DE LAS, ou nou-
 veau système de botanique, fondé sur une mé-
 thode descriptive de toutes les parties de la fleur
 avec une nouvelle langue Anto-phyllographi-
 que. Stockholm et Lyon. 8.

Nouvel-

Nouvelle methode de traiter les fractures et les luxations; ouvrage traduit de l'Anglois par Mr. LASSUS, chirurgien de Mesdames etc. A Paris chez Mequignon l'aine. in 12.

Essai ou Discours historique et critique sur les decouvertes faites en anatomie par les anciens et par les modernes; par Mr. LASSUS. A Paris chez Lambert et Baudouin. 8.

LAUGIER nouvelle decouverte pour l'humanité, ou Essai sur la maladie de Cythere, dans lequel on trouve un précis des differentes methodes qui ont été connues jusqu' à présent pour le traitement de la maladie dont il s'agit; avec un choix raisonné de tous les moyens qui ont été mis en usage à fin d'en détruire la cause et les effets, à Paris 8.

LAVOISIER *physsich chymische Schriften, aus dem Franzöf. von WEIGEL. Greifswalde. 8.*

Der Herren LE BLANC und HOIN *Abhandlungen von einer neuen Methode die Brüche zu operiren. Leipzig. 8. (LEBLANCS Abhandlung macht den 2ten Theil seines kurzen Inbegrifs etc. aus.)*

RIUSD. *kurzer Inbegrif aller chirurgischen Operationen. Mit Kupfern. Aus dem Franz. mit Anmerk. herausgegeben von D. CHR. FR. LUDWIG. 1ster und 2ter Band. Leipzig. 8.*

Dissertatio inauguralis pathologico-practica de crisi februm per aluum, Auct. a M. C. A. B. LEHR. Strasb. 4.

D. I. F. B. LENTIN *Beobachtungen der epidemischen und einiger sporadischen Krankheiten am Oberharze vom Jahr 1777 bis incl. 1782. Dessau u. Leipz. 8.*

Neues Englisches allgemeines Dispensatorium, von W. LEWIS. Erster Band. Zweyte sehr vermehrte Auflage, aus dem Engl. überf. Breslau. 8.

Reliqua proxime.

Contenta in hac parte.

- I. Kongl. Verenskaps Academiens Nya Handlingar. Tom. VII. p. 191
- II. C. G. SELLE, *Neue Beyträge zur Natur- und Arzneywissenschaft Dritter Theil.* 209
- III. IOHANN KAEMPF, *für Aerzte und Kranke bestimmte Abhandlung, von einer neuen Methode, die hartnäckigsten Krankheiten, die ihren Sitz im Unterleibe haben, besonders die Hypochondrie, sicher und gründlich zu heilen.* 212
- IV. LE PECQ DE LA CLOTURE, *Observations sur les maladies epidemiques* 219
- V. SAMUEL GOTTLIEB VOGELS, *Handbuch der praktischen Arzneywissenschaft, zum Gebrauch für angehende Aerzte* 233
- VI. Noua Acta Regiae Societatis Scientiarum Vpsaliensis. Vol. III et Vol. IV. 237
- VII. CHRISTIAN GOTTLÖB GMELIN, *Historia et examen chemi- cum fontium muriaticorum Salzensium* 243
- VIII. IOSEPHI LIEUTAUD, *Historia anatomico- medica, sistens numerosissima cadauerum humanorum extispicia* 245
- IX. IOSEPHI EYEREL, *Obseruationes medicae varii argumenti. Sylloge I.* 246
- X. ERNST SCHWABENS, *Anweisung zu den Pflichten und Geschäf- ten eines Stadt- oder Landphysicus. Erster Theil.* 247
- XI. JOHN HAYGARTH, *Inquiry how to prevent the Small- Pok and Proceodings of a Society for promoting General- Inocula- tions at stated Periods* 250
- XII. IADELOT, *Pharmacopée des Pauvres.* 253
- XIII. IOHANN FOTHERGILLS, *Sämmtliche medicinische und phi- losophische Schriften, erster und zweyter Band.* 256
- XIV. IOHANN IAKOB WERNISCHEK, *Fragen: Woher entstehen so viele Faulfieber? Warum sind die Frieselfieber so selten? Ist jenen nicht vorzukommen, und wie könnte dieses geschehen?* 257
- XV. MAXIMILIANI STOLL, *Aphorismi de cognoscendis et cu- randis febris.* 261
- XVI. CHRISTOPH IAKOB MELLIN, *Auszüge aus den besten medi- cinischen Probeschriften der vorigen Jahrhunderte. Vierter Theil* 265
- XVII. IOHANN CLEMENS TODE, *Praktische Fieberlehre. Erster Theil.* 266
- XVIII. IO. BAPT. BURSERIUS DE KANILFELD, *Institutionum me- dicinae practicae, Volumen primum, Pars I. et II.* 269
- XIX. EIUSD. libri, *Volumen secundum, Pars I. et II.* 289
Volumen tertium, Pars I. et II. 306
- XX. IOANNIS GOTTLÖB HAASE, *de vasis cutis et intestinorum ab- sorbentibus plexibusque lymphaticis peluis humanae annota- tiones anatomicae.* 318
- XXI. Journal de médecine, chirurgie, pharmacie. Tome LXVI. LXVII. LXVIII. LXIX. 1786. 324
- XXII. DE WENZEL, *Traité de la Cataracte* 356
- XXIII. Noua physico- medica. 373
- XXIV. Continuatio Indicis librorum physico- medicorum, qui anno 1783. prodierunt. 377